

ТОРА ОР • ПАРШІ МІКЕЦ • МААМАР 4

ת"ר מצות נר חנוכה כו'

Вчили рабини: заповідь ханукального
світильника... Бейт Шамай кажуть...

Міцвот (заповіді) — це одяг душі, а душа — гніт, на якому
займається світло Б-га. Вогні Хануки, подібно до «восьми
князів людських», притягують охоплювальне світло згори за
межами мудрості; його потрібно знизу розбудовувати крок за
кроком. Саме тому перемагає правило Бейт Гілель: від
одного вогню до восьми.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/4/

ГОЛОВНА ДУМКА

Міцвот (заповіді) — це одяг душі, а душа — гніт, на якому займається світло Б-га. Вогні Хануки, подібно до «восьми князів людських», притягують охоплювальне світло згори за межами мудрості; його потрібно знизу розбудовувати крок за кроком. Саме тому перемагає правило Бейт Гілель: від одного вогню до восьми.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар ставить питання, чому Бейт Шамай уподібнюють ханукальні вогні до биків, яких приносили в жертву на Сукот і кількість яких зменшувалася. Спершу пояснюється, що міцвот стають одягом душі в Ган Едені: створена душа може досягнути саяво Шехіни — самої Б-жественності — лише через заслону, і такою заслоною є міцвот, корінь яких у вінці (Кетер), а виконуються вони за допомогою матеріальних речей. Далі наводяться два образи. Два види дзеркал — чисте скло й посріблене дзеркало — відповідають пророцтву Моше та інших пророків, а також міцвот і перетвореній тваринній душі, чие «відбите світло» сягає ще вище. У світильнику міцвот — це олія, а душа — гніт; спершу з'являється темне світло любові «усією своєю міццю», а потім — біле світло радості від міцви. Сім ламп Менори відповідають семи пастирям, які навчають і дають внутрішнє світло; вісім вогнів Хануки — вісьмом князям, цілковито праведним людям, які дають охоплювальне світло з вищого джерела. Проти грецької мудрості виправлення мало прийти згори за межами мудрості. Сукот, свято Тори, розкриває світло згори — одразу в повноті, а потім його кількість зменшується; ханукальне світло, що притягується знизу, має зростати від одного вогню.

ПЛАН

1 Питання і міцвот як одяг

¶11-5

Чому ханукальні вогні порівнюють із биками Сукоту? Міцвот стають одягом душі в Ган Едені, де вона без кінця підноситься в досягненні Нескінченного.

2 Навіщо душі потрібен одяг

¶6-13

Скінченна душа сприймає нескінченне саяво лише через заслону; міцвот, корінь яких у Кетер і які виконуються матеріально, є цією заслоною та метою сходження душі.

3	Два дзеркала	¶14-20
	Чисте скло й посріблене дзеркало відповідають пророцтву Моше та інших пророків; перетворена тваринна душа породжує відбите світло, яке притягується від Атіка — джерела, що вище за корінь міцвот.	
4	Одяг, вінці та світильник	¶21-29
	Б-жественність однаково перевершує і духовне, і матеріальне; сяйво та вінець; у світильнику міцвот — це олія, а душа — гніт, що дає темне й біле світло.	
5	Сім пастирів і вісім князів	¶30-42
	Сім ламп Менори — це пастирі, які навчають і дають внутрішнє світло; вісім вогнів Хануки — князі, чиє охоплювальне світло згори за межами мудрості долає грецьку мудрість і сяє навіть у вигнанні.	
6	Бейт Шамай і Бейт Гілель	¶43-48
	Сукот, свято Тори, одразу розкриває світло згори, а потім його кількість зменшується; світло Хануки, що притягується знизу, має зростати. Спершу потрібні прийняття Небесного ярма й очищення тваринної душі.	
7	Корені пастирів і князів	¶49-55
	Князі — це зовнішній вимір вищого рівня, коренем якого є перші вісім тікунім Аріх Анпіна та Біна, вище за розбиття; звідси їхня сила проти зла.	

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Одяг душі לבושי הנשמה

Міцвот, які виконує людина, стають одягом, завдяки якому душа в Ган Едені може сприймати сяйво Шехіни, яке інакше не змогла б осягнути.

Світле дзеркало і дзеркало, що не світить אספקלריא המאירה ושאינה מאירה

Чисте скло, крізь яке видно сам предмет, і посріблене дзеркало, яке показує лише відображення, але водночас дає змогу побачити себе й те, що позаду; цей образ застосовується до пророцтва, міцвот і перетвореної тваринної душі.

Гніт і олія פתילה ושמן

У цьому світі душа — це гніт, на якому займається світло Б-га, а міцвот — олія, яку воно споживає; у Ган Едені їхні ролі міняються.

Сім пастирів і вісім князів людських שבועה רועים ושמונה נסיכי אדם

Пастирі навчають і дають внутрішнє світло, подібно до семи ламп Менори; князі — цілковито праведні й дають охоплювальне світло з вищого джерела, подібно до восьми ханукальних вогнів.

Охоплювальне й внутрішнє світло מקיפים ופנימיים

Внутрішнє світло засвоюється й осягається; охоплювальне світло надто велике, щоб увійти всередину, і впливає на людину ззовні, походячи з вищого рівня.

Усією своєю міццю בכל מאדך

Любов, що виходить за межі природної міри людини й народжується внаслідок перетворення тваринної душі; вона притягує світло, яке не йде за впорядкованим ланцюгом світлів.

Питання і міцвот як одяг

1 ת"ר [תנו רבנן] מצות נר חנוכה^{1,2} כו'. כש"א [בית שמאי אומרים] יום ראשון מדליק ח' מכאן ואילך פוחת והולך (כמו בפרי החג). ובה"א [ובית הלל אומרים] יום ראשון מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך (מעלין בקודש כו').

Мудреці навчали: «Заповідь ханукального світильника тощо». Бейт Шамай кажуть: першого дня запалюють вісім; відтоді число зменшують (як тельців свята). А Бейт Гілель кажуть: першого дня запалюють один; відтоді число збільшують («у святості підносяться» тощо).

Маамар починається з талмудичної суперечки про те, як запалювати ханукальні світильники. Бейт Шамай відлічують від восьми донизу, подібно до тельців, яких приносили в жертву на Сукот («тельці свята», Бемідбар 29): їхнє число щодня зменшувалося від тринадцяти до семи. Бейт Гілель відлічують від одного вгору, адже у святості можна рухатися лише вгору. Як зазначено в примітці Кегот, ранній запис датував цей маамар шабатом Хануки 5571 року (1810).

להבין מה ענין נר חנוכה לפרי החג³ נקדים מ"ש נר מצוה ותורה אור⁴ שהמצות נק' נר⁵ וגם כתיב נר ה' נשמת אדם⁶ שהנשמה נק' נר.

Щоб зрозуміти, як пов'язаний ханукальний світильник із тельцями свята, спершу звернімося до написаного: «Адже заповідь — світильник, а Тора — світло»: міцвот називаються світильником. Також написано: «Світильник Гавая — душа людини»: душа називається світильником.

Порівняння Бейт Шамай порушує запитання: який зв'язок між ханукальними світильниками й жертвами на Сукот? Щоб відповісти, Альтер Ребе спершу розглядає два вірші, в яких щось названо «світильником»: заповідь (Приповісті 6) і людська душа (Приповісті 20).

ובזהר מבואר⁷ שהמצות נק' לבושין אשר הנשמה מתלבשת בהן כג"ע [בגן עדן] וצריכה הנשמה לקיים תרי"ג מצות⁸ בכדי שיהיה המלבוש בשלימות

У Зоарі пояснюється, що міцвот називаються одягами, в які душа вбирається в Ган Еден; душа має виконати 613 міцвот, щоб одяг був цілісним.

Зоар навчає, що міцвот, які людина виконує, стають одягами душі в Ган Едені — духовному раю, де душі після цього життя насолоджуються Б-жественністю. Оскільки душа має 613 «органів», що відповідають 613 міцвот, їй потрібні всі вони, щоб її одяг був цілісним; у кінці четвертого розділу Танії пояснюється, що думка, мовлення й дія 613 міцвот одягають ці 613 «органів» душі.

ואם חסר אי מהמצות חסר לבושו לכן צריכה לבא עוד לקיים המצוה ההיא שחסרה בכדי להשלים המלבוש.⁹

А якщо бракує однієї з міцвот, бракує й одягу. Тому душа має знову прийти [вниз], щоб виконати ту міцву, якої бракувало, і таким чином довершити одяг.

Через невиконану міцву в одязі душі залишається прогалина. Саме тому душі може знадобитися повернутися в цей світ: виконати міцву, якої їй бракувало, і так довершити свій одяг.

2 ולבאר ענין הלבוש לנשמה בגי' [בגן עדן]. דהנה בגי' [בגן עדן] הנשמות נהנין מזיו השכינה¹⁰ וענין הזיו הוא הארה מאור א"ס

А тепер пояснимо, у чому полягає одяг душі в Ган Едені (райському саду). Адже в Ган Едені душі насолоджуються сяйвом Б-жественної присутності (Шехіні), а це сяйво — відблиск Нескінченного світла (Ор Ейн Соф).

Щоб пояснити, навіщо душі потрібен одяг, Альтер Ребе описує, що відбувається в Ган Едені. Нагорода душ полягає в насолоді «сяйвом Шехіні», а це сяйво саме є відблиском Нескінченного світла.

ומתענגים הנשמות בגי' [בגן עדן] שמשגיגים איזה הארה מהזיו ובחי' הזיו הוא הארה מא"ס בלי גבול.

Душі в Ган Едені насолоджуються тим, що досягають певний відблиск цього сяйва; а сяйво — це відблиск від Нескінченного (Ейн Соф), безмежного.

Насолода душ у Ган Едені полягає в досягненні певного відблиску цього сяйва. Оскільки сяйво походить від Нескінченного, насолода від його досягнення не має меж.

ולכן אף שבכלל יש רק ב' בחי'.¹¹ גע"ע [גן עדן עליון] בבריאה. וגע"ת [וגן עדן תחתון] ביצירה. אבל בפרטיות יש השגות בלי גבול צדיקים ילכו מחיל אל חיל¹² אשר נשמתם נתעלו בעילוי אחר עילוי כי אין מספר להשגות אור וזיו אשר היא הארה מאור א"ס ב"ה.

Тому, хоча загалом є лише два рівні — Вищий Ган Еден у світі творення (Брія) і Нижній Ган Еден у світі формування (Єцира), — у подробицях досягнень безмежно багато: праведники «йдуть від сили до сили», адже їхні душі підносяться від одного піднесення до іншого, бо немає числа досягненням світла й сяйва, яке є відблиском Нескінченного світла, благословенний Він.

Загалом є лише два Ган Едени: вищий — у світі Брія, а нижчий — у Єцирі. Але в них є безліч ступенів, і праведники «йдуть від сили до сили», бо досягнення нескінченного світла не має кінця. У Тора Ор, Шемот, і в Лікутей Тора, Бамідбар (маамар до Шавуоту), Альтер Ребе говорить те саме: у книжках названо лише два Ган Едени, але насправді їх незліченна кількість, один над одним.

וכל זמן שצריכה הנשמה להתעלות מגי'ע [מגן עדן] לחבירו צ"ל מקודם בחינת נהר די נור¹³ שיבוטלו כל השגות הקודמות (עיין בד"ה ויהי מקץ)¹⁴

І щоразу, коли душа має піднятися з одного Ган Едену до іншого, спершу має бути рівень ріки вогню (неар ді нур), щоб усі попередні осягнення втратили значення (див. маамар, що починається словами «Ваегі Мікец»).

Перш ніж душа зможе піднятися з одного рівня Ган Едену на інший, вона має пройти через «ріку вогню» (неар ді нур), яка усуває всі її попередні осягнення. У першому маамарі цього розділу, «Ваегі Мікец», Альтер Ребе пояснює, що навіть досконалий цадик занурюється в ріку вогню, входячи до Ган Едену, щоб забути цей світ, і знову щоразу, коли підноситься «від сили до сили», — щоб забути те, що осягнув раніше.

כי השגה הקודמת נגד השגה שלמעלה ממנה אין ערוך כלל והיא בטלה לגמרי נגדה אחרי שהשגות הנ"ל הוא להיות משיג הארה מאור א"ס ב"ה א"כ כל השגה יתירה שמשיג מהאור השגה שלמטה בטלה נגדה.

Адже попереднє осягнення, порівняно з осягненням, що стоїть вище за нього, зовсім не має міри й виявляється перед ним цілком незначним. Оскільки згадані осягнення полягають у тому, щоб осягати відблиск Нескінченного світла, благословенний Він, то кожне нове осягнення світла, якого людина досягає, робить нижче осягнення незначним перед собою.

Причина в тому, що нижче осягнення ніщо порівняно з вищим. Кожне нове осягнення Нескінченного світла настільки переважає попереднє, що від попереднього слід відмовитися.

3 ולבעבור זה כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו.¹⁵ היינו מבחינת השגה החופף על חבירו מאחר שאין השגתן אי ויש לכל אי השגה אחרת אשר נהנה מזיו השכינה המאיר עליו.

З цієї причини «кожен цадик [праведник] згорає від покриву свого товариша», тобто від рівня осягнення, що утворює покрив (хофеф) над його товаришем; адже їхнє осягнення не єдине, і кожен має інше осягнення, у якому він насолоджується сйивом Б-жественної присутності (Шехіні), що світить на нього.

У Талмуді сказано, що у Майбутньому світі кожен «згорає» від покриву свого товариша (хупи). Альтер Ребе розуміє цей покрив як рівень осягнення, що утворює покрив (хофеф — слово того самого кореня) над іншим цадиком: оскільки кожна душа насолоджується власним, особливим проблизком Шехіні, той, хто перебуває нижче, відчуває біль, побачивши вищий рівень, якого досяг інший.

וזהו וקדושים בכל יום יהללוך סלה¹⁶ קדושים היינו נשמות בגי'ע [בגן עדן] נקראו קדושים יהללוך סלה כל מקום שנאמר סלה¹⁷ הוא בחי' בלי גבול אשר תמיד מתחדשים השגתם מאור א"ס אשר היא בלי גבול.

І це [значення слів]: «І святі щодня славитимуть Тебе, села». «Святі» — це душі в Ган Едені (раю), яких називають святими; «славитимуть Тебе, села»: всюди, де сказано «села», це означає аспект безмежності, адже їхнє осягнення постійно оновлюється завдяки Нескінченному світлу (Ор Ейн Соф), яке не має меж.

Рядок з молитви Аміда — «святі щодня славлять Тебе, села» — тлумачиться як опис душ у Ган Едені, а Талмуд навчає, що «села» означає нескінченність: їхнє розуміння оновлюється без кінця. У примітці Kehot додається, що у своїх маамаримах на Ваїкра Альтер Ребе пояснює, що ці «святі» — найвищі з усіх душ.

4 ולכן ארז"ל [אמר רבותינו זכרונם לברכה] מוטב דלידייני¹⁸ וליתי לעלמא דאתי כי אין כדאי כל הדינים נגד תענוג השגתו הנ"ל. אף שבגי'ע [שבגן עדן] התחתון אין ערוך כלל וכו'.

Тому наші мудреці сказали: «Краще, щоб його судили, і він прийшов у Світ прийдешній», адже всі суди ніщо порівняно з насолодою від осягнення Б-жественності, про яку йшлося вище. Навіть нижній Ган Еден (райський сад) не йде з нею в жодне порівняння тощо.

Коли помер Еліша бен Авуя, рабі Меїр сказав, що «краще, щоб його судили, і він прийшов у Світ прийдешній». Алтер Ребе пояснює чому: всі суди — ніщо порівняно з насолодою від осягнення Б-жественності, і навіть нижній Ган Еден неспівмірний із нею. У «Тора Ор», у розділі «Шмот», він наводить те саме висловлювання, показуючи, що ця насолода варта будь-яких страждань.

וכן גי'ע [גן עדן] תחתון נגד גי'ע [גן עדן] עליון עד רום המעלות כי התענוגי [התענוגים] שנמשכו מאוא"ס [מאור אין סוף] מקור כל התענוגים הם כלי גבול.

Так само й нижній Ган Еден не зрівняти з вищим Ган Еденом — аж до найвищих висот, адже насолоди, що походять від Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), джерела всіх насолод, безмежні.

Така сама різниця існує між нижнім і вищим Ган Еденом, і так далі вгору без кінця. Оскільки вся насолода походить від Нескінченного світла, джерела кожної насолоди, даровані ним насолоди безмежні.

5 וכמו שרואים בחוש שאף מה שנפל בשבה"כ [בשבירת הכלים] תענוגים גשמיים הוא ג"כ אין שיעור כי יש כמה מיני תענוגים כידוע לאין מספר. אם כן עאכ"כ [על אחת כמה וכמה] השרש ומקור לזה תענוג רוחני אף מגעה"ת [מגן עדן התחתון] הוא בלי גבול¹⁹ מא"ס.

Як ми бачимо на власні очі, навіть те, що впало під час розбиття посудин, — фізичні насолоди, — також не має міри, адже, як відомо, різновидів насолод незліченно багато. Отже, тим більше їхнє коріння і джерело — духовна насолода, навіть насолода Нижнього Ган Едену (нижнього райського саду), — не має меж, бо походить від Нескінченного (Ейн Соф).

Фізичні насолоди постали завдяки «розбиттю посудин» — первісному розбиттю, під час якого іскри святості впали у фізичний світ. Якщо навіть ці впалі насолоди мають незліченну кількість різновидів, то їхнє духовне джерело, навіть у Нижньому Ган Едені, тим паче має бути безмежним, адже походить від Нескінченного.

РОЗДІЛ 2 • 116-113

Навіщо душі потрібен одяг

6 ולבעבור זה הנשמה שהיא בחינת בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] א"א לה להשיג גילוי הזיו שהוא מהות אלקות כ"א ע"י לבוש שהוא בחי מסך

З цієї причини душа, яка є обмеженою істотою, не може досягнути розкриття саява, що є самою сутністю Б-жественності, інакше як через облачення — рівень екрана (масах);

Ось відповідь на питання, навіщо душі потрібне облачення: як створена, обмежена істота, вона не може безпосередньо досягнути саяво, яке є самою Б-жественністю. Їй потрібне облачення, що діє як екран, відфільтровуючи світло.

וע"י אותו לבוש ומסך יכולה לקבל האור והזיו וכמו שמבוא' בע"ח [בע"ח חיים] שיש בחי מסך ופרגוד.²⁰

і завдяки цьому облаченню й екрану вона може отримувати світло та саяво, як пояснюється в Ец Хаїм: існує рівень екрана й завіси (паргод).

Завдяки цьому облаченню душа може отримувати світло. Альтер Ребе зазначає, що в Ец Хаїм Арізаль йдеться про «екран» (масах) і «завісу» (паргод), які дають змогу нижчому рівню отримувати від вищого; примітка Кегот вказує, що це наведено на початку воріт, присвячених порядку світів еманції (Ацилут), творення (Брія), формування (Єцира) та дії (Асія).

7 וּכְמוֹ ד"מ [דרך משל] אור גדול²¹ שאין יכולים להביט בו מחמת רוב בהירותו וכשיש מסך מבדיל אז יכולים לקבל את האור אחר שנתעלם ההארה קצת ע"י מסך

Наприклад, велике світло, на яке неможливо дивитися через його надзвичайну яскравість; але коли між ним і тим, хто дивиться, є перегородка, тоді світло можна сприйняти, адже перегородка дещо приховала його сяйво.

Перша ілюстрація: дуже яскраве світло засліплює, але крізь фільтрувальну перегородку на нього можна дивитися. Перегородка не блокує світло, а лише приглушує його настільки, щоб його можна було сприйняти. У «Тора Ор», у маамарі «Хайей Сара», Альтер Ребе використовує той самий образ: на чисте світло дивляться крізь завісу, і так душа, створена істота, осягає Б-жественність через одяг міцвос (заповідей).

וּכְמוֹ דְּבַר חֲכָמָה וּשְׁכָל גָּדוֹל אֵין יְכוּלִים לְהַסְבִּיר לְפָנֵי קָטָן בְּחֲכָמָה כ"א ע"י לְבוּשׁ וּמִשְׁלַל אֵז מִבֵּין הַדְּבָר כְּמו"כ [כמו כן] נִקְרָאִים מִצְוֹת לְבוּשֵׁין שֶׁהֵם גִּי"כ בְּחַי"י מִשְׁלַל.

Так само предмет мудрості й глибокого розуму неможливо пояснити тому, хто має мало мудрості, інакше як за допомогою одягу й притчі; тоді він зрозуміє цей предмет. Так само міцвос називаються одягами, адже вони теж є різновидом притчі.

Друга ілюстрація: глибоку ідею можна викласти початківцеві лише за допомогою притчі, яка «одягає» її. Міцвос є одягами в такий самий спосіб: вони є певною подобою притчі, через яку душа отримує те, чого інакше не могла б досягнути.

8 וּכְמִי"ש מִשְׁלַל הַקְדָּמוֹנִי²² הֵינּוּ שִׁיחִי [שיחיה] הַתְּגָלוֹת עֵצָם רִצּוֹן אֹר אִיס זֶה אִיא שִׁיכּוֹל²³ לְבוֹא לִידֵי גִלּוּי לְשׁוֹם נִבְרָא רַק ע"י הַתְּלַבְּשׁוֹת רִצּוֹנוֹ ית' בְּעִשְׂיִי [בעשייה] גִּשְׁמִי [גשמיים / גשמיות / גשמית] מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה.

Як написано: «притча Предвічного», тобто має відкритися сама сутність волі Нескінченного світла (Ор Ейн Соф); вона не може відкритися жодній створеній істоті інакше, як лише через те, що Його, благословенного, воля вдягається у фізичну дію — виконання міцви (заповіді).

Вислів «притча Предвічного» походить зі слів Давида до Шаула (Шмуель I 24), де він, за простим змістом, означає «приказка давніх». У Тора Ор на Megillas Esther Альтер Ребе тлумачить «Предвічного» як самого Б-га, Який передує світові, а Тору — як Його притчу. Суть тут у тому, що найпотаємніша воля Б-га не може відкритися жодному створінню безпосередньо; вона відкривається лише тоді, коли вдягається у фізичну дію — виконання міцви.

ולכן נקי המצות לכושין ושרש המצות גבוה מאד ששרשם מבחי' כתר עליון תר"ך עמודי אור.

Тому міцвот називають одягом. Корінь міцвот дуже високий, адже він походить від рівня Вищого вінця (Кетер) — 620 стовпів світла.

Ось чому міцвот називають одягом. Їхній корінь дуже високий — у Вищому Кетері, рівні Б-жественної волі, що стоїть вище за інтелект; у Кабалі цей рівень називають «620 стовпів світла»: числове значення слова Кетер (כתר) дорівнює 620, а 613 міцвот Тори разом із сімома міцвот мудреців становлять 620.

9 ונשתלשלו ע"י שערות וכו' עד שנשתלשלו למטה בעשייה גשמי' [גשמיים / גשמיות / גשמית] ציצית וסוכה

ובהם דוקא נתגלה רצונו ית' סוף מעשה במחשבה תחלה נעוץ תחב"ס [תחלתן בסופן] ²⁴ דפעם אי' נאמר

בראש' [בראשית] ברא כו' השמים ואת הארץ שמים תחלה. ²⁵

І вони спускалися ланцюгом через «волосся» тощо, аж доки не опустилися вниз, у сферу матеріальної дії, — до цицит і сукки; і саме в них розкривається воля Благословенного. «Завершення дії — у первісному задумі», «їхній початок укорінений у їхньому завершенні». Адже в одному місці сказано: «На початку [Б-г] створив тощо — небеса й землю»: спершу небеса.

Заповіді поступово спускалися від Кетеру — Вінця — через «волосся» (кабалістичний образ тонких каналів від Вінця) аж до фізичних дій, таких як цицит і сукка; саме в них розкривається воля Б-га. Як мовиться, те, що в дії настає останнім, спершу було задумане; Сефер Єцира вчить, що початок укорінений у завершенні. У першому вірші Тори небо згадується перед землею.

10 וכתוב ביום עשות ²⁶ ה' אלקים ארץ ושמים. ארץ תחלה. כאן במעשה. וכאן במחשבה. ²⁷

І написано: «У день, коли Ім'я Б-га (Гавая) — Елокім (Ім'я Б-га) — створило землю й небеса»: спершу землю. Одне [говорить] про дію, а інше — про думку.

Другий вірш називає землю перед небом. Як пояснює Альтер Ребе, один вірш подає порядок дії, а інший — порядок задуму.

ודרך כלל שמים הוא בחי' רוחניות. וארץ בחי' גשמיות ובמעשה קדמה שמים כי בדרך השתלשלות הרוחניות מחיה ומהוה בחי' גשמיות אבל במחשבה קדמה בחי' גשמיות סוף מעשה במחש'ת [במחשבה תחלה] כי התגלות האור מסוכ"ע.

І загалом небеса — це рівень духовного, а земля — рівень фізичного. У дії небеса були першими, бо в порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) духовне дає життя фізичному й приводить його до буття. Але в задумі першим було фізичне: «кінець дії — спершу в думці», адже світло розкривається від світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін).

Небеса символізують духовне, а земля — фізичне. У порядку творення духовне породжує фізичне, тож спершу йдуть небеса; але в задумі Б-га першим є фізичне, адже саме через фізичні речі розкривається найвище світло — світло, що охоплює всі світи.

11 וגילוי הרצון תר"ך עמודי אור הוא ע"י קיום רצונו בדברים גשמיים ממש אשר שרשם מעולם התהו ובהם דוקא מתלבש רצה"ע [רצון העליון].

І розкриття волі — 620 стовпів світла — відбувається завдяки виконанню Його волі в справді матеріальних речах, коріння яких походить зі світу Тогу [первісного хаосу]; і саме в них облачається Вища воля.

Б-жественна воля — «620 стовпів світла» — розкривається саме тоді, коли її здійснюють за допомогою матеріальних речей. Коріння цих речей — у світі Тогу, первісному світі надзвичайно інтенсивних світел, які розбилися, і саме тому в них може облачатися Вища воля.

ולכן המצות הם לבושים אשר על ידם תוכל הנשמה להשיג ולהנות התענוג והזיו בגי"ע [בגן עדן].

Тому міцвот [заповіді] є одягом, через який душа здатна досягнути й відчувати насолоду (таанун) і сяйво в Ган Едені [райському саду].

Це пояснює, чому міцвот служать одягом: через них душа може досягати й відчувати насолоду та сяйво Ган Едену.

12 ולזה המצות הם כמו לבוש שענין הלבוש הוא שאינו בא באדם להיות לו חיות פנימי כמו מזון שנעשה לאחדים ממש עם האדם ומחיה אותו

Тому міцвот (заповіді) подібні до одягу, адже одяг не проникає в людину, щоб стати її внутрішньою життєвою силою, як їжа, що стає справді одним цілим із людиною і дає їй життя.

Одяг відрізняється від їжі. Їжа входить у тіло, стає з ним одним цілим і підтримує його зсередини; одяг залишається зовні й ніколи не стає частиною внутрішнього життя людини.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] צ"ל שיש במלבושין מעלה יתירה ששרשם מבחי' מקיפים.

І все ж треба сказати, що одяг має особливу перевагу, адже його корінь походить від рівня охоплювальних [світл] (макіфім).

Однак одяг має власну перевагу: він відповідає «охоплювальним» світлам (макіфім), які вищі за ті, що можуть увійти всередину.

13 ולבעבור זה הוא מקיף על האדם ומגין עליו ומשמרו כמו"כ [כמו כן] מעשה המצות אשר שרשם הם מבחי' מקיפים כתר עליון

З цієї причини [одежа] охоплює людину, захищає її й оберігає. Так само й виконання міцвот, корінь яких походить із рівня охоплювальних [світл] — Вищого вінця (Кетера);

Оскільки одежа оточує людину, вона може захищати й оберігати її. Так само й міцвот: їхній корінь — в охоплювальних світлах Вищого Кетера, вінця над інтелектом.

לכן לא בא התגלותם למטה בבחי' אור פנימי רק בעשייה גשמי' [גשמיים / גשמיות / גשמית] ממש וכידוע שמה שבשרשו יותר גבוה נופל למטה יותר.

тому їхнє розкриття внизу відбувається не у вигляді внутрішнього світла, а лише через справжню фізичну дію; і, як відомо, те, що має вищий корінь, опускається нижче.

Оскільки їхній корінь такий високий, міцвот не можуть розкриватися внизу як внутрішнє, досягнуте світло; вони спускаються лише у вигляді простих фізичних дій. Це відповідає відомому правилу: що вище джерело чогось, то нижче воно опускається.

אכן ע"י מעשה המצות נעשה בחי' מקיף ומסך שע"י המצות תוכל להתענג בתענוג אא"ס [אור אין סוף] וזהו תכלית ירידת הנשמה ירידה צורך עלייה

Справді, завдяки виконанню міцвот постають охоплювальне [світло] й екран, так що завдяки міцвот [душа] може насолоджуватися насолодою Нескінченного світла (Or Ein Sof). У цьому й полягає мета спуску душі — спуск заради піднесення.

Виконання міцвот створює охоплювальну одежу, яка водночас служить екраном і дає душі змогу насолоджуватися насолодою Нескінченного світла. Саме тому душа спускається в тіло: цей спуск служить більшому піднесенню.

ע"י עשיית המצוה תוכל לקבל האור והתענוג ע"י מסך הנ"ל אשר מתלבשת הנשמה בג"ע [בגן עדן] בלבושי המצות ומחמת כי המצות שרשם מגולגלתא וכ"ע [וכתר עליון].

Завдяки виконанню міцви душа може отримувати світло й насолоду через згаданий вище екран, адже в Ган Едені вона вдягається в одіж міцвот; а оскільки корінь міцвот — у Гульгальті (черепі) та Вищому Кетері,

Завдяки екрану міцви душа може отримувати світло й насолоду в Ган Едені, де вона вдягається в міцвот, немов в одіж. Міцвот здатні на це, бо їхній корінь — у Гульгальті (черепі, зовнішньому аспекті Кетера) та Вищому Кетері.

לכן ע"י קיום המצות רצונו ית' והיום לעשותן ולמחר לקבל שכרם²⁸ בג"ע [בגן עדן] אשר יתגלה אורן אז כשתלבש הנשמה בלבוש המצות תתענג הנשמה בתענוג אוא"ס [אור אין סוף] בלתי בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] ע"י מסך ולבוש המצות כנ"ל.

тому завдяки виконанню міцвот — Його волі, благословенний Він («сьогодні виконувати їх, а завтра отримати за них винагороду» в Ган Едені, де тоді розкриється їхнє світло), коли душа вдягнеться в одіж міцвот, вона насолоджуватиметься насолодою Нескінченного світла, що не має меж, завдяки екрану й одіжі міцвот, як пояснено вище.

Талмуд каже, що цей світ призначений для виконання міцвот, а майбутній світ — для отримання за них винагороди. Коли душа вдягається в одіж своїх міцвот у Ган Едені, їхнє приховане світло розкривається, і завдяки цій одіжі душа насолоджується безмежною насолодою Нескінченного світла.

אשר הם בחי' ממוצעי שרשם נעלה מכ"ע [מכתר עליון] ונשתלשלו למטה בדברים גשמיים [גשמיים] (ועמ"ש"ל [ועיי' מה שכתוב לעיל] ע"פ ואברהם זקן בא בימים):^{29,30}

адже вони є посередниками, корінь яких піднесений і походить від Вищого Кетера, а самі вони послідовно розгорнулися вниз, у матеріальні речі (див. також сказане вище про вірш «І Авраам був старий, увійшов у дні»).

Міцвот є «посередниками»: їхній корінь — у найвищому Кетері, але вони спускаються в матеріальні речі й поєднують душу з тим, що незмірно вище за неї. Тут мається на увазі попередній маамар про «Авраам був старий, увійшов у дні», де «дні» пояснюються як ці одіжі.

Два дзеркала

14 וזהו ענין מראות הצובאות^{31.32} כי ענין מראה הוא זכוכית שרואין בה.

І ось що означають «дзеркала жінок, які зібралися»: адже дзеркало (мар'а) — це скло, у якому бачать.

Мідну умивальницю в Мішкані зробили з «дзеркал жінок, які зібралися» біля його входу. Мар'а, починає Альтер Ребе, — це скло, у якому бачать.

33 אספקלריא המאירה. ³⁴ היינו זכוכית הבהירה אשר ע"י יכולין לראות מרחוק אור ישר.

Однак сказано «дзеркала» у множині, бо є два [види] дзеркал. [Одне з них —] світле дзеркало (аспакларія га-меїра), тобто прозоре скло, крізь яке можна бачити здалеку прямим світлом.

Однак у вірші сказано «дзеркала» у множині, бо є два види. Перший — «світла аспакларія» (аспакларія га-меїра, талмудичний термін на позначення скла для бачення): прозоре скло, як вікно, крізь яке можна безпосередньо бачити навіть віддалені речі.

15 וזהו ההפרש בין משרע"ה [משה רבינו עליו השלום]³⁵ לכל הנביאים שבמשה נאמר ומרא' ולא בחידות³⁶ ונכתב ומראה בסגו"ל שהוא לשון דבר והוא אספקלריא המאירה אשר³⁷ על ידה אף דבר הרחוק מהאדם רואין אותו דרך אור ישר.

І ось у чому різниця між Моше, нашим учителем, мир йому, та всіма пророками: про Моше сказано: «і в явленні, а не в загадках», причому слово «мар'е» записане з сеголем, що є чоловічою формою; це світле дзеркало, крізь яке навіть те, що перебуває далеко від людини, видно у прямому світлі.

Б-г каже Аарону й Міріам, що з Моше Він говорить «і в явленні, а не в загадках». Альтер Ребе зауважує, що слово «мар'е» має огласовку сеголь, тоді як «мар'а» з камацем, жіноча форма, означає дзеркало: бачення Моше — «чоловіче», світле дзеркало, пряме й ясне навіть щодо того, що перебуває далеко.

38 כמו כן מעשה המצוה אשר נתלבשה הנשמה בגי"ע [בגן עדן] כלבוש המצות ע"י לבוש הנ"ל שע"י מעשה מצות הנ"ל יכולה הנשמה ליהנות מזיו השכינה בגי"ע [בגן עדן].³⁸

Так само й учинок міцви (заповіді), у вбрання якої душа вдягається в Ѓан Едені: завдяки згаданому вбранню, через виконання цих міцвос душа може насолоджуватися сяйвом Б-жественної присутності (Шехіні) в Ѓан Едені.

Міцвос діють, наче це прозоре скло. Вдягнена у вбрання своїх міцвос, душа в Ѓан Едені може насолоджуватися сяйвом Шехіні.

16 וליהנות מאורו ית' כמו באספקלריא המאירה אור ישר אשר נמשך ונתגלה אוא"ס [אור אין סוף] ממעלה למטה בגי"ע [בגן עדן]. ומשה רבינו גי"כ לא ³⁹ הי' [היה] רואה בלי אספקלריא הנ"ל.

і насолоджуватися Його світлом, благословенний Він, наче крізь ясне дзеркало, прямим світлом, яким Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) низводиться й розкривається згори донизу в Ган Едені. І Моше, наш учитель, також не бачив без цього дзеркала.

У Ган Едені душа насолоджується світлом Б-га, наче крізь прозоре скло, коли Ор Ейн Соф прямо сяє згори вниз. Навіть Моше потребував такого «скла»: ніхто не бачить без якогось посередника.

וכמ"ש ומראה ולא בחידות והיינו באספקלרי' [באספקלריא] המאירה אשר בלא אספקלריא לא היה יכול להשיג בחי' אא"ס [אור אין סוף]. ⁴⁰ אכן שאר הנביאים ראו במראה בקמ"ץ אספקלריא דלא נהרא וביד הנביאים אדמה. ^{41, 42}

Як сказано: «у-мар'е, а не загадками», тобто крізь ясне дзеркало, адже без дзеркала він не міг би осягнути рівень Ор Ейн Соф. Але інші пророки бачили через мар'а з камацем — дзеркало, що не сяє, [як сказано:] «а через пророків Я уподібнювався».

Моше бачив крізь ясне дзеркало, без якого навіть він не міг осягнути Ор Ейн Соф. Інші пророки бачили через мар'а з камацем — дзеркало, що не сяє: «через пророків Я уподібнювався» (адаме), тобто вони бачили лише подобу.

17 וענין אספקלריא שאינה מאירה הוא הנק' שפיג"ל דהיינו שיש מסך וכסוי על הזכוכית אבל המסך אינו דבר עב שהוא מסתיר לגמרי ומכסה האור רק דבר דק וקלוש היינו צפוי כסף הידוע.

Дзеркало, що не світить, називають «шпінгель» [дзеркало]: тобто на склі є заслона й покриття; однак ця заслона — не щось товсте, що цілковито приховує і закриває світло, а лише щось тонке й слабке, а саме — відоме срібне покриття.

Дзеркало, що не світить, — це звичайне дзеркало (їдиш: «шпінгель»): скло з нанесеним на нього покриттям. Покриття не настільки товсте, щоб повністю перекрити світло; це лише тонкий шар срібла на зворотному боці дзеркала.

18 ואז כשרואין בו באספקלריא הנ"ל נמשך ממנו או"ח [אור חור] אבל אין יכולים לראות דרך הזכוכי' באו"י [באור ישר]

І тоді, коли дивляться в це згадане вище дзеркало, від нього повертається відбите світло, але крізь скло не можна бачити прямим світлом.

У дзеркалі світло відбивається назад — це «відбите світло», — замість того щоб проходити крізь нього як «пряме світло». Крізь нього не можна бачити.

ולכן אין רואין מהות הדבר הנראה ועצמותו כמו ע"י אספקלריא המאירה כי אם רק דמות לבד⁴³ נראה ע"י אספקלריא שאינה מאירה.⁴⁴

Тому не бачать сутності й самої природи видимого предмета, як крізь дзеркало, що світить; крізь дзеркало, що не світить, видно лише подобу.

Отже, у дзеркалі бачать лише подобу (дмуть), а не сам предмет, як крізь вікно: пророки казали: «Я уподібнюся» (адаме).

אמנם יש באספקלריא שאינה מאירה מעלה א' גבוה במדרגה שיכולין לראות עצמו וגם לראות מאחוריו כידוע מה שאין יכולין לראות באספקלריא המאירה⁴⁵ וזהו ארץ קדמה ודו"ק [ודוק].

Однак дзеркало, що не світить, має одну перевагу, вищу за ступенем: у ньому можна бачити себе, а також те, що позаду, як відомо, чого не можна побачити в дзеркалі, що світить. І це [значення слів]: «земля передувала»; вдумайся в це.

І все ж дзеркало має перевагу, якої немає у вікна: можна бачити себе й те, що позаду. Альтер Ребе пов'язує це зі словами «земля передувала»: фізичне буття було першим у думці Б-га.

ועד"ז תירצו כגמ' [בגמרא] ביכמות (ספ"ד [סוף פרק ד'])⁴⁶ דישעיה שאמר ואראה את⁴⁷ ה'⁴⁸ היינו באספקלריא שאינה מאירה שבה יוכל לראות את ה'. משא"כ באספקלריא המאירה כתיב כי לא יראני⁴⁹ כו'.

І так само пояснили в Гемарі, у трактаті Євамот (кінець глави 4): Єшаягу, який сказав: «І побачив я Б-га», [побачив Його] крізь дзеркало, що не світить, у якому він міг бачити Б-га; тоді як про дзеркало, що світить, сказано: «Бо жодна людина не побачить Мене тощо».

Менаше звинувачував Єшаягу в суперечності з Моше: Моше почув: «Жодна людина не побачить Мене й залишиться живою», а Єшаягу сказав: «Я побачив Б-га». Талмуд відповідає, що інші пророки дивилися крізь дзеркало, що не світить, а Моше — крізь дзеркало, що світить; тож у дзеркалі нижчого ступеня Єшаягу міг бачити, тоді як про те, що світить, сказано: «Жодна людина не побачить Мене».

וענין אספקלריא דלא נהרא הוא בחי' בכל מאדך⁵⁰ היינו ענין ירידת הנשמה בגוף ירידה צורך עליי' [עלייה] להפך נה"ב [נפש הבהמית]

А дзеркало, що не світить, — це рівень / аспект (бхіна) «усіма своїми силами», тобто спуск душі в тіло — спуск заради піднесення, щоб перетворити тваринну душу (нефеш габагаміт);

Дзеркало, що не світить, відповідає служінню Б-гу «усіма своїми силами», тобто понад власні межі: душа спускається в тіло, щоб перетворити нефеш габагаміт; цей спуск відбувається заради піднесення. У Лікутей Тора, Шміні Ацерес, Альтер Ребе цитує цей маамар: Тора й міцвот — це дзеркало, що світить, тоді як Шма й молитва, які перетворюють нефеш габагаміт, — це дзеркало, що не світить.

ועי' בחי' אתכפא ואתהפכא בכל מאדך בלי גבול למעלה מן הכלי אז נמשך מלמעלה ג"כ שלא כסדר ודרך השתלשלות מאיר אור עליון.

І завдяки підкоренню й перетворенню [ii] «усіма своїми силами», без меж, понад посудиною, згори також притягується саяво Вищого Світла — не за порядком і не шляхом ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут).

Коли людина підкорює й перетворює тваринну душу любов'ю, що виходить за її власні межі, згори приходить відповідне світло, яке також порушує звичайний порядок світів: вище світло, що не проходить поступовими ступенями ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз.

19 וזהו אספקלריא דלא נהרא דהיינו ע"י דבר מסך ומבדיל שאין מאיר האור דרך ישר היינו שנה"ב [שנפש הבהמית] הוא מכסה ומסתיר האור.

І це — дзеркало, що не світить: тобто щось, що стає перепорою й відділяє, через що світло не світить прямо; інакше кажучи, тваринна душа (нефеш габагаміт) покриває світло й приховує його.

У душі роль перепони в дзеркалі виконує тваринна душа. Вона приховує Б-жественне світло, щоб воно не світило прямо.

אכן אין הדבר המבדיל מסך עב שהוא מסתיר לגמרי רק יכול לאתכפא ולא אתהפכא אז נעשה מזה בחי' או"ח [אור חוזר]

Однак те, що відділяє, не є товстою перепорою, яка приховує все цілком; навпаки, його можна підкорити й перетворити, і тоді з нього виникає відбите світло,

Подібно до тонкого шару срібла в дзеркалі, тваринна душа не є цілковитою перепорою. Її можна підкорити й перетворити, і тоді вона породжує «відбите світло».

כמו בזכוכית שע"י המסך המסתיר נוסף עי"ז או"ח [אור חוזר] חדש שלא היה מקודם שהי' [שהיה] המסך הנ"ל ויכול לראות אח"ז [אחר זה] אור חדש היינו שיכול לראוי' [לראות] גם מאחוריו.

як у склі: завдяки перепоні, що приховує, додається нове відбите світло, якого не було до появи цієї перепони; і тоді можна побачити нове світло, тобто побачити також те, що позаду.

У дзеркалі сріблення створює щось нове: відбите світло, яке дає змогу побачити те, що позаду. Перепона не лише приховує — вона додає новий спосіб бачення.

כמו"כ [כמו כן] אחר שנתהפכי [שנתהפכה] נה"ב [נפש הבהמית] אז ע"י בחי' בכל מאדך נתוסף אור המאיר ג"כ יותר מקודם שהיתה הנשמה בגוף ירידה צורך עליי' [עלייה]

Так само, після того як тваринну душу перетворено, завдяки «усією своєю міццю» додається світло, яке сяє яскравіше, ніж до того, як душа перебувала в тілі: спуск заради піднесення.

Так само, коли тваринну душу перетворено завдяки любові «усією своєю міццю», сяє світло, сильніше за те, що було до того, як душа зійшла в тіло; це і є піднесення, заради якого вона спустилася.

שע"י אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא]⁵¹ לעילא לעילא ומאיר שלא ע"פ סדר השתלשלות וזה נקי אספקלריא דלא נהרא⁵² (ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ אעשה לו עזר כנגדו)^{53, 54}

Бо коли іншу сторону (сітра ахра) підкорено, слава Святого, благословенний Він (Кудша бріх ху), підноситься дедалі вище й вище, і світить не відповідно до порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут); і це називається «дзеркалом, що не світить» (див. також вище, що написано про «Я створю йому помічницю, відповідну йому»).

Зогар навчає, що коли сітра ахра — сторона, протилежна святості, — підкорена, слава Святого, благословенний Він, здійснюється «дедалі вище й вище»; у 27-му розділі Танії це стосується навіть невеликого акту стриманості. Таке світло сяє поза впорядкованим ланцюгом світів, і воно також є «дзеркалом, що не світить». Тут текст відсилає до Тори Ор, Берешит, де Ім'я Б-га (Елокім) є перепорою, що приховує світло Імені Б-га (Гавая), аби творіння могли його сприйняти.

וענין גילוי זה י"ל [יש לומר] ע"ד שנתבאר במ"א פי' קדושתו למעלה מקדושתכם⁵⁵ דמאי קמ"ל [קא משמע לן] פשיטא. אלא דר"ל [דרוצה לומר] כי המצות הם מבחי' כתר כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל]. וזהו קדושתכ' [קדושתכם] אשר קדשנו וכו'. ונודע שהכתר כלול מבי' פרצופים.⁵⁶ היינו בחי' עתיק זהו בחי' תחתונה שבמאציל ובחי' א"א זהו שרש הנאצלים.

А це розкриття можна зрозуміти відповідно до пояснення, наведеного в іншому місці, про слова «Моя святість вища за вашу святість»: що вони нам повідомляють? Адже це очевидно! Натомість їхній зміст такий: міцвот походять із рівня вінця (Кетер), як пояснено вище, і це — «ваша святість»: «Хто освятив нас тощо». Відомо, що Кетер складається з двох парцуфім: рівня (бхіни) Атік, що є найнижчим рівнем у межах Еманатора, і рівня Аріх Анпін, що є коренем еманованого.

Тепер Алтер Ребе наводить слова Мідрашу «Моя святість вища за вашу святість» і запитує, навіщо це взагалі потрібно було сказати. Відповідь така: міцвот походять із Кетер і наділяють Ізраїль святістю («Хто освятив нас Своїми міцвот»); а сам Кетер складається з двох парцуфім (конфігурацій): Атік — найнижчий рівень самого Еманатора, і Аріх Анпін — корінь усього еманованого.

20 ועז"א [ועל זה אמר] יכול כמוני.⁵⁷ היינו בחיי תחתונה שבמאציל שהוא עתיק. ת"ל [תלמוד לומר] כי קדוש אני⁵⁸ קדושתו למעלה מקדושתכם שהמצות ממשיכים מבחי א"א

І про це сказано: «Невже це може бути подібним до Мене?» — тобто йдеться про найнижчий рівень у межах Еманатора, яким є Атік. Вірш навчає: «Бо Я святий»: Моя святість вища за вашу, адже міцвот (заповіді) притягують згори з рівня Аріх Анпін (довге обличчя),

Мідраш тлумачить слова «Будьте святими, бо Я святий» так: «Невже [ваша святість] може бути подібною до Моєї? Писання каже: "Бо Я святий": Моя святість вища за вашу». Святість Ізраїлю приходить через міцвот, які притягуються з рівня Аріх Анпін, тоді як «Моя святість» — це Атік, рівень вищий. У Лікутей Тора, розділ Шлах, Альтер Ребе пояснює цю вищу святість як пробудження згори (ітарута делейла), що передує будь-якому пробудженню знизу (ітарута делетата) і набагато перевищує його.

משא"כ עתיק נקי עתיק יומין⁵⁹ שנעתק ונבדל מבחי היומין שהם הלבושים הנעשים מהמצות⁶⁰

тоді як Атік Йомін (Стародавній днями) називається так тому, що він віддалений (неетак) і відокремлений від рівня «днів», які є одягами, створеними міцвот,

Атік називається Атік Йомін, «Стародавній днями», і Альтер Ребе тлумачить цю назву, виходячи з її кореня: атік («стародавній») також означає неетак («віддалений»). Він відокремлений від «днів» — одягів, створених міцвот.

שעז"נ [שעל זה נאמר] מי האיש כו' אוהב ימים לראות טוב⁶¹ סומוע"ט [סור מרע ועשה טוב] והיינו בבחי א"א משא"כ בחיי עתיק יומין הוא בחיי קדושתו למעלה כו'

про які сказано: «Хто той чоловік... що любить дні, аби бачити добро?» [А далі:] «Відвернися від зла й чини добро». Це належить до рівня Аріх Анпін, тоді як рівень Атік Йомін — це рівень «Моя святість вища...»

У псалмі запитується: «Хто той чоловік... що любить дні, аби бачити добро?» — і дається відповідь: «Відвернися від зла й чини добро»: «дні» формуються завдяки виконанню міцвот і належать до рівня Аріх Анпін. Атік перебуває вище за них: «Моя святість вища».

אך ע"י בירור נה"ב [נפש הבהמית] בכל מאדך נמשך גילוי מבחי זו כו' כי זהו ענין במקום שבעלי תשובה עומדים^{62, 63} כו' בחילא יתיר⁶⁴ בחיי בכל מאדך כו':

Але завдяки очищенню тваринної душі (нефеш габагаміт) «усією своєю силою» розкриття притягується з цього рівня тощо. Адже в цьому полягає зміст слів: «На місці, де стоять баа-лей тшува (ті, хто повертається до Б-га), тощо», — із більшою силою, на рівні «усією своєю силою» тощо.

Однак коли нефеш габагаміт очищується любов'ю «усією своєю силою», розкриття притягується навіть з Атіка. Саме тому баа-лей тшува стоять там, де не можуть стояти цілковито праведні: їхнє повернення відбувається з «більшою силою», що виходить за межі міри.

Одяг, вінці та світильник

21 ולתוספת ביאור בענין הלבושים⁶⁵ לנשמה בג"ע [בגן עדן] יובן ע"פ מה שפ"י בזה"ק [בזהר הקדוש] ס"פ תולדות שהמלאכים בירידתם לעוה"ז מתלבשים בלבוש כי להיותם רוחניים לכן כדי שימושכו בעולם השפל הוא ע"י לבוש כו'.

А для додаткового пояснення щодо одягу душі в Ган Едені (райському саду) можна зрозуміти це з того, що пояснюється у святому Зогарі наприкінці розділу Толдот: коли ангели спускаються в цей світ, вони вбираються в одяг; адже, оскільки вони духовні, щоб вони могли бути притягнуті до цього низького світу, це має відбуватися через одяг тощо.

Альтер Ребе додає ще один погляд на одяг душі, спираючись на Зогар наприкінці розділу Толдот. Коли ангели спускаються в цей світ, вони мусять убратися в одяг, бо суто духовні істоти інакше не можуть перебувати у фізичному місці.

וכך יובן בהפוך שכדי שהנשמה תשיג ותהנה מזיו השכינה צ"ל ג"כ ע"י לבוש רוחני כנ"ל.

І так само, у зворотному напрямку, можна зрозуміти: щоб душа осягала й насолоджувалася саявом Б-жественної присутності (Шехіні), це також має відбуватися через духовний одяг, як пояснювалося вище.

У випадку душі все відбувається навпаки: вона підіймається, а не спускається. Щоб осягнути саяво Шехіні, їй також потрібен одяг — духовний.

אך לכאורה אין המשל דומה שהרי הנשמה היא עצם רוחני וא"כ למה צריכה ללבוש כשכיל להשיג הזיו כו'.

Однак на перший погляд ця аналогія не видається відповідною, адже душа є духовною сутністю; якщо так, то навіщо їй потрібен одяг, щоб осягнути саяво тощо?

Виникає заперечення: ангел потребує одягу, бо він духовний і входить у фізичний світ. Але душа духовна й прямує до духовного місця — то чому їй потрібен одяг?

אך הענין הוא כי רוחניות וגשמיות שניהם נבראים ומחודשים מאין ליש משא"כ זיו השכינה שהוא גילוי אלקות ממש כמ"ש בפ' חיי שרה ע"פ ואברהם זקן.

Однак пояснення полягає в тому, що і духовне, і фізичне є створеними та приведеними з небуття в буття, тоді як сяйво Шехіні є виявом самої Б-жественності, як [пояснено] в розділі Хаей Сара на вірш «I Авраам був старий».

Відповідь полягає в тому, що і духовне, і фізичне є створеними й приведеними з небуття в буття. Сяйво Шехіні — не щось створене, а сама Б-жественність, як пояснюється в маамарі на слова «I Авраам був старий» у розділі Хаей Сара.

והרי האלקות הוא למעלה מרוחניות כמו שהוא למעלה [למעלה / למעלה] מגשמיות שהרי אין ערוך הנבראים לגבי הבורא:

А Б-жественність стоїть вище від духовного так само, як і вище від фізичного, адже створені істоти цілком неспівмірні з Творцем.

Б-жественність стоїть над духовним так само, як і над фізичним, бо ніщо створене не може зрівнятися з Творцем. Тому душі, хоч вона й духовна, потрібен одяг, щоб сприйняти її.

22 וזהו המגביהי כו' המשפילי⁶⁶ כו'. לכן כדי שתשיג גילוי זה ממש א"א להיות כ"א ע"י לבוש ממעשה

המצות כו'

I це [значення слів]: «Той, Хто возсідає високо, ... Хто схиляється поглянути вниз, ...». Тому осягнути саме це розкриття [душа] може лише через одяг, створений виконанням міцвот, ...

У псалмі Б-г описаний як Той, Хто возсідає високо, але водночас схиляється поглянути вниз, однаково далекий і від небес, і від землі. Тому душа може сприйняти розкриття Б-жественності лише через одяг, створений її міцвот.

והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] צדיקי' [צדיקים] יושבים ועטרותיה' בראשיהם ונהנים מזיו פי' נהנין מזיו הוא גילוי מהות הזיו ממש⁶⁷ וזהו כענין הראיה באספקלריא המאירה שהוא השגת המהות ממש ע"י הלבושים מהמצות.

Наші мудреці сказали: «Праведники сидять, вінці їхні на головах, і насолоджуються сяйвом». «Насолоджуватися сяйвом» означає розкриття самої сутності сяйва; це подібне до бачення через світлу аспакларію, тобто до осягнення самої сутності через одяг, утворений міцвот.

У Талмуді сказано, що праведники у Світі прийдешньому сидять із вінцями на головах і насолоджуються сяйвом Б-жественної присутності (Шехіні). «Насолоджуватися сяйвом» означає бачити саму Б-жественність — наче крізь прозору, світлу аспакларію, — завдяки одягу міцвот.

אך עטרותיהם הוא בחי מקיף והוא בחי שלמעלה מזיו וההארה המושגת להם

Але «іхні вінці» — це рівень охоплюючого [світла], рівень, вищий за сяйво та світіння, які вони досягають.

«Вінці» — це щось інше: охоплююче світло, вище за сяйво та світіння, які душі досягають.

לפיכך אין נמשכת בבחי גילוי כ"א ע"ד הראי' [הראיה] ע"י אספקלריא שאינה מאירה שאין מושג המהות של הנראה רק ע"ד וכיד הנביאים אדמה כו'.

Тому воно не низводиться в явному розкритті, а лише подібно до бачення через аспакларію, що не світить: сутність побаченого не досягається, а лише постає в подібі, як сказано: «і через пророків Я уподібнююся, ...».

Оскільки вінець перебуває на такій висоті, він не розкривається явно, а лише ніби крізь аспакларію, що не світить: його сутність не бачать, а бачать тільки подобу, як це було з пророками, окрім Моше.

ולכן נקי עטרה. (ועמ"ש לקמן בפסוק צאינה וראינה⁶⁸ וגוי בעטרה⁶⁹ וגוי. וזה נמשך ע"י בכל מאדך כנ"ל):^{70, 71}

Тому він і називається вінцем. (Див. також те, що написано нижче щодо вірша: «Вийдіть і погляньте, ... з вінцем, ...». Це притягується через [служіння] «усією своєю могутністю», як пояснювалося вище.)

Тому він і називається вінцем: він перебуває над головою та оточує її, а не входить усередину. Тут мається на увазі вірш: «Вийдіть і погляньте ... на царя Шломо з вінцем». У Лікутей Тора, Shir HaShirim, Альтер Ребе пояснює, що вінець, рівень вінця (Кетер), узагалі не можна побачити через світлу аспакларію, а лише через ту, що не світить; він приходить через служіння Б-гу «усією своєю могутністю».

23 וזהו ענין נר מצוה⁷² וענין נר אלקים נשמת אדם⁷³ היינו ב' בחי' נר. א' הוא אספקלריא המאירה. והב' אספקלריא שאינה מאירה.

І ось у чому полягає зміст висловів «Міцва — світильник» і «Світильник Б-га — душа людини»: це два різновиди світильника. Один — дзеркало, що світить, а другий — дзеркало, що не світить.

Отже, два «світильники» зі вступу — міцва й душа — пов'язані з двома різновидами дзеркала. Один світильник відповідає прозорому дзеркалу, що світить, а другий — дзеркалу, що не світить.

והענין כי הנה בנר יש שמן ופתילה ובי' גווני אור. נהורא אוכמא שעל הפתילה ונהורא חיוורא.

Пояснення полягає в тому, що світильник має олію та гніт, а також два відтінки світла: темне світло на гноті й біле світло.

У світильнику є олія та гніт, а полум'я має два кольори: темне світло біля гнота й біле світло над ним. Зогар часто використовує ці два види світла як символи.

24 והנה האור שהוא עיקר הנר הוא נאחז בפתילה דוקא. אבל השמן כלתי אפשר שיאחז בו האור בעצמו כ"א ע"י הפתילה ומ"מ השמן הוא הנכלה בהאור וע"י פתילה א' נכלה שמן הרבה כו'.

А світло, яке становить сутність світильника, утримується саме на гноті. Світло не може безпосередньо втриматися на самій олії — лише за допомогою гнота; і все ж саме олія згоряє у полум'ї, причому за допомогою одного гнота згоряє багато олії тощо.

Полум'я може утримуватися лише на гноті; воно не може безпосередньо зайнятися від олії. Однак насправді згорає саме олія, яка піднімається гнотом, і один гніт спалює чимало олії.

25 וכך הנה מעשה המצות בעוה"ז הם בחי' השמן כמ"ש בזוהר בינוקא דבלק.⁷⁴ והיינו שמן משחת קדש ששרשו בח"ע [בחכמה עילאה] ורצון העליון

Так само й виконання міцвот (заповідей) у цьому світі є рівнем (бхіною) олії, як сказано в Зоґарі, у [розділі про] Януку (дитину-мудреця) в Балаку; тобто йдеться про олію святого помазання, корінь якої — у Вищій мудрості (Хохма) та Вищій волі (рацон).

У цьому світі міцвот — це олія. У розповіді Зоґара про дитину-мудреця (Януку) в розділі Балак добрі вчинки уподібнюються до олії, а Танія, розділ 35, пояснює це так: Б-жественна присутність (Шехіна) спочиває на людині, як полум'я на гноті, лише завдяки олії добрих учинків. Їхній корінь — свята олія помазання, яка уособлює Вищу мудрість і Вищу волю.

אך שנשתלשלו וירדו בגשמיות בעוה"ז ע"כ אין דרך שיאחז בהם אוא"ס [אור אין סוף] כ"א ע"י הפתילה שהיא הנפש האלקית המקיים המצות ואז הוא הממשיך בהם גילוי אוא"ס [אור אין סוף] כ"ה

Але, оскільки вони пройшли ланцюг послідовного розгортання й опустилися до матеріальності цього світу, Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословений Він, може втримуватися на них лише за допомогою гнота, яким є Б-жественна душа (нефеш елокіс), що виконує міцвот; і тоді саме [душа] притягує в них розкриття Нескінченного світла, благословеного Він.

Оскільки міцвот втілилися в матеріальних речах, Нескінченне світло не може безпосередньо втримуватися на них. Йому потрібен гніт — Б-жественна душа, яка виконує їх; через цю душу Б-жественне світло притягується в матеріальний вчинок.

וכמ"ש אשר יעשה אתם האדם⁷⁵ שהאדם הוא העושה אותן למצות שממשיך בהן אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה. משא"כ חסד לאומים.⁷⁶

Як сказано: «які людина виконуватиме», адже саме людина робить їх міцвот, притягуючи в них Нескінченне світло, благословенний Він; але не так із «добротою народів».

Вислів «які людина виконуватиме» можна прочитати як «які людина робитиме»: людина робить вчинок міцвою, притягуючи в нього Нескінченне світло. Такий самий добрий учинок, зроблений без цього зв'язку, — «доброта народів» — не має цього.

26 וזהו ותורה שם בישראל.⁷⁷ והיינו ע"י שיש בנפש בחי' מס"נ [מסירות נפש] באחד בקי"ש [בקריאת שמע] שהוא בחי' בטול לאוא"ס [לאור אין סוף] ב"ה.

І це [значення вислову] «і Він установив Тору в Ізраїлі»: тобто тому, що в душі є властивість самопожертви (месірут нефеш) у слові «Один» у Шма, що є рівнем самоусунення (бітуль) перед Нескінченим світлом (Ор Ейн Соф), благословенний Він.

Це означає: «Він установив Тору в Ізраїлі»: душа може вмістити Б-жественне світло, бо здатна цілковито віддати себе Б-гові, як тоді, коли людина вимовляє «Один» у Шма з готовністю до самопожертви (месірут нефеш), що є самоусуненням (бітуль) перед Ор Ейн Соф.

וזהו כמשל הפתילה שבה נאחז האור. והיינו ע"י בטול זה כו' משא"כ בשמן כי הנפש היא רוחנית ויש בה בטול זה משא"כ במעשה המצות עצמן לא שיך לומר כן

І це подібне до притчі про гніт, на якому тримається світло, тобто завдяки цьому бітулю тощо; з олією ж це не так, адже душа духовна й має цей бітуль, тоді як про самі дії міцвот так сказати не можна.

Саме це самоусунення дає світлу змогу триматися за душу, як полум'я тримається за гніт. Душа, будучи духовною, має його; про матеріальні міцвот — олію — не можна сказати, що вони мають його.

ולכן האור נאחז בפתילה דוקא אלא שבה ועל ידה נמשך גילוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה במעשה המצות שמדברים גשמיים

Тому світло тримається саме за гніт; проте саме в душі й через неї розкриття Ор Ейн Соф, благословенний Він, притягується до здійснення міцвот, пов'язаних із матеріальними речами;

Отже, світло тримається за гніт — душу; однак саме в душі й через неї розкриття Ор Ейн Соф притягується до матеріальних міцвот.

והוא כמשל השמן הנכלה באור.

і це подібне до олії, що згорає у світлі.

Таким чином, міцвот — це олія, яка «згорає» в полум'ї, притягується до світла через гніт.

וע"י פתילה אי נכלה שמן הרבה היינו כי נשמה אי מקיים ועושה מצות רבים לאין שיעור בשני חייו.

І завдяки одному гноту згорає багато олії: тобто одна душа виконує й звершує незліченні міцвот протягом років свого життя.

Один гніт спалює багато олії: одна душа виконує незліченні міцвот протягом життя.

27 והנה מהשמן נמשך הנהורא חירא שהוא כענין בחי אספקלריא המאירה היינו בחי אור ישר. והוא בחי תר"ך עמודי אור כנ"ל. והנהורא אוכמא נמשך מהפתילה כי נהורא אוכמא היא בחי אספקלריא שאינה מאירה.

Отже, з олії походить біле світло, подібне до рівня світного дзеркала, тобто рівня прямого світла; це рівень 620 стовпів світла, як пояснювалося вище. А темне світло походить від гнота, адже темне світло відповідає рівню дзеркала, що не світить.

Біле світло походить від олії — міцвот: це пряме світло, подібне до прозорого скла, «620 стовпів світла» згори. Темне світло походить від гнота — душі, і відповідає дзеркалу, що не світить.

28 והוא ענין אהבת בכל מאדך שנמשך מצד התהפכות נה"ב [נפש הבהמית]. כי הפתילה היא נה"א [נפש

האלקית] המלוכשת בנה"ב [כנפש הבהמית].

І це — любов «усією міццю своєю», яка виникає внаслідок перетворення тваринної душі (нефеш габагаміт). Адже гніт — це Б-жественна душа (нефеш елокіс), вдягнена в тваринну душу.

Темне світло — це любов «усією міццю своєю», яка виникає внаслідок перетворення тваринної душі. Гніт — це не сама лише Б-жественна душа, а Б-жественна душа, вдягнена в тваринну душу.

כי זה שהנשמה נקי פתילה הוא דוקא בהתלבשותה בגוף שאז נקי היא פתילה לגבי המצות שהם הנקי שמן לומר שהאור נאחז בפתילי [בפתילה] דוקא כי אז בירידתן למטה הרי הנפש רוחנית והמצות גשמיות.

Бо душа називається гнотом саме тоді, коли вона вдягнена в тіло; тоді вона є гнотом стосовно міцвот, які називаються олією, — тобто світло утримується саме на гноті. Адже тоді, коли вони спускаються вниз, душа духовна, а міцвот матеріальні.

Душа є «гнотом» лише тоді, коли перебуває в тілі. Тут, унизу, душа духовна, а міцвот матеріальні, тож світло утримується на душі, а через неї — на міцвот.

משא"כ בעלותן למעלה בגי'ע [בגן עדן] הרי אדרבה האוא"ס [האור אין סוף] נתגלה לנפש ע"י אמצעות הלבושים הנעשים ממעשה המצות

На противагу цьому, коли вони підносяться вгору, до Ган Едену, відбувається навпаки: Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) відкривається душі через одяги, створені вчиненням міцвот.

У Ган Едені все навпаки: там Нескінченне світло досягає душі через одяги, створені з її міцвот.

א"כ אז המצות הם כמו בחי' פתילה והנפש היא השמן הנכלה באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה ע"י אמצעות הפתילה הם לבושים מהמצות וכו'. אבל בעוה"ז נהפוך הוא שהנשמה נק' פתילה.

Отже, тоді міцвот подібні до гнота, а душа — до олії, що згорає в Нескінченному світлі, благословенний Він, за посередництвом гнота, тобто одягів, створених із міцвот, тощо. Але в цьому світі все навпаки: душа називається гнотом.

Там міцвот — це гніт, а душа — олія, що «згорає» в Нескінченному світлі. У цьому світі все навпаки, і душа є гнотом.

29 וכיון שכן שאינו נק' פתילה כ"א בהתלבשותה בנה"ב [בנפש הבהמית] לכן נמשך ממנה נהורא אוכמא היא

בחי' בכל מאדך וכו' בחי' או"ח [אור הוור]

Оскільки це так, що [душа] називається гнотом лише тоді, коли вона вбирається у тваринну душу (нефеш габагаміт), то від неї походить темне світло — рівень «усією своєю міццю» тощо, рівень відбитого світла.

Душа є гнотом лише тоді, коли вона вбирається у тваринну душу. Темне світло, яке вона випромінює, — це любов «усією своєю міццю», що народжується внаслідок перетворення тваринної душі: «відбите світло», яке підноситься знизу.

וממעשה המצות נמשך נהורא חורא הוא בחי' שמחה של מצוה ושניהם כא' [כאחד] טובים שיש מעלה יתירה בזה כו' ויש וכו' כנ"ל בענין אספקלרי' [אספקלריא] המאירה ושאינה מאירה.

А з виконання міцвот походить біле світло — рівень радості від міцви. І те, й інше однаково добре, бо в цьому є особлива перевага тощо, і є також... тощо, як пояснювалося вище щодо аспакларії, що світить, і тієї, що не світить.

Біле світло, що походить від міцвот, — це радість від міцви. Кожне світло має свою перевагу, як і кожна з двох аспакларій, описаних раніше.

וזהו שהנשמה נק' נר וגם המצות נק' נר.

Саме тому душа називається світильником, і міцвот також називаються світильником.

Саме тому і душа, і міцвот називаються світильником: разом вони утворюють один світильник — гніт і олію.

והיינו כי הנשמה היא בחי' הפתילה (בהתלבשותה בנה"ב [בנפש הבהמית]) והמצות הם בחי' השמן ועי"ז נמשך
 ב' בחי' אור וכמ"ש ואהבת⁷⁸ בגימטריא כ"פ [בי פעמים] אור. הוא בחי' בכל מאדך ושמחה של מצוה⁷⁹

Тобто душа є аспектом гнота (коли вона вбирається у тваринну душу), а міцвот є аспектом олії; завдяки цьому з'являються два види світла. Як сказано, слово «веагавта» («і любитимеш») має числове значення, удвічі більше за слово «ор» (світло): це рівень «усією своєю міццю» і радість від міцви.

Душа в тілі — це гніт, а міцвот — олія; разом вони дають два види світла. Слово «веагавта» (ואהבת, «і любитимеш») має числове значення 414 — удвічі більше за «ор» (אור, «світло»), числове значення якого 207. Ці два види світла — любов «усією своєю міццю» і радість від міцви.

וכמו שבהדלקת הנר מתחלה נמשך ועולה האור שסביב הפתילה שהוא נהורא אוכמא. ואח"כ נמשך
 ומתגלה הנהורא חיורא.

Так само, коли запалюють світильник, спершу притягується і підноситься світло навколо гнота — темне світло, а згодом притягується й розкривається біле світло,

Коли запалюють світильник, спершу з'являється темне світло навколо гнота, і лише згодом — біле світло.

כן מתחלה צ"ל ההעלאה בבחי' בכל מאדך. ואז רוח אייתי רוח ואמשיך רוח^{80, 81} גילוי אוא"ס [אור אין
 סוף] ב"ה על ידי מעשה המצות:

так само спершу має відбутися піднесення на рівні «усією своєю міццю», а тоді — «дух породжує дух і притягує вниз дух»: розкриття Нескінченного світла (Or Eйн Соф), благословенний Він, через виконання міцвот.

Так само спершу потрібно піднятися завдяки любові «усією своєю міццю», а тоді, як сказано в Зогарі, «дух породжує дух»: зусилля знизу притягує розкриття Нескінченного світла через міцвот. У наступному маамарі цієї парші («Бо в Тебе джерело життя») використано те саме висловлювання із Зогару: людина, виконуючи міцвот Б-га, пробуджує пробудження згори (ітарута делейла).

РОЗДІЛ 5 • 130-42

Сім пастирів і вісім князів

30 והנה ענין העלאת הנרות שהיו במקדש ז' נרות⁸² הוא כנגד שבעה מדרגות שיש בכללות עובדי ה'.

Тепер щодо запалювання світильників, які були у Святилищі: їх було сім, і вони відповідають семи рівням, наявним загалом серед тих, хто служить Б-гу.

Тепер Альтер Ребе переходить до кількості світильників. Семираменна Менора у Святилищі символізує сім типів серед тих, хто служить Б-гу.

יש שעבודתו⁸³ בבחי' אהבה. ויש שעיקר עבודתו בכחינת יראה כו'. ונמשכים מבחי' שבעה רועים המפרנסים כללות נש"י [נשמות ישראל]

Є той, чиє служіння полягає в любові, і є той, чиє головне служіння — у трепеті, тощо. Це різні напрями служіння: любов і трепет (агава ве-йіра). Вони походять від рівня семи пастирів, які живлять усі душі Ізраїлю.

Одні служать переважно з любов'ю, інші — з трепетом, і є ще інші способи служіння. Ці сім типів походять від «семи пастирів» — великих провідників, які живлять усі душі Ізраїлю.

(דאע"פ [דאף על פי] שכל אחד מקבל מכל השבעה רועים מ"מ יש מי שבחי' זו גוברת בו יותר כו' כמ"ש בזוהר בנוי דאברהם כו' בנוי דיצחק כו').

(Бо, хоча кожен отримує від усіх семи пастирів, усе ж у когось певна якість переважає більше, тощо, як сказано в Зоарі: «сини Авраама, тощо, сини Іцхака, тощо».)

Кожна душа отримує щось від усіх семи, але в кожній людині переважає певна якість. Відповідно, Зоар говорить про «синів Авраама» (чия риса — любов) і «синів Іцхака» (чия риса — трепет).

וענין שמונה נרות דחנוכה הם כנגד שמונה נסיכי אדם⁸⁴

А вісім ханукальних світильників відповідають вісьмом князям людським,

Натомість вісім ханукальних світильників відповідають «вісьмом князям людським».

וכמ"ש במיכה (סימן ה) אשור כי יבא בארצנו וכו' והקמונו עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם^{85, 86}

як написано в Міхеї (глава 5): «Коли Ассирія прийде в нашу землю, тощо, ми поставимо проти нього сімох пастирів і вісьмох князів людських».

Міхей пророкує: коли Ассирія вторгнеться, «ми поставимо проти нього сімох пастирів і вісьмох князів людських» — тобто багатьох провідників і воєначальників, які дадуть відсіч Ассирії.

ובגמ' [ובגמרא] דסוכה (דף נב:) פ"י שבעה רועים אברהם יעקב משה כו'. ושמנה נסיכי אדם ישי ושואל כו' ומשיח⁸⁷ ואליהו.

А в Гемарі трактату Сукка (52б) пояснюється: сім пастирів — це Авраам, Яков, Моше, тощо, а вісім князів людських — Ішай і Шауль, тощо, а також Машіах і Еліягу.

Талмуд називає їх: серед семи пастирів — Авраам, Яков і Моше, а серед восьми князів — Ішай, Шауль, Машіах і Еліягу. Чому Машіах зарахований до князів, а не до пастирів, як зазначено у примітці Kehot, обговорюється в бесіді Ребе (Лікутей Сіхот, том 35).

ולהבין זה שהנרות דחנוכה הם כנגד שמונה נסיכי אדם. והענין כי הנה רועה יש בו ב' פירושים. הא' לשון מפרנס לאחרים כמו רוענו זוננו.

А щоб зрозуміти, чому ханукальні світильники відповідають вісьмом князям людським, слід знати, що слово «рое» [пастир] має два значення. Перше — той, хто забезпечує інших, як у вислові «ре'ену, зунену» («будь нашим пастирем і годуй нас»).

Щоб зрозуміти, чому ханукальні світильники відповідають князям, Альтер Ребе спершу розглядає слово «рое» [пастир], яке має два значення. Перше — той, хто годує інших, як у Благословенні після трапези: «наш Пастирю (ре'ену), який годує нас».

31 והבי שהוא רועה את עצמו ר"ל [רועה לומר] שמתפרנס כמו והאתונות רועות על ידיהן⁸⁸ וכן בגמ' [בגמרא] רועה בשדות וכיוצא.

А друге значення — що він сам себе пасе, тобто сам харчується, як у вислові: «і ослиці паслися поруч із ними», а також у Гемарі: «паслися в полях» тощо.

Друге значення слова «рое» — паситися, самому знаходити собі поживу, як ослиці «паслися» в книзі Йова, а також у талмудичному вислові «паслися в полях».

וכן בענין השבעה רועים יש ב' בחי' אלו כי הן המפרנסים כנ"י [כנסת ישראל]. אברהם באהבה כמ"ש אברהם אוהבי⁸⁹ ששרשו מחדש עליון שהוא בחי' אהבה ומשפיע מבחי' זו לכנס"י [לכנסת ישראל] ומרע"ה [ומשה רבינו עליו השלום] משפיע בחי' דעת כו'.

Так само й щодо семи пастухів є ці два аспекти, адже саме вони живлять громаду Ізраїлю: Авраам — любов'ю, як сказано: «Авраам, який любив Мене». Його корінь — у Вищій милості (Хесед), що є рівнем любові, і він наділяє цим рівнем громаду Ізраїлю; а Моше, наш учитель, мир йому, наділяє рівнем знання (Даат) тощо.

Сім пастухів мають обидва значення: вони живлять інших і самі живляться. Авраам, корінь якого — у Вищій милості (Хесед), передає народові Ізраїлю любов; Моше передає йому Даат — знання про Б-га.

32 ונקרא רעיא מהימנא שמפרנס את האמונה על ידי שממשיך דעת ה'. ויעקב משפיע רחמים.

Його називають Вірним пастирем (раая мехемна), бо він підтримує віру (емуна), притягуючи знання (Даат) Б-га згори вниз. А Яков наділяє милосердям.

Моше називають «Вірним пастирем» (раая мехемна); тут цей вислів розуміється як пастир, що живить віру (емуна), даючи Ізраїлю знання Б-га. Яков дає їм милосердя.

ואמנם הנה עי"ז שמפרנסים לכנס"י [לכנסת ישראל] הם מתפרנסים ג"כ כי מודעת זאת שא"ס ב"ה מרומם ומתנשא לאין קץ מבחי" חכמה ומדות כמאמר דלאו מכל אינון מדות איהו כלל.

І справді, коли вони живлять Громаду Ізраїлю, то й самі отримують живлення. Адже відомо, що Нескінченний (Ейн Соф), благословенний Він, піднесений і звеличений без кінця над рівнем мудрості (Хохма) та емоційних атрибутів (мідот), як сказано: «Він узагалі не є жодним із цих атрибутів».

Живлячи Ізраїль, пастирі й самі отримують живлення. Сам Б-г нескінченно вищий за Хохму та мідот; як сказано в Тіккуней Зоар, Він узагалі не є жодним із цих атрибутів.

33 וכדי שימשך גילוי אור א"ס ב"ה במדות עליונות הוא כפום עובדיהון דב"נ [דבני נשא] שע"י אתעדל"ת

[אתערותא דלתתא] באהבה

А щоб розкриття Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенний Він, у Вищих атрибутах відбувалося відповідно до вчинків людей: через пробудження знизу (ітарута делетата), викликане любов'ю,

Оскільки Б-г вищий за атрибути, Його світло входить у них відповідно до вчинків людей. Коли люди пробуджують любов знизу, згори приходить відповідь.

אזי כמים הפנים⁹⁰ נמשך למעלה ג"כ גילוי אור א"ס ב"ה במדת אהבה וחסד להיות אהבתי אתכם⁹¹ כו'

тоді «як вода [відображає] обличчя в обличчя», також угору притягується розкриття Ор Ейн Соф, благословенний Він, в атрибуті любові й милості (Хесед), аби здійснилися слова: «Я полюбив вас тощо».

Як вода відображає обличчя, так любов Б-га відповідає на любов людей: Нескінченне світло розкривається у Вищому атрибуті любові й милості: «Я полюбив вас».

ונמצא ע"י שהשבעה רועים משפיעים אהוי"ר [אהבה ויראה] לנש"י [לנשמות ישראל] עי"ז האהוי"ר [האהבה

שמתעורר בנש"י [בנשמות ישראל] נמשך תוספת אור וגילוי מא"ס ב"ה בהמדות עליונות

Отже, завдяки тому, що сім пастирів дарують любов і трепет (агава ве-йіра) душам Ізраїлю, через любов і трепет, пробуджені в душах Ізраїлю, додаткове світло й розкриття від Нескінченного (Ейн Соф), благословенного Він, притягуються до Вищих атрибутів,

Коли пастирі пробуджують любов і трепет в Ізраїлі, ця любов і цей трепет притягують додаткове світло від Нескінченного до Вищих атрибутів.

שהם שרש בחינת הרועים והרי א"כ הם מתפרנסים ע"י כו'. וזהו אכלו רעים⁹² שהם הרועים שהם רעים למקום.

які є коренем рівня пастирів; отже, завдяки цьому вони й отримують поживу тощо. І ось [що означають слова] «Їжте, друзі (реїм)»: це пастирі (роїм), які є друзями Всюдисущого.

Ці Вищі атрибути є власним коренем пастирів, тож пастирі, своєю чергою, отримують від них поживу. У «Пісні над піснями» сказано: «Їжте, друзі (реїм)»; пастирі (роїм) — друзі Б-га.

34 והנה כמו"כ [כמו כן] יש למעלה ג"כ כמאמר ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים⁹³ כו' שפרנסה זו הוא שיומשך אור א"ס להיות בבחינת כמראה אדם⁹⁴ והיינו ע"י התורה

Тепер так само є [таке живлення] і нагорі, як сказано: «Ізраїль живить свого Отця, Який на небесах, тощо». Це живлення полягає в тому, що Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) притягується, аби перебувати в аспекті (бхіна) «подоби людини», і це здійснюється через Тору,

Є також «живлення» нагорі: Мідраш каже, що Ізраїль живить свого Отця, Який на небесах. Це означає притягування Ор Ейн Соф до форми «подоби людини» — людиноподібної структури сфер духовного прояву (сфірот), — через Тору.

וכמ"ש לכו לחמו בלחמי⁹⁵ שהתורה היא ג"כ בחי' לחמי כביכול דכמו שע"י הלחם יחיה האדם ותתחבר נשמתו עם גופו כך הוא המשכת אוא"ס [אור אין סוף] ע"י התורה שהיא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] שבה שורה אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה

як сказано: «Ідіть, їжте мій хліб», адже Тора також є, так би мовити, бхіною «Мого хліба». Бо так само, як завдяки хлібу людина живе і її душа поєднується з тілом, так і через Тору притягується Ор Ейн Соф; Тора є рівнем вищої мудрості (Хохма), у якій перебуває Нескінченне світло, благословенний Він.

Тору названо «хлібом» Б-га. Хліб поєднує душу людини з її тілом; Тора ж, яка є вищою Хохмою, де перебуває Ор Ейн Соф, притягує це світло вниз.

ובה ועל ידה נמשך ומתלבש במדות חסד דרועא ימינא כו' וגם נמשך מזה מזון לנפש כמ"ש ותורתך בתוך מעי.⁹⁶

У ній і через неї [світло] притягується й облачається в атрибути — милість (Хесед) є правою рукою, тощо. І звідси також притягується пожива для душі, як сказано: «і Тора Твоя — всередині мого нутра».

Через Тору світло входить в атрибути, зокрема в Хесед, «праву руку». Тора також стає поживою для душі, як сказано в Псалмі: «Тора Твоя — всередині мого нутра».

35 והנה בחיי זו של הרועים היא המשכה בבחי' פנימית שזהו ענין ותורתך בתוך מעי⁹⁷ וכמו השגת התורה שיהיה מושג ונתפס בשכלו פסק הלכה

Отже, цей рівень пастухів — це притягування згори вниз у внутрішньому вимірі; у цьому полягають слова: «і Тора Твоя — в моєму нутрі», подібно до осягнення Тори, коли галахічну постанову осягає й утримує розум людини,

Шлях пастухів — це внутрішнє дарування: воно входить у людину, мов їжа. Так само й під час вивчення Тори людина розуміє галахічну постанову й утримує її в розумі; у главі 5 Танії пояснюється, що тоді розум охоплює галаху й сам одягається в неї, а оскільки галаха є мудрістю Б-га, це дивовижне єднання з Ним.

וכן בהתבוננות שיהיה מושג גדולת הבורא ית' כמ"ש וידעת היום⁹⁸ כו' דע את אלקי אביך⁹⁹ כו' ולפי השכל כך יהיה האהבה כו'.

і так само під час роздумів, коли осягається велич Творця, благословенний Він, як написано: «Пізнай цього дня, тощо», «Пізнай Б-га батька твого, тощо»; і яким є розуміння, такою буде й любов, тощо.

Так само діють і роздуми: розумом осягають велич Б-га, як і велять слова «Пізнай цього дня» та «Пізнай Б-га батька твого». Любов, що виникає згодом, відповідає глибині розуміння.

36 וזהו כמשל הרועה שמאכיל ומשקה את הצאן שזהו השפעת החיות בפנימיות וכן בכל דור הם ראשי אלפי ישראל המלמדים אותם תורה.

І це подібно до прикладу з пастухом, який годує та напуває овець: це є внутрішнім передаванням життєвої сили. Так само в кожному поколінні є голови тисяч Ізраїлю, які навчають їх Торі.

Пастух годує та напуває свою отару: він дає їй життєву силу зсередини. У кожному поколінні керівники, які навчають Ізраїль Торі, виконують цю роль.

וכמאמר משה שפיר קאמרת¹⁰⁰ שנקי רבא משה ע"ש [על שם] שהיה מלמד תורה כו' וכן מה שהרועים מתפרנסים ע"י הוא ג"כ השגה בפנימיות וכמו ע"ד ומתלמידי יותר מכולם.¹⁰¹

Як у вислові: «Моше, ти добре сказав», — Раву називають Моше, бо він навчав Торі, тощо. Так само й те, чим пастухи завдяки цьому отримують утримання, також є осягненням у внутрішньому вимірі, як-от: «і від моїх учнів — більше, ніж від усіх».

У Талмуді Рав Сафра звертається до Рави як до «Моше» — титулу, яким, за словами Альтер Ребе, називають того, хто навчає Торі. Учителі також здобувають внутрішнє розуміння завдяки навчанню, як сказав рабі Ханіна: «від моїх учнів [я навчився] більше, ніж від усіх».

37 וכן למעלה מעלה הוא גילוי אוא"ס [אור אין סוף] בח"ע [בכמה עילאה] שזהו ענין אכלו רעים כו'.

Так само й високо-високо відбувається розкриття Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) у вищій мудрості (Хохма); у цьому полягає зміст слів: «Їжте, друзі тощо».

На найвищому рівні це взаємне живлення є розкриттям Нескінченного світла у вищій мудрості (Хохма) — у цьому й полягає зміст слів «Їжте, друзі».

אך ענין הנסיכי אדם היינו שאינן בחיי רועים ומלמדים לישראל כמשה והאבות רק הם צדיקים תמימים כמו ישי שמת רק בעטיו של נחש.¹⁰²

Що ж до князів людських, то вони не належать до категорії пастирів і вчителів Ізраїлю, як Моше та праотці, а є цілковито праведними, як Ішай, який помер лише через пораду змія.

Князі людські — це не пастирі й учителі, як Моше та праотці, а цілковито праведні люди, як Ішай, батько царя Давида, про якого Талмуд каже, що він помер лише «через пораду змія»: смерть спіткала його тільки тому, що змії приніс смерть у світ, а не через якийсь його власний гріх.

38 ולא מצינו זה אפילו כמשה רעיא מהימנא. ועכ"ז [ועם כל זה] הרי משה הוא רבינו. וכתוב זכרו תורת משה¹⁰³

І ми не знаходимо цього навіть у Моше, Вірному Пастирі. І все ж Моше — «наш учитель», і написано: «Пам'ятай Тору Моше».

Навіть про Моше, Вірного Пастиря, не сказано, що він помер лише через пораду змія, без жодного власного гріха. І все ж Моше — «наш учитель», і Тора носить його ім'я.

משא"כ בישי שלא היה רועה ע"ד משה כו' ואעפ"כ [ואף על פי כן] נמצא בו מעלה יתירה שהיה תמים עד שמת רק בעטיו של נחש כו'.

Інакше було з Їшаем, який не був пастирем на кшталт Моше тощо; однак у ньому виявилася особлива перевага: він був досконалим і помер лише через пораду змія тощо.

Їшай не був пастирем-учителем, як Моше. Однак він мав особливу якість: був настільки досконалим, що помер лише тому, що через змія смерть увійшла у світ.

ומהם נמשך ג"כ כח לנשיי [לנשמות ישראל] בעבודה בדרך בחי' מקיף מה שאין כן מהרועים נמשך בבחי' פנימיות ונקי מזון כנ"ל.

Від них також передається сила душам Ізраїлю для [Б-жественного] служіння — як охоплювальне [світло]; від пастирів же вона передається внутрішнім шляхом і, як пояснено вище, називається поживою.

Князі також дають силу для служіння Ізраїлю, але як охоплювальний вплив. Пастирі дають її внутрішнім шляхом, подібно до поживи, як пояснено вище.

אבל מהנסיכים נמשך רק בבחי' מקיף. וכמו הנסיך שהוא ענין מלוכה שהוא בחי' מקיף ששמו נק' על האנשים שבמדינתו כו'.

Але від князів вона передається лише як охоплювальне [світло]. Так само князь уособлює царювання, що є рівнем охоплювального [світла], адже його ім'я поширюється на людей його країни тощо,

Вплив князя подібний до царювання: ім'я царя поширюється на всіх людей його землі, охоплюючи їх, але не проникаючи в них.

ואינו השפעה בפנימיות ממש (רק הוא עד"מ כמו אחד מתפעל מתפלת אדם צדיק המתפלל בדו"ר [בדחילו ורחימו] ומס"נ [ומסירות נפש] שעי"ז מתפעל גם הוא.

і це не є власне внутрішнім даруванням (а радше подібне, наприклад, до того, як людина зворушується молитвою праведника, який молиться з любов'ю і трепетом (агава ве-йіра) та самопожертвою (месірут нефеш), і завдяки цьому зворушується також вона.

Наприклад, людина, яка бачить, як праведник молиться з любов'ю, трепетом і самопожертвою, зворушується цим. Вона зазнала впливу, але не через навчання.

והיא הארה מבחינת המקיף שהרי לא קבל ממנו בפנימית השכלה וחכמה ע"י דבור שהוא השפעה בפנימית כ"א שנתפעל מצדקתו והרי צדקתו ואהוי"ר [ואהבה ויראה] שלו הוא בבחינת ריחוק ממנו בחי' מקיף)

І це — сяйво від рівня охоплювального [світла], адже він не отримав від нього внутрішнім шляхом розуміння й мудрості через мовлення, що було б внутрішнім даруванням; натомість він зворушився його праведністю, а його праведність і агав ве-йіра віддалені від нього — це рівень охоплювального [світла].)

Він не отримав розуміння через слова, що було б внутрішнім даруванням. Його лише зворушила святість праведника, яка залишається поза його межами; це і є охоплювальний вплив.

אך נודע שהמקיף הוא מבחי' גבוה יותר מהפנימי כי המקיפים שרשן מסוכ"ע והפנימים מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

Однак відомо, що охоплювальне походить із вищого рівня, ніж внутрішнє, адже корінь охоплювальних [світел] — у світлі, що охоплює всі світи (совев коль альмін), а корінь внутрішніх — у світлі, що наповнює всі світи (мемале коль альмін).

Однак охоплювальний вплив вищий за внутрішній. Охоплювальні світла походять зі світла, що охоплює всі світи, а внутрішні — зі світла, що наповнює їх.

וכעדי' ארז"ל [אמר רבותינו זכרונם לברכה] גדולה שמושה יותר מלימודה.^{104, 105} הגם שהלימוד הוא השפעה פנימית והשימוש הוא חיצוני אעפ"כ [אף על פי כן] מקבל עי"ז יותר יראת שמים כו'.

І подібним чином наші Мудреці сказали: «Служіння [мудреця Тори] більше за вивчення Тори». Хоча навчання є внутрішнім даруванням, а служіння — зовнішнім, усе ж завдяки йому людина набуває більшого трепету перед Небесами тощо.

Талмуд каже, що служіння мудрецеві Тори важливіше за навчання в нього. Навчання є внутрішнім даруванням, а служіння — зовнішнім, однак служіння приносить більше трепету перед Небесами.

והוא כענין המשכה בבחי' מקיף (כי מה שיכול להיות נמשך בשכל התלמיד בבחי' פנימיות אינו רק הארה לבד משכל הרב. ולכן לא קאים אינש אדעתא דרביה¹⁰⁶ כו')

І це подібне до низведення в охоплювальному [світлі] (адже те, що може бути внутрішньо передане розумові учня, — лише відблиск розуму вчителя; тому «людина не осягає розуму свого вчителя тощо»).

Присутність передає вплив у всеохопний спосіб. Те, що учень засвоює завдяки навчанню, — лише відблиск розуму вчителя; як сказано в Талмуді, людина не осягає розуму свого вчителя повною мірою (протягом сорока років).

ולכן נאמר אשור כי יבא כו' והקמונו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם שע"י שמונה נס"א [נסיכי אדם] ידחו הרע בבחי' א' יותר מע"י הרועים

І тому сказано: «Коли прийде Ассирія тощо, ми поставимо проти нього сімох пастухів і вісім князів людських»: завдяки восьми князям людським зло буде відкинуте в одному відношенні більшою мірою, ніж завдяки пастухам.

Ось чому Міхей називає і пастухів, і князів, які протистоять Ассирії: в одному відношенні князі відганяють зло краще, ніж пастухи.

כי הרועים שהם המשכה בבחי' פנימיות הנה ברבוי השתלשלות המדרגות יוכל לימשך מזה יניקה לחיצונים עד"מ מצפורני ידיים לא כאברהם שיצא ממנו כו'.

Адже пастухи, які здійснюють низведення у внутрішньому аспекті, — через численні рівні ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) — можуть передавати зовнішнім силам живлення, подібно до того, як воно надходить від нігтів; не так, як у Авраама, від якого вийшов тощо.

Внутрішнє світло спускається через численні рівні, і на його найдальших межах зовнішні сили можуть житися від нього, як від «нігтів» — найзовнішньої й найменш життєвої частини тіла. Завершальні слова «не так, як у Авраама, від якого вийшов тощо» лаконічні: у Талмуді (Псахім 56а) про Авраама сказано, що від нього «вийшов Ішмаель»; це приклад пастуха, від якого жилилися зовнішні сили. Чому тут сказано «не так», текст не пояснює.

39 וכן בהשגת התורה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] למשמאילים בה¹⁰⁷ כו'. וכל האומר אין לי אלא תורה¹⁰⁸ כו'. וצ"ל ג"כ המשכה משמונה נס"א [נסיכי אדם] בחי' מקיפים שהמקיף מסמא עיני החיצונים כו'. וזהו ענין תורה וגמ"ח [וגמילות חסדים] שע"י התורה נמשך בחי' מזון.

Так само й щодо осягнення Тори наші мудреці сказали: «Для тих, хто йде ліворуч від неї, тощо», а також: «Хто каже: "У мене є лише Тора", тощо». І тут також необхідно притягнути вниз світло від восьми князів людських — рівень охоплювальних [світел], адже охоплювальне [світло] засліплює очі зовнішніх сил, тощо. У цьому й полягає зв'язок Тори та діянь милосердя: через Тору притягується вниз рівень живлення.

Для вивчення Тори також потрібне охоплювальне світло князів. Талмуд застерігає: для тих, хто йде її «ліворуч», Тора є смертельною отрутою, а той, хто каже: «У мене є лише Тора», не має навіть Тори; охоплювальне світло «засліплює» зовнішні сили, тож вони не можуть черпати з неї. Ось чому Тора потребує діянь милосердя: Тора дає внутрішню «їжу», а милосердні вчинки — охоплювальний покров.

40 וזהו בחי' הרועים. וע"י גמ"ח [גמילות חסדים] נמשך בחי' לבוש ומקיף וזהו בחי' ההמשכה שע"י נס"א [נסיכי אדם] גדולה שמושה כו'.

І це — рівень пастирів. Завдяки ділам милосердя притягується рівень одягу й охоплюючого [світла], і це — рівень притягнення згори вниз через князів людських: «Більше значення має служіння...»

Тора відповідає рівню пастирів. Діла милосердя притягують одяг — охоплююче світло; це рівень князів, як у вислові: «Служіння важливіше...»

ויוכן יותר ענין ההפרש בין הרועים לנס"א [לנסיכי אדם]¹⁰⁹ ע"ד שמצינו כר' [ברבי] יוחנן בן זכאי

Різницю між пастирями й князями людськими можна краще зрозуміти з того, що ми знаходимо щодо Рабі Йоханана бен Заккая:

Різницю між пастирями й князями ілюструє приклад Рабі Йоханана бен Заккая, провідного вчителя свого покоління.

שהיה שר התורה המלמד תורה לישראל ועכ"ז [ועם כל זה] אמר לר' [לרבי] חנינא בן דוסא¹¹⁰ בקש עלי רחמים שתפלתו גדולה יותר הרכה משלו עד שאלמלי הטיח ריב"ז [רבן יוחנן בן זכאי] כו'

він був князем Тори, навчав Тори народ Ізраїлю, і все ж сказав Рабі Ханіні бен Досі: «Попроси для мене милосердя», адже молитва Рабі Ханіні була набагато сильнішою за його власну, аж до того, що: «Якби Рабі Йоханан бен Заккай притиснув [голову між колінами]...»

Він був «князем Тори», який навчав увесь Ізраїль; та все ж попросив Рабі Ханіну бен Досу помолитися за нього (у талмудичній оповіді — за його хворого сина), бо молитва Рабі Ханіні була набагато сильнішою за його власну: якби він сам цілий день притискав голову між колінами, його молитву не було б почуто.

ומר"ח [ומרבי חנינא] בן דוסא לא נמצא שהיה מלמד תורה ע"ד ריב"ז [רבן יוחנן בן זכאי] ולא נמצא משמו דינים במשנה.

Про Рабі Ханіну бен Досу ми не знаходимо, щоб він навчав Тори так, як Рабі Йоханан бен Заккай, і в Мішні немає законів, наведених від його імені.

Натомість Рабі Ханіна бен Доса не відомий як учитель, і в Мішні не наведено законів від його імені.

41 וזהו ע"ד ההפרש שבין הרועים לנסי"א [לנסיכי אדם] כו' כי ריב"ז [רבן יוחנן בן זכאי] היה רועה ומפרנס לישראל כמו מרע"ה [משה רבינו עליו השלום].

І це подібно до відмінності між пастирями та князями людськими тощо: рабі Йоханан бен Заккай був пастирем і тим, хто живив Ізраїль, як Моше, наш учитель, мир йому.

У цьому полягає відмінність між пастирями та князями: рабі Йоханан бен Заккай живив Ізраїль Торою, як Моше.

ורחב"ד [ורבי חנינא בן דוסא] לא היה בו בחי' זו אבל היה צדיק תמים בלי שום דופי

А рабі Ханіна бен Доса не мав цієї властивості, але був цілковито праведним, без жодної вади,

Рабі Ханіна бен Доса не мав цієї ролі, але був цілковито праведним, без жодної вади.

עד שארז"ל [שאמר רבותינו זכרונם לברכה] שלא נברא העוה"ב [העולם הבא] אלא בשבילנו¹¹¹ והיו מקבלים ממנו נש"י [נשמות ישראל] דרכי העבודה והחסידות ע"ד גדולה שימושה כו' ותפלתו היתה נשמעת יותר מריב"ז [מרבן יוחנן בן זכאי]

аж до того, що наші мудреці сказали: Майбутній світ був створений лише заради нього; душі Ізраїлю переймали від нього шляхи служіння Б-гу та благочестя — за висловом: «Більше значення має служіння, ніж навчання, тощо»; і його молитва була почута більшою мірою, ніж [молитва] рабі Йоханана бен Заккай.

Настільки, що Талмуд каже: Майбутній світ був створений заради нього. Люди переймали від нього шляхи служіння та благочестя, спостерігаючи за ним, адже служіння навчає; його молитва була почута більшою мірою, ніж молитва рабі Йоханана бен Заккай.

וכן נאמר והקימונו עליו שבעה רועים ושמונה נסי"א [נסיכי אדם]¹¹² שבחי' נסי"א [נסיכי אדם] מועיל יותר נגד בחי' אשור כי יבא כו'

І так сказано: «Ми поставимо проти нього сімох пастирів і вісьмох князів людських», адже рівень князів людських дієвіший проти рівня «Ассирії, коли вона прийде, тощо»,

Саме тому Міхей називає князів у зв'язку з Ассирією: вони дієвіші проти такого ворога.

לפי שממשיכים מבחי' סוכי'ע וכמו תפלת ר"ח [רבי חנינא] ב"ד [בן דוסא] להפוך הטבע כו' שהוא ע"י המשכה מבחי' סוכי'ע שלמעלה מסדר והדרגת ההשתלשלות כו':

бо вони низводять світло з рівня світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін); так само, як молитва рабі Ханіни бен Доси, здатна перевернути природу тощо, — це відбувається завдяки низведенню світла з рівня світла, що охоплює всі світи, яке перебуває понад порядком і градацією ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), тощо.

Князі черпають зі світла, що охоплює всі світи, яке перебуває понад упорядкованим ланцюгом творіння. Саме так молитва рабі Ханіни могла змінити природу: його чудеса походили від світла, що перебуває понад природним порядком.

42 וזהו ענין נרות דחנוכה. שטמאו כל השמנים שבהיכל מצד תגבורת חכמה דקליפה. לכן רצו להשכיחם תורתך כו'.

І ось у чому полягає зміст ханукальних світильників. Адже вони [греки] осквернили усі олії у Святилиці силою мудрості оболонки (кліпи); тому «вони прагнули змусити їх забути Твою Тору тощо».

Тут ідеться про ханукальні світильники. Греки осквернили олії у Святилиці силою «мудрості оболонки (кліпи)» — грецької мудрості. Як сказано в ханукальній молитві, вони прагнули змусити Ізраїль забути Тору.

וע"כ הוצרך להמשיך מבחי' שלמעלה מהחכמה ¹¹³ דקדושה והוא מבחי' מקיפים עליונים. וזהו פך של שמן ¹¹⁴ שהיה חתום בחותמו של כה"ג [כהן גדול] שהוא בחי' ורב חסד ¹¹⁵ כו'

Тому необхідно було притягнути згори те, що перебуває вище за святу мудрість (Хохму), — рівень вищих охоплювальних [світел]. І ось це глечик з олією, запечатаний печаткою первосвященника, що відповідає рівню «і великий у милості» тощо.

Оскільки напад був спрямований через мудрість, допомога мала прийти з рівня, вищого за святу Хохму, — від вищих охоплювальних світел. Єдиний глечик, запечатаний первосвященником, символізує «велику милість» — милість, що не має міри.

(ולפי שהוא מבחי מקיף נמשך ונשפל גם למטה להדליק גם עתה בדורותינו שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים משא"כ בבמה"ק [בבית המקדש] היה ז' נרות מבחי ז' רועים אלא שהיה הגילוי ממש בבחי פנימית כמאמר עדות היא לבאי עולם¹¹⁶ כו'.

(Оскільки це належить до рівня охоплювального [світла], воно притягується й низводиться також униз, щоб його запалювали навіть тепер, у наших поколіннях, коли Святого Храму вже немає; тоді як у Святому Храмі було сім світильників, що походили від рівня семи пастирів, але розкриття було безпосереднім, у внутрішньому вимірі, як сказано: «Це свідчення для всіх, хто приходить у світ тощо».

Оскільки ханукальне світло є охоплювальним, воно сягає й наших часів, коли Храму немає. Сім світильників у Храмі походили від семи пастирів і відкрито світили у внутрішньому вимірі, слугуючи свідченням для всього світу.

ועמ"ש לקמן ע"פ כי אתה נרי הוי"ה¹¹⁷ והוי"ה יגיה חשכי.¹¹⁸ שם הוי"ה הראשון הוא בבחי השתלשלות וממנו נמשך בחי אתה נרי. והיינו הנרות דמקדש כו'.

Див. також нижче, у тлумаченні слів: «Бо Ти — мій світильник, Гавая, і Гавая освітлює мою темряву». Перше Ім'я Б-га (Гавая) належить до рівня ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), і від нього походить рівень «Ти — мій світильник»; це світильники Святилища тощо.

У вірші «Бо Ти — мій світильник, Гавая, і Гавая освітлює мою темряву» Ім'я згадується двічі. Перше Ім'я Гавая — це Б-жественність у ланцюзі світів, джерело слів «Ти — мій світильник», тобто світильників у Храмі. У маамарі на цей вірш, далі в цій парші, Альтер Ребе пояснює, що перша Гавая відповідає світильнику з олією та ґнотом, а друга, з додатковою літерою «вав», — ще вищому рівню Гавая.

ושם הוי"ה השני הוא מבחי סוכ"ע שלמעלה מהשתלשלות ומזה נמשך בחי יגיה חשכי והן הן נרות דחנוכה.

Друге Ім'я Гавая походить від світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін), яке перебуває вище за ланцюг послідовного розгортання світів згори вниз; від нього походить рівень «освітлює мою темряву», і це саме ханукальні світильники.

Друге Ім'я Гавая походить від світла, що охоплює світи, і перебуває вище за ланцюг їхнього послідовного розгортання. Воно «освітлює мою темряву» — це ханукальні світильники.

ועד"ז הוא ענין ההפרש בין בחי' שבעה רועים לבחי' שמונה נס"א [נסיכי אדם] ¹¹⁹ כי על ידי שבעה רועים נמשך המשכת המזון לכנ"י [לכנסת ישראל] בחי' ותורתך בתוך מעי שהוא מה שיכול להיות נמשך בפנימית זהו מבחי' שם הוי"ה הנמשך בעולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה].

Так само відрізняються рівень семи пастирів і рівень восьми князів людських: через сімох пастирів Громаді Ізраїлю передається пожива — рівень «і Твоя Тора — всередині мого нутра», тобто те, що може передаватися у внутрішньому вимірі. Це походить від рівня Імені Гавая, яке передається у світі еманції (Ацилут), творення (Брія), формування (Єцира) та дії (Асія).

Так само й пастирі та князі: пастирі дають «поживу» — Тору, яка входить усередину, від Гавая, що передається у світі Ацилут, Брія, Єцира та Асія.

אבל ע"י נס"א [נסיכי אדם] נמשכים בחי' מקיפים והוא מבחי' שם הוי"ה שלמעלה מגדר ההתלבשות בעולמות אלא שמאיר בבחי' מקיף וכענין תפלת רחב"ד [רבי חנינא בן דוסא] להפוך הטבע כו' כנ"ל

А через князів людських притягуються охоплювальні [світла]; вони походять від рівня Імені Гавая, що перебуває поза межами можливості вдягатися у світі, але світить як охоплювальне [світло], подібно до молитви рабі Ханіні бен Доси, щоб змінити природу тощо, як пояснено вище.

Князі притягують охоплювальні світла від Гавая, що перебуває вище за рівень, який може вдягатися у світі. Саме ця сила дала змогу рабі Ханіні змінити природу своєю молитвою.

והוא הנמשך ע"י מעשה המצות שהן המשכות בחי' מקיפים כי המצות הן נקי מצות המלך. ¹²⁰ ועיין בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית ^{121, 122} בענין מזון לבוש כו'.

І це притягується через виконання міцвот (заповідей), які є притяганням охоплювальних [світел], адже міцвот називаються «наказами Царя». Див. також маамар, що починається словами «Псалом, пісня на освячення Дому», про поживу, одяг тощо.

Міцвот також притягують охоплювальні світла: це «накази Царя», а цар перебуває незрівнянно вище за свій народ. У Лікутей Тора, V'Zos HaBerachah («Псалом, пісня на освячення Дому»), Альтер Ребе пояснює поняття поживи, одягу й дому: Тора є поживою душі, а міцвот — її одягом; у своєму низхідному розгортанні вони нижчі, але у своєму корені — вищі.

ולכן בחי' משיח הוא ג"כ מנסי"א [מנסיכי אדם]¹²³ כי במשיח נאמר והריחו. מורח ודאין.¹²⁴ וריח הוא בחי' מקיף ריחא דלבושייכו משא"כ הרועים הוא בחי' מזון כו'. ולקמן יבואר דבמשיח יש ב' הבחי' :¹²⁵

І тому рівень Машіаха також походить від князів людських, адже про Машіаха сказано: «вагаріхо» («і відчує запах»), [тобто] «він відчуває запах і судить»; а запах належить до аспекту охоплювального [світла] — «запах їхнього одягу», тоді як пастирі належать до аспекту їжі тощо. Нижче буде пояснено, що в Машіаха є обидва рівні.)

Машіах також зараховується до князів. Єшаягу говорить про нього «вагаріхо», що у прямому значенні означає «він буде натхненний [страхом Б-га]», але це слово походить від рейах (запах), і Талмуд тлумачить його як «він відчуває запах і судить». Запах — це охоплювальне чуття, подібне до запаху одягу, тоді як пастирі дають їжу; текст додає, що Машіах має обидві властивості.

РОЗДІЛ 6 • ¶43-48

Бейт Шамай і Бейт Гілель

43 ובוה יובן הגמ' [הגמרא] בש"א [בית שמאי אומרים] יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך.¹²⁶ וטעמא דב"ש [דבית שמאי] דיליף מפרי החג שיום ראשון מקריב י"ג מכאן ואילך פוחת והולך כו'.

І завдяки цьому стане зрозумілим сказане в Гемарі: Бейт-Шамай кажуть, що в перший день запалюють вісім свічок, а відтоді їхню кількість зменшують. Причина думки Бейт-Шамай у тому, що вони виводять це з биків святкового жертвоприношення: у перший день приносять у жертву тринадцять, а відтоді їхню кількість зменшують, тощо.

З огляду на все сказане, Альтер Ребе повертається до суперечки в Талмуді. Бейт-Шамай уподібнюють ханукальні вогні до биків, принесених у жертву на Сукот: тринадцять у перший день (Бемідбар 29:13), а кожного наступного дня на одного менше.

ובה"א [ובית הלל אומרים] יום ראשון מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך כו'. כי הנה ענין פרי החג הוא ג"כ המשכת מקיפים עליונים כי סכות הוא התגלות המקיפים כמ"ש כי גבר עלינו חסדו.¹²⁷

А Бейт-Гілель кажуть, що в перший день запалюють одну свічку, а відтоді їхню кількість збільшують, тощо. Адже й бики святкового жертвоприношення є притягненням згори вниз вищих охоплювальних [світел], бо Сукот — це розкриття охоплювальних [світел], як сказано: «Бо Його милість взяла гору над нами».

Бейт-Гілель починають з однієї свічки й додають по одній. Подібно до ханукальних вогнів, жертвоприношення на Сукот притягують згори вниз вищі охоплювальні світла; Сукот — свято сукки, що охоплює, і милості Б-га, яка «взяла гору над нами».

44 וע"י המשכה זו מתבררים ג"כ הע' [השבעים] שרים ונהפכים ליבטל באור זה. וזהו הללו את ¹²⁸ ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו.

Завдяки цьому низведенню світла сімдесят князів також очищуються й перетворюються, щоб досягти самоусунення (бітуль) у цьому світлі. І ось [що означають слова]: «Хваліть Га-ваю, всі народи, ... бо Його милість до нас взяла гору».

Світло Сукота очищує навіть «сімдесят князів» — духовні сили, що панують над сімдесятьма народами, — щоб вони самоусунулися в ньому. Тому псалом закликає всі народи славити Б-га, адже Його милість до Ізраїлю взяла гору.

ולכן מתחיל ב"ג פרים כנגד י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] שהם מקיפים כנודע. ואח"כ הולכין ומתמעטין כי כיון שכבר נבררו כמה בחי' ע"י המשכה שביום ראשון ע"כ א"צ [אין צריך / אינו צריך] עוד להארה גדולה כ"כ [כל כך] כיום ראשון כו'.

Тому починають із тринадцяти бичків, що відповідають тринадцяти атрибутам милосердя, які, як відомо, є охоплювальними [світлами]. А потім їхня кількість поступово зменшується, адже, оскільки завдяки низведенню першого дня вже було очищено кілька рівнів, більше немає потреби в такому великому осяянні, як у перший день, тощо.

Спочатку приносять тринадцять бичків — відповідно до Тринадцяти атрибутів милосердя, які є охоплювальними світлами. Їхня кількість зменшується, бо після того, як першого дня було очищено багато, надалі потрібно менше світла.

45 והנה בחנוכה ממשיכים ג"כ בחי' מקיפים הנ"ל שע"י יהיו נדחים הקליפות.

Тепер і на Хануку низводять згадані охоплювальні [світла], щоб завдяки їм були відкинуті кліпот (сили приховування).

На Хануку також низводяться охоплювальні світла, щоб відкинути кліпот — сили приховування.

אך בחנוכה הוא בבחי' מלחמה. וכמ"ש סבוני כו' בשם ה' כי אמילם ¹²⁹ כו' והיינו ג"כ ע"י המקיפים דוקא. וזהו טוב לחסות ¹³⁰ בהוי"ה מבטוח כו' כמ"ש במ"א.

Однак на Хануку це має характер війни, як сказано: «Вони оточили мене...; в Імені Б-га (Гавая) я їх знищу...»; і це також відбувається саме завдяки охоплювальним [світлам]. І це [є змістом слів:] «Краще шукати притулку в Імені Гавая, ніж покладатися...», як пояснено в іншому місці.

Однак на Хануку це відбувається через війну, як сказано в Псалмі: «Вони оточили мене...; в Імені Гавая я їх знищу», і ця перемога також приходить саме завдяки охоплювальному світлу. Тому сказано: «Краще шукати притулку в Імені Гавая» — Імені, що вище за природу, — ніж покладатися на князів.

46 ובסכות להיותו מדאורייתא אינו ע"י מלחמה אלא שנעשו נכנעים ממילא ע"י גילוי זה כו'. וכיון ששני הענינים הוא המשכת בחי' מקיפים ע"כ למדים ב"ש [בית שמאי] לנרות דחנוכה מפרי החג שמתחלה צ"ל גילוי גדול יותר.

А в Сукот, оскільки це свято встановлене Торою, це відбувається не через війну, а вони самі собою підкоряються внаслідок цього розкриття тощо. І оскільки обидва явища полягають у притягненні вниз охоплювальних [світел], Бейт Шамай тому виводять порядок запалювання ханукальних світильників із биків святкових жертвоприношень: спочатку має бути більше розкриття,

Сукот є святом, встановленим Торою, тому протилежні сили підкоряються самі собою завдяки розкриттю, без битви. Оскільки обидва свята притягують униз охоплювальне світло, Бейт Шамай виводять порядок Хануки із Сукоту: спочатку найбільше світло, а потім менше.

47 ואח"כ יהיה מתמעט והולך מטעם הנ"ל בפרי החג.

а згодом їхня кількість поступово зменшується з причини, поясненої вище щодо бичків свята.

Отже, світильників Бейт Шамай стає менше з тієї причини, яку наведено щодо бичків. У поясненні Ребе (Лікутей Сіхот, vol. 5), на яке посилається примітка Kehot, навіть Бейт Шамай погоджуються, що саме світло має примножуватися; кількість ханукальних світильників зменшується лише тому, що вони відповідають бичкам Сукоту, а ті — народам.

וב"ה [ובית הלל] סברי מעלין בקודש¹³¹ כו'. פי' דלא דמי ללמוד זה מפרי החג. כי חג הסכות הוא דאורייתא. ואורייתא מח"ע [מחכמה עילאה] נפקת¹³² מלמעלה למטה. ואם כן בא ונמשך הגילוי מצד עצמו מלמעלה למטה.

А Бейт Гілель вважають: «у святості підносяться тощо». Тобто ці два випадки не подібні, тож висновок не можна зробити з бичків свята: адже свято Сукот встановлене Торою, а Тора походить від Вищої мудрості (Хохма), згори вниз. Отже, розкриття виникає і притягується само собою згори вниз.

Бейт Гілель вважають, що «у святості підносяться», бо ці два випадки не подібні: Сукот — свято, встановлене Торою, а Тора «походить від Вищої мудрості», згори вниз, тож її розкриття приходить само собою згори.

48 ולכן גם ההארה היותר גבוה יוכל לבא ולימשך בתחלה כי מי מעכב ומי מונע¹³³ לה' ית"ש [יתברך שמו]. והיד ה' תקצר.

Тому навіть найвище осяяння може прийти й бути притягнутим згори вниз уже на самому початку: адже хто може стримати й хто може перешкодити Б-гові, хай буде благословенне Його Ім'я? «Невже рука Гаваї закоротка?»

Оскільки свято Тори є одкровенням з боку Б-га, найвище світло може з'явитися відразу; ніщо не може стримати Б-га. «Невже рука Б-га закоротка?»

משא"כ בחנוכה שהוא מדרכנן שהם המשיכו להיות גילוי זה וא"כ כיון שממשיכים זה מלמטה א"א להגיע ולהמשיך הגילוי הגדול בתחלה כ"א¹³⁴ מעט מעט.

Інакше з Ханукою, яка встановлена мудрецами: саме вони притягнули це одкровення знизу. Отже, оскільки його притягують знизу, неможливо досягти й притягнути це велике одкровення відразу, на початку, — лише поступово, потроху.

Ханука встановлена мудрецами: саме вони притягнули це світло знизу. Те, що притягують знизу, не може відразу досягти своєї найвищої міри, а лише поступово, потроху.

שמתחלה ממשיכים נר א'. ואח"כ מעלין בקודש כו' והולך ומוסיף אור כו'.

Спочатку притягують один світильник, а потім «підносяться у святості тощо», і світла стає дедалі більше тощо.

Тож починають з одного вогника, а потім «підносяться у святості», додаючи світло кожної наступної ночі.

(ודוגמא לדבר מפסח וספח"ע [וספירת העומר] כי בפסח היה הגילוי באתעדל"ע [באתערותא דלעילא] מצד עצמו שנגלה עליהם ממ"ה [מלך מלכי המלכים] כו'. ואח"כ צ"ל וספרתם לכם להפוך המדות ע"י שממשיכים היום יום א' לעומר לנה"ב [לנפש הבהמית] כו'.

(Прикладом цього є Песах і підрахунок Омера: у Песах одкровення було пробудженням згори (ітарута делейла), що відбулося саме собою: «Цар царів відкрив Себе їм тощо». А згодом має бути «І відлічіть собі», щоб перетворити емоційні атрибути (мідот), притягуючи «сьогодні один день Омера» до тваринної душі (нефеш габагаміт) тощо.

Альтер Ребе порівнює Песах і підрахунок Омера. У Песах одкровення прийшло згори без жодного спонування, як сказано в Агаді: «Цар царів відкрив Себе їм»; згодом іде підрахунок Омера, який змінює емоційні атрибути, притягуючи світло день за днем до нефеш габагаміт.

ולמחר היום שני ימים. ואין אומרים יום שני אלא שני ימים. כלומר היום נמשך בחי' עליונה יותר הכוללת שני ימים ואח"כ מוסיף והולך אור כו'. נמצא בספירת העומר שהיא אתערותא דלעילא ע"י אתערותא דלתתא הוא ממשיך מעט מעט והולך ואור כו' ב' ימים ג' ימים כו'.

А наавтра — «сьогодні два дні»; не кажуть «другий день», а кажуть «два дні». Тобто сьогодні притягується вищий рівень (бхіна), що охоплює два дні, а згодом світла стає дедалі більше тощо. Отже, у підрахунку Омера — пробудженні згори, яке здійснюється через пробудження знизу, — світло притягують потроху, і воно дедалі яскравіше сяє тощо: два дні, три дні тощо.

У підрахунку кажуть «два дні», а не «другий день»: кожного дня притягується вищий рівень, що охоплює попередні дні, тож світла стає дедалі більше. Підрахунок Омера — це ітарута делейла, що приходить через ітарута делетата, тому світло зростає крок за кроком.

וזהו כמו בחנוכה תחלה נר א' ואח"כ מוסיף והולך כו'. אבל בפסח שהיה הגילוי מעצמו הרי כללות האור הנמשך אח"כ בכל ימי העומר היה גילוי זה כולו בעצמו בתחלה כו' מטעם הנ"ל.¹³⁵

Так само і з Ханукою: спочатку один світильник, а потім світла стає дедалі більше тощо. Але в Песах, коли одкровення відбулося саме собою, усе світло, яке згодом притягується впродовж усіх днів Омера, — усе це одкровення було явлене сповна вже на початку тощо, з наведеної вище причини.

Так само і з Ханукою: одне світло, а потім його стає більше. Але в Песах, коли одкровення прийшло згори, усе світло, яке згодом притягується впродовж Омера, було явлене вже на самому початку.

וגם מזה יובן מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] בספה"ע [בספירת העומר] ממשכיכים מקיפים דאימא אבל הפנימיים אין בנו כח להמשיך רק בזמן בהמ"ק [בית המקדש].

І звідси також можна зрозуміти написане в Прі Ец Хаїм про підрахунок Омера: ми притягуємо охоплювальні [світла] Імми, але внутрішні світла не маємо сили притягнути — лише за часів існування Храму.

Це пояснює вчення Арізала в Прі Ец Хаїм: під час підрахунку Омера ми притягуємо охоплювальні світла Імми — рівня розуміння (Біни), але внутрішні світла можна було притягнути лише тоді, коли стояв Храм.

והוא כמ"ש בענין שבעה רועים דהם בחי' פנימיים וזה היה במנורה שכבהמ"ק [שבבית המקדש] ז' קנים.
משא"כ עכשיו ממשיכים מבחי' המקיפים שהם חי' נס"א [נסיכי אדם]:

Це відповідає поясненню щодо семи пастирів: вони є рівнем внутрішніх [світел], і саме це було в Менорі у Святому Храмі — сім гілок. Натомість тепер ми притягуємо світла рівня охоплення — це вісім князів людських.)

Внутрішні світла — це сім пастирів, як сім гілок Менори у Храмі. Сьогодні ми притягуємо охоплювальні світла — вісім князів, як у випадку ханукальних світильників.

ובכל הנ"ל יובן ענין קבלת עומ"ש [עול מלכות שמים] שקדמה לעול מצות ¹³⁶ היינו שהוא בחי' בכל מאדך
בירור נה"ב [נפש הבהמית] נר ה' נשמת אדם. ¹³⁷

З усього сказаного зрозуміло, що прийняття ярма Небесного Царства (кабалат оль), яке передує ярму міцвот, — це рівень «усією своєю силою», очищення тваринної душі (нефеш габагаміт): «Світильник Гаваї — душа людини».

Тепер Альтер Ребе робить висновок для служіння: прийняття ярма Небесного Царства передує прийняттю міцвот, як і в Мішні читання Шма поставлено перед уривком «І станеться, якщо ви будете слухатися». Це прийняття — любов «усією своєю силою», очищення нефеш габагаміт: «Світильник Гаваї — душа людини».

ואע"פ [ואף על פי] שזהו בחי' אספקלריא שא"מ [שאינה מאירה] הוא קודם לעול מצות עם היות נר מצוה בחי' אספקלריא המאירה. אך משום שע"ז יש גילוי בחי' עליונה יותר כנ"ל.

І хоча це рівень дзеркала, що не світить, він передує ярму міцвот, попри те, що «міцва — це світильник» — рівень дзеркала, що світить. Але [він передує] тому, що завдяки цьому розкривається вищий рівень, як пояснено вище.

Це дзеркало, що не світить, і все ж воно передує міцвот, які є дзеркалом, що світить, — адже завдяки йому розкривається вищий рівень, як пояснено.

ועוד שהוא כמו הפתילה ושמן שאין דרך להיות נתלה האור בשמן שהוא נר מצוה. כ"א ע"י שנאחז תחלה בפתילה היא בחי' נר הוי"ה נשמת אדם כנ"ל. (ועמ"ש ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב ^{138, 139} כו')

Крім того, це подібне до гнота й олії: світло не може триматися на олії, яка є «міцва — це світильник», інакше як спершу зачепившись за гніт, що є рівнем «світильник Гаваї — душа людини», як пояснено вище. (Див. також те, що написано з приводу слів «Я побачив — і ось золотий світильник тощо».)

Це також передує через сам світильник: полум'я не може безпосередньо зайнятися від олії — міцвот, — а лише спершу від гнота, душі, «світильника Гаваї». У маамарі про золоту менору Зехарії (Лікутей Тора, Behaalosecha) Альтер Ребе пояснює, що сім ламп менори відповідають душам семи пастирів, а міцвот — олії та гноту.

ולכן ג"כ ספה"ע [ספירת העומר] **שהוא זיכור נה"ב** [נפש הבהמית] **אספקלריא שא"מ** [שאינה מאירה] **קדמה למ"ת** [למתן תורה] **דשבועות שהוא נר מצוה**.

Тому також відлік Омера, який очищує нефеш габагаміт і є дзеркалом, що не світить, передує даруванню Тори на Шавуот, яке є «міцва — це світильник».

Так само відлік Омера, який очищує нефеш габагаміт, передує Шавуоту й даруванню Тори — «міцва — це світильник».

וזהו וספרתם לכם ממחרת השבת.¹⁴⁰ כי השבת הוא בחי' נר מצוה. אבל בחי' קדושתו שלמעלה מקדושתכם נק' ממחרת השבת כלומר למעלה מבחי' השבת.

І це — «І відлічуйте собі від дня, що настає після Шабату». Адже Шабат — це рівень «міцва — це світильник»; а рівень «Моя святість вища за вашу святість» називається «днем, що настає після Шабату», тобто він вищий за рівень Шабату.

Тора велить відлічувати «від дня, що настає після Шабату»: Шабат символізує міцву-світильник, тоді як «день, що настає після Шабату», — це рівень вище за нього: «Моя святість вища за вашу святість».

וזהו ענין קבלת עומ"ש [עול מלכות שמים] דבור אנכי¹⁴¹ ולא יהיה לך שלפני מצות שבת.

І це — прийняття ярма Небесного Царства: слова «Я є» і «Не матимеш [інших богів]», що передують міцві Шабату.

Тож на Сінаї слова «Я є» і «Не матимеш інших богів», які виражають прийняття влади Б-га, пролунали раніше за міцву Шабату.

והוא ענין וספרתם לכם ספירת העומר זיכור הנפש כנודע ותקון המדות לאהפכא חשוכא לנהורא:^{142, 143, 144, 145, 146, 147, 148}

І це — «І відлічуйте собі»: відлік Омера, очищення душі, як відомо, та виправлення емоційних атрибутів (мідот), щоб перетворити темряву на світло.

Відлік Омера очищує душу й виправляє емоції, перетворюючи темряву на світло.

Корені пастирів і князів

49 ולהבין ביאור הדברים הנ"ל בענין שמונה נסיכי אדם. דודאי הרועים הם יותר נעלים מהם במה שהם

משפיעים מבחי' פנימיות. משא"כ בנס"א [בנסיכי אדם].

А щоб зрозуміти пояснення сказаного вище щодо восьми князів людських: безперечно, пастирі вищі за них тим, що вони передають вплив із рівня (бхіна) внутрішнього виміру (пніміют), чого не можна сказати про князів людських.

Щоб прояснити, у чому полягає особливість князів: пастирі, безперечно, вищі в одному аспекті, бо передають вплив із внутрішнього виміру, на відміну від князів.

והיינו לפי שהרועים נשמתם מבחי' פנימיות. והנסיכים מבחי' חיצוניות (ולכן משה הוא מהרועים. ואליהו מהנסיכים. ונודע דמשה הוא מבחי' פנימיות ואליהו מבחי' חיצוניות)

Це тому, що душі пастирів походять із пніміют, а душі князів — із зовнішнього виміру (хіцоніют) (тому Моше належить до пастирів, а Еліягу — до князів; і відомо, що Моше походить із пніміют, а Еліягу — з хіцоніют).

Їхні душі походять із внутрішнього виміру, а душі князів — із зовнішнього. Тому Моше є пастирем, а Еліягу — князем; відомо, що Моше походить із внутрішнього виміру, а Еліягу — із зовнішнього.

אמנם בזאת יתרון מעלת נס"א [נסיכי אדם] שנשמתם הם מבחי' עולם העליון יותר מנשמות הרועים אלא שהם מבחי' חיצוניות של העליון. והרועים הם מבחי' פנימית של התחתון.¹⁴⁹

Однак саме в цьому полягає перевага князів людських: їхні душі походять із рівня вищого світу, ніж душі пастирів, але вони належать до хіцоніют вищого, тоді як пастирі — до пніміют нижчого.

Проте князі мають перевагу: їхні душі походять із вищого світу. Вони є зовнішнім виміром вищого рівня, тоді як пастирі — внутрішнім виміром нижчого.

והוא כמו עד"מ שהעלים של מיני פירות החשובים ויקרים מאד יש בהם יתרון מעלה משאר פירות.

Це подібно до того, як листя дерев із дуже цінними й дорогими плодами має перевагу над іншими плодами.

Це можна пояснити на прикладі: листя дерев, що дають дуже цінні плоди, має перевагу над іншими плодами.

אע"פ [אף על פי] שהעלים הם חיצוניות. ואין בהם טעם אפי' [אפילו] כבמיני פירות הפשוטים מ"מ הם ממין וסוג אחר החשוב הרבה יותר ממין פירות הגרועים.

Хоча листя є зовнішнім і не має смаку, навіть такого, як у простих сортів плодів, воно, тим не менш, належить до іншого виду й категорії, значно ціннішої за вид гірших плодів.

Листя є зовнішнім і позбавленим смаку, воно поступається навіть простим плодам, але належить до набагато ціннішого виду.

ונגד זה יש מעלה בפירות על העלין במה שמ"מ הם מין פרי ויש בהם טעם משא"כ בעלין כו'.

З іншого боку, плоди мають перевагу над листям, адже вони все ж таки належать до виду плодів і мають смак, чого не можна сказати про листя тощо.

Натомість плоди мають перевагу: вони їстівні й мають смак, на відміну від листя.

50 והנה עד"ז יש ב' מיני נשמות שיש נשמות יראים ושלמים כמו עולה תמימה. ואעפ"כ [ואף על פי כן] אינם יכולים ללמד לזולתם תורת ה'. ויש נשמות בעלי תורה ואינם שלמים בתכלית כ"כ [כל כך] בלי שום דופי כמו נשמות הנ"ל.

Тепер, відповідно до цього, є два види душ. Є душі богобоязливих і цілісних, подібні до «досконалої жертви всепалення», і, попри це, вони не можуть навчати інших Тори Б-га; а є душі знавців Тори, які не є настільки цілковито досконалими й бездоганними, як згадані вище душі.

Такі самі два типи є серед душ загалом. Одні — богобоязливі й цілковито досконалі, подібно до «досконалої жертви всепалення» (так Раші називає Іцхака), але вони не можуть навчати Тори інших; інші — знавці Тори, які навчають, але не цілком позбавлені вад.

51 והיינו שהיראים ותמימים נלקח נשמתם מעלמא דאתכסיא וע"כ אינם פרנסי הדור לפי שהם מעלמא דאתכסיא בבחי' הסתר והעלם והוא המשומר ממגע וכ"ו ומ"מ אינם בעלי תורה כ"כ [כל כך] להיותם רק בחי' חיצוניות עליון.

Отже, душі Б-гобоязливих і досконалих походять із прихованого світу, і тому вони не є тими, хто підтримує покоління, адже вони належать до прихованого світу, до рівня прихованості й укритості; це «те, що оберігається від дотику» тощо. І все ж вони не настільки великі знавці Тори, оскільки є лише зовнішнім виміром (хіцоніют) вищого [рівня].

Довершені в благочесті походять із «прихованого світу» (альма де-іскасія), вищого рівня, якому властиві прихованість і укритість. Тому вони не є тими, хто підтримує своє покоління: вони «оберігаються» від дотику до нижнього світу. Вони також не є великими вчителями, адже належать лише до зовнішнього виміру вищого рівня.

52 ובעלי תורה הם מבחי' פנימית רק שהם מבחי' פנימית תחתון עלמא דאתגליא לכן הם בהתגלות ללמד כו'.

А знавці Тори належать до рівня внутрішнього виміру (пніміют), але саме до внутрішнього виміру нижнього, розкритого світу; тому вони перебувають у розкритому стані, щоб навчати тощо.

Знавці Тори походять із внутрішнього виміру, але нижнього, «розкритого світу». Тому їхні дари відкриті й вони навчають.

ועד"ז הוא ענין שמונה נסיכי אדם ששרשם משמונה תקונים הראשונים שבי"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א שהם בחי' מקיפים.

Так само йдеться про вісім князів людських, корінь яких — у перших восьми з тринадцяти тіккунім борода Аріх Анпіна, що належать до рівня охоплюючих світел (макіфім).

Вісім князів мають корінь у перших восьми з «тринадцяти тіккунім борода» Аріх Анпіна — містичних каналах Б-жественного милосердя, відповідних Тринадцятьом атрибутам милосердя. Ці вісім є охоплюючими світлами.

כי תקון לאלפים הוא בחי' או"פ [אור פנימי] ¹⁵⁰ כי לאלפים היינו אאלפך חכמה אאלפך בינה ^{151, 152} שאו"א [שאבא ואימא] יונקים מבי' מזלות דא"א ויניקה זו היא בחי' או"פ [אור פנימי]

Адже тіккун «для тисяч» (ла-алафім) належить до рівня внутрішнього світла, бо «ла-алафім» — це [як у вислові] «Я навчу тебе мудрості (Хохма), навчу тебе розуміння (Біна)»; адже Хохма і Біна (Абба та Імма) черпають живлення з двох мазалот Аріх Анпіна, і це живлення є рівнем внутрішнього світла,

Тіккун, названий «ла-алафім» («для тисяч»), є внутрішнім світлом. Це слово прочитується як «аалефха» — «Я навчу тебе», як у вислові «Я навчу тебе мудрості» (Йов). Талмуд також тлумачить літери алеф-бет як «вивчай (алеф) розуміння»: Абба та Імма, Хохма і Біна, черпають живлення з двох мазалот Аріх Анпіна («потоків» — каналів борода), і це живлення є внутрішнім світлом, якого навчають і яке засвоюють.

¹⁵³ והוא כמו בחי' רועים ישראל מפרנסים כו' אכלו ריעים או"א [אבא ואימא] כו' וזהו נוצר חסד לאלפים.

і це подібне до рівня пастирів: «Ізраїль живить...», «Їжте, друзі», — Абба та Імма тощо. І це означає: «Він береже милість (Хесед) для тисяч (ла-алафім)».

Це рівень пастирів: Ізраїль живить тих, хто вгорі; «Їжте, друзі» — як пояснюється, тут ці слова стосуються Абби та Імми. У цьому й полягає значення слів «Він береже милість для тисяч».

53 ולכן האל"ף תמונתו יו"ד למעלה ויו"ד למטה¹⁵⁴ וי"ו באמצע. כי ההמשכה בפנימית צ"ל ע"י צמצום¹⁵⁵ כו'.

Тому форма літери Алеф — це Юд угорі, Юд унизу та Вав посередині, адже низведення всередину має відбуватися через скорочення (цимцум) тощо.

Літеру Алеф зображають як Юд угорі, Юд унизу та похилу Вав між ними. Це показує, що світло, яке низводиться всередину, має пройти через скорочення: спершу малу верхню Юд, а потім — Вав, що тягнеться вниз.

אבל ח' מזלות הראשונים שקודם בחי' לאלפים הם בחי' מקיפים ומשם שרש ח' נס"א [נסיכי אדם] והרי הם למעלה ממקור בחי' הרועים ששרשם מבחי' חו"ב [חכמה ובינה] שהם בחי' לאלפים הנ"ל.

Але перші вісім мазалот (духовних каналів), що передують рівню «до тисяч», належать до рівня охоплювальних [світел], і звідти походить корінь восьми князів людських; отже, вони вищі за джерело рівня пастирів, корінь яких походить від рівня мудрості (Хохма) і розуміння (Біна), що є згаданим вище рівнем «до тисяч».

Перші вісім каналів, що передують ла'алафім, — це охоплювальні світла, корінь восьми князів. Отже, корінь князів вищий за корінь пастирів, що міститься в Хохмі та Біні — рівні ла'алафім.

אך מ"מ הרועים הם מבחי' פנימית והנס"א [והנסיכי אדם] מבחי' חיצונית רק שהם חיצונית עליון כו'.

Однак пастирі належать до внутрішнього виміру (пніміют), а князі людські — до зовнішнього виміру (хіцоніют), але це зовнішній вимір вищого рівня тощо.

І все ж пастирі належать до внутрішнього виміру, а князі — до зовнішнього, хоча йдеться про зовнішній вимір вищого рівня.

54 ובחנוכה שטמאו כל השמנים שבהיכל שהוא בחי' הפגם המגיע בחו"ב [בחכמה ובינה] ע"כ הוצרכו לתקן ע"י מקיפים דוקא שלמעלה משרש החכמה.

А на Хануку, коли осквернили всі олії у Святилищі, це було рівнем (бхіною) вади, що сягає Хохми та Біни, тому її довелося виправляти саме за допомогою охоплювальних [світел], які перебувають вище від кореня Хохми.

На Хануку греки осквернили олії — вада стягнула Хохми та Біни, тобто самого рівня мудрості. Тому виправлення мало прийти від охоплювальних світел, що перебувають вище від кореня Хохми.

ובסכות ממשיכים ג"כ י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] וזהו ענין י"ג פרים כו'. רק שבסכות נכנעים עי"ז ממילא העי [השבעים] שרים כו' משא"כ בחנוכה כו' וכנ"ל.

А на Сукот також низводяться тринадцять тікунін (виправлень) борода, і в цьому полягає значення тринадцяти биків тощо. Однак на Сукот завдяки цьому сімдесят князів підкоряються самі собою тощо, на відміну від Хануки тощо, як пояснено вище.

На Сукот також низводяться тринадцять тікунін, звідси й тринадцять биків. Але на Сукот сімдесят князів підкоряються самі собою, тоді як на Хануку потрібна боротьба.

55 ועי"ז נחלקו ב"ש [בית שמאי] וב"ה [ובית הלל] בענין הדלקת נ"ח וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל]. עוד יש פ"י בענין ז' רעים וח' נס"א [נסיכי אדם] כי בז"ת [בז' תחתונות] הי' [היה] שבירה ובינה רקיעא תמינאה נקי עלמא דחירו יין המשומר.¹⁵⁶

І саме щодо цього Бейт Шамай і Бейт Гілель сперечаються про запалювання ханукального світильника, як пояснювалося вище. Є також інше пояснення щодо семи пастирів і восьми князів людських: адже в семи нижніх [сферах духовного прояву (сфірот)] відбулося розбиття, а Біна, восьмий небозвід, називається світом свободи — «вином, збереженням [у своїх гронах]».

Це лежить в основі суперечки Бейт Шамаа і Бейт Гілея. Друге пояснення: розбиття посудин відбулося в семи нижніх сфірот, тоді як Біна, «восьмий небозвід», є світом свободи — «вином, збереженням у своїх гронах», якого розбиття не торкнулося.

והנה ז' רעים נמשכים מז"ת [מז' תחתונות] ושמונה נס"א [נסיכי אדם] מבחי' רקיעא תמינאה לכן הם מועילים יותר לדחות בחי' אשור. ועמ"ש ע"פ למנצח על השמינית^{157, 158} כו':

Сім пастирів походять із семи нижніх сфірот, а вісім князів людських — із рівня восьмого небозводу; тому вони дієвіше відганяють рівень Ассирії. Див. також те, що написано щодо слів «Керівникові хору, на шемініт тощо».

Сім пастирів походять із семи нижніх сфірот, а вісім князів — із восьмого рівня, Біни, яка ніколи не зазнала розбиття; тому князі дієвіше протистоять Ассирії. У «Лікутей Тора», Тазріа, у тлумаченні слів «на шемініт» Алтер Ребе пояснює, що восьмий рівень вищий за очищення семи атрибутів і є даром згори; там він посилається на сімох пастирів і вісьмох князів із цього маамара. За словами Талмуду, арфа часів Машіаха матиме вісім струн.

В АВОДІ

Спершу прийняти ярмо (кабалат оль) Небес і працювати над перетворенням тваринної душі за допомогою любові, що виходить за межі власної міри; це гніт, на якому може зайнятися світло міцвот. Потім виконувати міцвот із радістю. А в час темряви, як-от Ханука, розбудовувати світло знизу, крок за кроком, щоразу підносячись у святості.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Навіщо духовній душі потрібен одяг, щоб сприймати Б-жественність, якщо ангелові він потрібен лише для сходження у фізичний світ?
2. У чому посріблене дзеркало, яке показує лише відображення, вище за чисте скло?
3. Чому полум'я має спершу зайнятися на гноті, а вже потім олією, і чого це навчає щодо прийняття Небесного ярма перед виконанням міцвот?
4. Як можуть князі людські, які не навчають, мати вищий корінь, ніж пастирі, які навчають?
5. Чому світло, що притягується знизу, як-от ханукальні вогні, має зростати крок за кроком, тоді як Сукот починається на найвищому рівні?

Примітки

אבזאצ 1

1 ת"ר מצות נר חנוכה

Ранній запис цього самого маамару, датований шабатом Хануки 5571 року (1810).

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחת הר"פ בסי הנחות הר"פ עי קכב. ככותרת שבת חנוכה תקע"א. חלק בסי"מ תרל"ב עי פ. ועי צו. הנחה אחרת בסי"מ תקע"א עי כב. באוה"ת במדבר כרך ד עי איתצ (ובהוצאה שניי בהוספות לפי בהעלותך עי 41) נמצא חלק מהמאמר עם הוספת הגהות מכ"ק הצ"צ. ושם מתחיל הד"ה לא כן עבדי משה [[שם המאמר נחלק לגי סעיפים]]. ראה לעיל בצינונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. לכללות מאמר זה ראה אוה"ת נ"ך כרך א עי תקעז. ד"ה ת"ר מצות נר חנוכה תשל"ח (נדפס בסי"מ מלוקט ח"ב עי יז ואילך).

2 ת"ר מצות נר חנוכה

Талмуд наводить суперечку: Бейт Шамай відраховують від восьми вниз, як число биків на Сукот; Бейт Гилель відраховують від однієї вгору, бо у святості підносяться. Саме цей текст увесь маамар має пояснити.

Shabbat 21b:8-9 ט"ז-ח"ט שבת כ"א

תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעליה — מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה — מניחה על שלחנו ודיו. אמר רבא: צריך נר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה — לא צריך. ואי אדם חשוב הוא — אף על גב דאיכא מדורה צריך נר אחרת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת כא, ב.

3 מה ענין נר חנוכה לפרי החג

Паралельний розгляд зв'язку між ханукальними світильниками й тельцями на Сукот.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת חנוכה כרך ה תתקמב, ב. ד"ה מצותה תרנ"ד עי צו. ד"ה ת"ר מצות נר חנוכה תשל"ח.

4 נר מצוה ותורה אור

Шломо закликає сина дотримуватися наказу батька й повчання матері: «Бо міцва — це світильник, а Тора — світло». Міцва подібна до одного світильника, а Тора — до самого світла. З цього Альтер Ребе робить висновок, що міцвот називаються світильником. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 6:23 וי: משלי

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי ו, כג.

5 שהמצות נק' נר

Розгляд того, чому міцвот називаються світильником.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת נ"ך כרך א עי תקעז.

6 נר ה' נשמת אדם

Притча Шломо: «Світильник Імені Б-га (Гавая) — душа людини, що досліджує всі покої утроби». Дух людини — це світильник, яким Б-г досліджує найпотаємніші глибини людини. З цього Альтер Ребе робить висновок, що й душа називається світильником. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

משלי כ:כ"ז Proverbs 20:27

נר ה' נשמת אדם חפש כלי חרריקבו:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי כ, כג.

7 ובוזרה מבואר

Як зазначено у примітці Kehot: Зоар описує одяг, у який душа зодягається в Ган Еден, — він створений з її добрих учинків у цьому світі.

Zohar II, 210a רי, זח"ב

תניא, חלק ראשון: ליקוטי אמרים ד:ה'5 Tanya, Likkutei Amarim והנה, שלשה לבושים אלו מהתורה ומצוותיה, אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה, גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן, כמו שכתוב בזהר, דאורייתא וקודשא בריה הוא כולא חד, פירוש: דאורייתא, היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו - כולא חד, כי הוא היודע והוא המדע וכו', כמו שנתבאר לעיל בשם הרמב"ם.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זח"ב רי, א. וראה תניא ספ"ד. אגה"ק סי' כט.

8 וצריכה הנשמה לקיים תרי"ג מצות

У цих листах розглядається потреба душі виконати всі 613 міцвот, щоб її одяги були цілісними.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אגה"ק סי' יט וסי' כט. ובליקוט פירושים ומ"מ — חסידים לשם.

9 בית שמאי ואמרים

Розгорнутий розгляд підходу Бейт Шамай до ханукальних світильників.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בארוכה בשיטת ב"ש בלקוטי שיחות ח"ו עי 73.

לעיל לא, א.

АБЗАЦ 2

10

בג"ע הנשמות נהנין מזיו השכינה

Там майбутній світ, у якому душі насолоджуються сям-вом Шехіни, визначено як осягнення самої сутності Б-жественності у виявленні; там також порушено питання, як створена душа може осягнути те, що не піддається осягненню. На це саме питання цей маамар відповідає, пояснюючи роль одягу міцвос (заповідей).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל טו, א.

11

אף שבכלל יש רק ב' בחי'

Там Альтер Ребе говорить, що в книжках згадано лише Вищий і Нижній Ган Еден, але насправді є багато рівнів Ган Едену й безкінечні насолоди. Саме тому праведники не мають спокою, а йдуть «від сили до сили»; і саме тому «краще, щоб його судили», — щоб побачити цю насолоду.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה גם לקמן מט, א. צו, א. לקרית במדבר יח, א.

12

ילכו מחיל אל חיל

Псалом синів Кораха про паломників до Сіону: «Вони йдуть від сили до сили; [кожен] постає перед Б-гом у Сіоні». У простому розумінні їхня сила зростає дорогою; Мудреці (Брахот 64a) тлумачать це про знавців Тори, які не мають спочинку навіть у Майбутньому світі, а Alter Rebbe — про душі праведників, що без кінця підносяться в Ган Едені. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 84:8 פ"ד ח"ח

ילכו מחיל אל חיל יראא אל-אלקים בציון:

They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים פד, ח.

13

בבחינת נהר די נור

Як зазначено у примітці Kehot: Зогар описує, як душа занурюється в Ріку Вогню між одним Садам і наступним, щоб очиститися й забути свій попередній рівень.

Zohar II, 211b ח"ב ר"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

ח"ב ר"א, ב. בסמן לעיל לא, א.

14

בד"ה ויהי מקץ

У першому маамарі цього розділу Альтер Ребе пояснює, що навіть досконалий цадик має зануритися в ріку вогню, входячи до Ган Едену, щоб стерти пам'ять про цей світ; і має занурюватися знову в іншу ріку вогню щоразу, коли йде «від сили до сили», щоб забути те, що осягнув у Нижньому та Вищому Ган Едені.

ПРИМІТКА КЕНОТ

АБЗАЦ 3

15

כל צדיק נוכח מחופתו של חבירו

Талмуд каже, що в майбутньому кожен праведник буде обпалений весільним балдахіном свого товариша. Тут цей вислів показує, що кожна душа має власний рівень розуміння.

בבא בתרא ע"ה א:ט"ו 75a: Bava Batra

עשן בחופה למה? אמר רבי חנינא: שכל מי שעיניו צרות בתלמידים חכמים בעולם הזה, מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא. ואש בחופה למה? אמר רבי חנינא: מלמד שכל אחד ואחד נכח מחופתו של חבירו. אוי לה לאותה בושח, אוי לה לאותה קלימה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ב"ב עה, א.

16

וקדושים בכל יום יהללוך סלה

Там «святі» з цього благословення пояснюються як душі, вищі за всі інші душі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכת אבות. וראה במאמרי אדה"א ויקרא ע' מה דשם מבאר שהן הנשמות הגבוהות מכל הנשמות ע"ש.

17

כ"מ שנאמר סלה

Талмуд навчає, що всюди, де зустрічається слово «села», воно означає «без кінця». Альтер Ребе застосує це до нескінченного оновлення розуміння душ.

Eruvin 54a עירובין נ"ד

ПРИМІТКА КЕНОТ

עירובין נד, א.

АБЗАЦ 4

18

מוטב לדידיני

Коли Ахер (Еліша бен Авуя) помер, рабі Меір сказав: краще, щоб його судили [за його гріхи] і щоб він увійшов у Майбутній світ. Тут показано, що насолода Ган Еден [райського саду] переважає будь-який суд.

חגיגה ט"ו ב: 15b:3 Chagigah

כי נח נפשיה דאחר, אמר: לא מידן לדידיניה, ולא לעלמא דאתי לייתי. לא מידן לדידיניה — משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי לייתי — משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב לדידיניה ולייתי לעלמא דאתי. מתי אמות, ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרך מקבריה דאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

חגיגה טו, ב. ראה לעיל ח, ד.

АБЗАЦ 5

19 שו"ה הוא בלי גבול — ולבעבור זה

У тому записі саме в цьому місці починається новий розділ — розділ 2.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהנחת הר"פ מסומן סעי' ב.

АБЗАЦ 6

20 וכמו שמבואר בע"ה

Мареј мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

שער סדר אבי"ע בתחלתו.

АБЗАЦ 7

21 וכמו ד"מ אור גדול

У маамарі «I Авраам був старий» Альтер Ребе порівнює одяг міцвос із поглядом на чисте світло крізь завісу: Тора й міцвос, коріння яких — у Вищій волі, зійшли до матеріальних речей і стали одягами, через які душа може досягнути сйиво Б-жественної присутності (Шехіні).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה המשל גם לעיל טז, א. ובאגה"ק סי' כט. ובביאורו"ז לצ"צ כך א ע רי בארוכה.

АБЗАЦ 8

22 משל הקדמוני

Давид, пощадивши Шауля в печері, каже йому: «Як мовить прислів'я давніх: "Від нечестивих походить нечестя"; але моя рука не буде проти тебе». Очевидно, це давнє прислів'я; Alter Rebbe (як у Тора Ор, Megillas Esther) тлумачить «Споконвічного» як Б-га, а Його «притчу» — як Тору і міцвот, які вбирають Його волю. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

שמואל א כ"ד: י"ד I Samuel 24:14

כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מֶשֶׁל הַקְּדֻמִּי יֵצֵא רָשָׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה-בּוֹ:

As saith the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמואל-א כד, יד. ראה בהנסמן לקמן צח, ב.

23 שו"ה משל — שיכול

Варіант читання: «щоб це могло» (שיכול) замість «що це може» (שיכול).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהגהת הרה"ח ר' אשר: שיכול.

АБЗАЦ 9

24 נעוץ תחב"ס

«Їхній кінець закладений у їхньому початку, а їхній початок — у їхньому кінці». Це підтверджує думку, що найнижчий рівень — фізична дія — пов'язаний із найвищим.

ספר יצירה א': 1:7 Sefer Yetzirah

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בנחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

25 בראשית ברא

«На початку Б-г створив небеса і землю»: тут небеса згадуються першими.

בראשית א': 1:1 Genesis

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית א, א.

АБЗАЦ 10

26 ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים

«Ось породження небес і землі, коли вони були створені, у день, коли Ім'я Б-га (Гавая) та Ім'я Б-га (Елокім) створили землю й небеса». На початку другої розповіді про творіння вірш називає землю першою; Альтер Ребе розуміє це як порядок думки Б-га, у якому фізичне поставлено на перше місце.

בראשית ב': 2:4 Genesis

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאֵם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם:

These are the generations of the heaven and of the earth when they were created, in the day that the L-RD G-d made earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ב, ד.

27 ארץ תחלה כאן במעשה וכאן במחשבה

Талмуд наводить суперечку: Бейт Шамай кажуть, що спочатку було створено небо («На початку Б-г створив небеса й землю»), Бейт Гілель — що землю («у день, коли Гавая Елокім створив землю й небеса»), а мудреці — що обидва були створені разом. Розв'язання «одне —

у дії, одне — у думці» там не наводиться; примітка Kehot відсилає до цього уривка словами «див.».

חגיגה י"ב א:ט"ז-י"ז Chagigah 12a:16-17

תנו רבנן, בית שמאי אומרים: שמנים נבראו תחלה ואחר כך נבראת הארץ, שנאמר: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". ובית הלל אומרים: ארץ נבראת תחלה ואחר כך שמנים, שנאמר: "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים". אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לדבריכם, אדם בונה עלייה ואחר כך בונה בית?! שנאמר: "הבונה בשמים מעלותיו ונגודתו על ארץ יסדה". אמרו להם בית שמאי לבית הלל: לדבריכם, אדם עושה שרפרף, ואחר כך עושה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה חגיגה יב, א. וראה לקוי"ש ח"ו ע' 76.

АВЗАЦ 13

28

היום לעשותו ולמחר לקבל שכרם

«Сьогодні — виконувати їх, а завтра — отримати за них винагороду»: цей світ призначений для виконання міцвот (заповідей), а майбутній — для отримання за них винагороди. Альтер Ребе пояснює, що винагорода полягає у розкритті світла міцвот у Ган Едені (райському саду).

Eruvin 22a:5-6 ר"ה א:ה-ו

והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דקתיב "אשר אנכי מצוה היום לעשותם", היום לעשותם — ולא למחר לעשותם, היום לעשותם — למחר לקבל שכרם. אמר רבי חזי, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דקתיב "אך אפי'?" "אך אף" מבני למה?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

29

ע"פ ואברהם . . בא בימים

Той маамар запитує, чому одна година повернення (тшуви) й добрих вчинків у цьому світі краща за все життя у Майбутньому світі, якщо їхня мета — стати одежею душі, в якій вона насолоджуватиметься саявом Б-жественної присутності (Шехіні). У ньому наводяться слова Зогару: горе тому, хто вкорочує свої «дні» нагорі, адже в його одязі бракує дня, який він зіпсував.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לעיל טז, א. בשה"מ תרכ"ז [הוצאת תש"ס] ע' לה מציינ לכאן: "אך בתו"א פ"י בא בימים הם הלבושים הנעשים מהתומ"צ, וצ"ל מה ענין לבוש זה להימים".

30

ואברהם זקן בא בימים

Розповідь Тори: «Авраам був старий, постарілий днями (ба баямім)». У простому розумінні він був літнім; Зогар тлумачить це як «прийшов зі своїми днями» — днями свого життя, сповненими добрих справ, які стали одягом для його душі. У попередньому маамарі на цей вірш (Тора Ор, Хае Сара) «дні» пояснюються як цей одяг. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Genesis 24:1:ראשית כ"ד

ואברהם זקן בא בימים ויהי בן ארבעים ושתים

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD had blessed Abraham in all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 14

31

זהו ענין מראות הצובאות

У ранньому записі тут починається новий розділ — розділ 3.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהנחת הר"פ ע' כד מסומן סעיף ג. קטע מכאן מובא בשה"מ תרל"ב ח"א ע' צו בשינויים והגהות.

32

מראות הצובאות

Бецалель виготовив мідне умивальне корито та його основу «з дзеркал жінок, які збиралися біля входу до Намета Зібрання»: жінки віддали для нього свої відполіровані мідні дзеркала. Множину «дзеркала» тут тлумачать як два види бачення. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

שמות ל"ח:Exodus 38:8

ויעש את הכיור נחשת ואת בנו נחשת במראת הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד:

And he made the laver of brass, and the base thereof of brass, of the mirrors of the serving women that did service at the door of the tent of meeting.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33

כי יש בי מראות

У Шmini Atzeres (92b) Альтер Ребе цитує саме цей маамар: у служінні кожної людини є обидва дзеркала — вивчення Тори та виконання міцвот є світлою аспакларією, а Шма й молитва, що перетворюють тваринну душу, — аспакларією, яка не світить; так само він тлумачить і другий день Йом Това, встановлений мудрецами. У Shir HaShirim (17c), коментуючи слова «Покажи мені свій вигляд (мар'аїх)», він пояснює, що душа в тілі сама є дзеркалом, тонкий шар срібла на якому відбиває світло назад угору: спуск заради піднесення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש יז, ג. אוה"ת פ' כי תשא ע' איתתקלט. ראה אוה"ת בראשית כרך ז ע' תתשיח, א בשינויי לשון. וראה בשה"מ תקע"א ע' כד באריכות.

34

אספקלריא המאירה

У цьому уривку цитують саме цей маамар: світла аспакларія — це прозоре скло, крізь яке бачать сам предмет навіть здалеку, тоді як аспакларія, що не світить, — це дзеркало (spiegel) із тонким покриттям, у якому бачать лише відображення. Це співвідноситься з талмудичним розрізненням між Moshe та іншими пророками.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת שה"ש כרך א ס"ע שמש מביא קטע מכאן. ראה לקו"ת שה"ש כה, ב שמציינ לכאן. ובאוה"ת פ' כי תשא ע' איתתקלט ואילך. ויקהל ע' בירכה ואילך. ובמשלי ע' תקעז. וראה ג"כ בלקוטי שיחות ח"ו ע' 198. ושם בהערה

25 שבפשוט מראות הצובאות היו אספשא"מ. קטע מכאן בסה"מ תרל"ב כרך א ע' פ. בענין זה ראה גם באוה"ת פ' בהעלותך כרך ב בהוספות ד"ה לא כן עבדי משה.

АБЗАЦ 15

35 וזהו ההפרש בין משרע"ה

Цей уривок переписано там.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נעתק באוה"ת במדבר ע' קלא. סה"מ תרל"ד ע' רג.

36 ומראה ולא בחידות

Б-г докоряє Аарону та Міріам за те, що вони говорили проти Моше: з ним Він говорить «устаи до уст, у ясному видінні (mare), а не загадками». Очевидно, пророцтво Моше є прямим і не потребує тлумачення; Альтер Ребе читає сеголь у слові mare як слово чоловічого роду зі значенням «дзеркало» — світлий спекулум. (контекст: Танах у перекладі Штейнзальца)

Numbers 12:8:ח"ב:ממדר

פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבְּרֶנּוּ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידוֹת וְתִמְנַת ה' יִבִּיט וּמִדּוּעַ לֹא יֵרָאֶתָם לְדַבֵּר בְּעֵבֶדִי כְּמֹשֶׁה:

with him do I speak mouth to mouth, even manifestly, and not in dark speeches; and the similitude of the L-RD doth he behold; wherefore then were ye not afraid to speak against My servant, against Moses?"

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

במדבר יב, ח.

37 שו"ה ישר — כמו"כ

В Ор га-Тора читаємо «і можна сказати, що так само» замість «так само».

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת: וי"ל כמו"כ.

38 ולא — ומראה בסגו"ל

Дотичне обговорення огласовки слова «mar'e».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה באוה"ת סידור ע' פב.

АБЗАЦ 16

39 ומשה רבינו ג"כ לא הי' רואה בלי אספקלריא

Паралельні обговорення питання про те, що й Моше бачив через дзеркало.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה באוה"ת פ' חיי שרה קה, א. ובפ' בא ע' שכת.

40 יכול — להשיג בחי' אא"ס

Ор га-Тора додає тут розлогий коментар.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת שם הגהה ארוכה.

ולא — והיינו באספקלרי' המאירה

У версії Ор га-Тора цих слів немає.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ת"י אלו ליתא באוה"ת שם.

42 וכיד הנביאים אדמה

Б-г говорить через Hoshea: «Я говорив до пророків і примножував видіння, а через пророків уподібнювався (adameh)». У простому розумінні пророки сприймають Його через образи й притчі; Алтер Ребе тлумачить це як дзеркало, що не сяє, у якому бачать лише подобу (demus). (контекст: Steinsaltz Tanakh)

הושע י"ב:יא: Hosea 12:11

וְדַבַּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים וְאֶנְכִּי חֲזוֹן הַרְבֵּיתִי וּבִיד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה:

I have also spoken unto the prophets, And I have multiplied visions; And by the ministry of the prophets have I used similitudes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

הושע יב, יא.

АБЗАЦ 18

43 כי אם רק דמות לבד

Паралельне обговорення того, що в дзеркалі видно лише образ.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת מטות ע' א"שטז.

44 ע"י אספקלריא שאינה מאירה

В Ор га-Тора тут додано текст.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת במדבר יש הוספה.

45 לראות — לראות באספקלריא המאירה

В Ор га-Тора додано пояснення до переваги дзеркала, у якому видно те, що позаду.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת יש הגהה.

46 בנמרא ביבמות (ספ"ד)

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

מט, ב.

47 וראה את ה'

Бачення Ешаягу: «У рік смерті царя Уззіягу я побачив Адо-най, що сидів на високому й піднесеному престолі». Талмуд зіставляє це зі словами: «Ніхто не може побачити Мене й залишитися живим».

ישעיהו ו'א: Isaiah 6:1

בשְׁנַת־מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזַיָּהוּ וְאָרָאָה אֶת־אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוֹלֵי מַלְאִים אֶת־הַהֵיכָל:

In the year that king Uzziah died I saw the L-rd sitting upon a throne high and lifted up, and His train filled the temple.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 48 Менаше звинуватив Єшаягу: Моше було сказано: «Ніхто не може побачити Мене й залишитися живим», а ти сказав: «Я бачив Б-га». Талмуд відповідає, що всі пророки дивилися крізь дзеркало, що не сяє, а Моше — крізь сяюче дзеркало.

Yevamot 49b:10 מ"ט ב:במות

”וְאָרְאָה אֶת ה' כְּדַתְנִיָּא: כָּל הַנְּבִיאִים נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפִּקְלָרְיָא שְׂאִינָה מְאִירָה, מִשָּׁה רַבִּינוּ נִסְתַּכְּל בְּאַסְפִּקְלָרְיָא הַמְאִירָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

- 49 כי לא יראני
Коли Моше просить побачити славу Б-га, Б-г відповідає: «Ти не можеш побачити Моє обличчя, бо ніхто не може побачити Мене й залишитися живим». Альтер Ребе пов'язує це із сяючим дзеркалом. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Exodus 33:20 שמות ל"ג:כ

וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת-פָּנַי כִּי לֹא-יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחַי:

And He said: 'Thou canst not see My face, for man shall not see Me and live.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות לג, כ.

- 50 בכל מאדך
Моше наказує Ізраїлю: «Люби Ім'я Б-га (Гавая), Б-га твого, усім серцем, усією душею і всією силою своєю (меодеха)». У простому розумінні — усією своєю силою; меод означає «дуже», а Хасидут (хасидське вчення) розуміє це як любов, що виходить за межі власної міри; Альтер Ребе ототожнює її з дзеркалом, що не сяє. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 19

- 51 אסתלק יקרא דקוב"ה

У примітці Kehot сказано: коли інша сторона (сітра ахра) приборкана, слава Святого, благословенного Він (Кудша бріх ху), підноситься в усіх світах.

Zohar II, 67b:ז, כז

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זח"ב סו, ב. קכח, ב. קפד, א. וראה תניא פרק כז. ראה לקמן סו, ב.

- 52 וזה נקי אספקלריא דלא נהרא

Ранній запис закінчується на цьому місці.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"כ בהנחת הר"פ.

- 53 ע"פ אעשה לו עזר כנגדו

Там Ім'я Елокім є щитом і оболонкою для Імені Гавая: воно приховує надмірно сильне світло, щоб могли існувати окремі істоти. Це та сама ідея перепони, яка приховує світло, аби його можна було сприйняти.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לעיל ה, א.

- 54 אעשה לו עזר כנגדו

Б-г говорить про Адама: «Недобре людині бути самій; Я створю для нього помічницю, що відповідатиме йому». Попередній маамар на цей вірш (Тора Ор, Берешит) наводиться як джерело ідеї про заслону, що приховує світло, аби його можна було прийняти.

Genesis 2:18 בראשית ב:י"ח

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא-טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבָדּוֹ אֶעֱשֶׂה-לּוֹ עֹזֶר כְּנֶגְדּוֹ:

And the L-RD G-d said: 'It is not good that the man should be alone; I will make him a help meet for him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 55 שנכתבאר במ"א פי קדושתו למעלה מקדושתכם

У Шлах (46b) Алтер Ребе ставить те саме запитання: навіщо Мідрашу потрібно казати, що святість Б-га вища за нашу? Він пояснює це як пробудження згори (ітарута делейла), яке передує будь-якому пробудженню знизу й набагато перевищує його. У Ніцавім (50b, маамар «Бо земля дає свій урожай») він пов'язує це зі словами «Святий Цар», які промовляють у Десять днів тшуви: це святість, вища за ту, що походить від міцвот, і є їхнім джерелом.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת שלח מו, ב ואילך. נצבים נ, ב.

- 56 ונודע שהכתר כלול מבי פרצופים

Там міцвот названо «Кетером Кетера», але йдеться лише про його зовнішній рівень, адже внутрішній Кетер включений у Нескінченного й не зараховується до десяти сфер духовного прояву (сфірот); він розкривається лише через зовнішній рівень — подібно до факела, який видно здалеку.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקמן צא, ג ובמ"מ לשם.

אבזאצ 20

- 57 יכול כמוני

Про слова «Будьте святими»: «Невже можна бути таким, як Я? Писання каже: "Бо святий Я": Моя святість вища за вашу святість». Мідраш виводить цей принцип зі слів фараона до Йосефа в цій парші (тижневому розділі Тори): «Лише треном я буду вищий за тебе».

Vayikra Rabbah 24:9 יקרא רבה כ"ד:ט

- 58 כי קדוש אני

Б-г велить Моше сказати всьому Ізраїлю: «Будьте святими, бо святий Я, Гавая, ваш Б-г». Мідраш тлумачить

другу частину так: «Моя святість вища за вашу» (контекст: Steinsaltz Tanakh).

ויקרא י"ט:ב' Leviticus 19:2

דִּבֶּר אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תְּהִיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

Speak unto all the congregation of the children of Israel, and say unto them: Ye shall be holy; for I the L-RD your G-d am holy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59

עתיק יומין

У видінні Даниїла про суд «поставили престоли, i Стародавній днями (Атік Йомін сів); Його одяг був білий, як сніг, а перед Ним текла вогняна ріка. Альтер Ребе тлумачить слово «atik» як «неета» — «віддалений» від «днів» (контекст: Steinsaltz Tanakh).

דניאל ז' ט"ז Daniel 7:9

זֶה הָיָה עַד דֵּי כְרִסְוֹן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתֹלָג חֹר וּשְׁעָרָא רִאשָׁה כְּעֶמֶר נֶקֶא כְּרִסְיָה שְׂבִיבִין דִּי־נֹר גְּלָלוּהִי נֹר דְּלָק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60

עתיק יומין . . הנעשים מהמצות

Ребе припускає, що Атік є «віддаленим від днів» стосовно самих міцвот, але не стосовно очищення часу, яке вони здійснюють; він також звертає увагу, що цей уривок завершується словами «але завдяки очищенню тваринної душі...». Це питання він залишає для подальшого вивчення.

פרימיתка КЕНОТ

יש לומר שהכוונה היא לענין המצות (מצד עצמם) אבל לא לענין בירור הזמן שנעשה ע"י. ולהעיר מזה שמסיים בתו"א שם: אך ע"י בירור נה"ב כו', ועצ"ע — ד"ה ואברהם זקן תשלי"ח הערה 78.

61

מי האיש כו' אוהב ימים לראות טוב

Давид навчає: «Хто той чоловік, що бажає життя, любити дні, щоб бачити добро?» — і відповідає: «Відвернися від зла і чини добро». У простому розумінні йдеться про людину, яка прагне довгого й доброго життя; маамар тлумачить «дні», які вона любить, як одяг, створений із міцвот (контекст: Steinsaltz Tanakh).

תהילים ל"ד:י"ג Psalms 34:13

מִי־הָאִישׁ הַחֲפֹץ חַיִּים אֲהֵב יָמִים לְרָאוֹת טוֹב:

Who is the man that desireth life, and loveth days, That he may see good therein?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פרימיתка КЕНОТ

תהלים לד, יג.

62

במקום שבעלי תשובה עומדים

Там тшува «з більшою силою» пояснюється як обернення запальних поганих рис до Б-га, підкорення темря-

ви й перетворення її на світло, що приносить велику насолоду згори; саме тому баалей тшува стоять там, де не можуть стояти цілковито праведні.

פרימיתка КЕНОТ

נסמן לעיל כא, ג.

63

במקום שבעלי תשובה עומדים

Там, де стоять баалей тшува (ti, хто повернулися до Б-га), не можуть стояти цілковито праведні. Це вказує на вище одкровення, яке притягується завдяки очищенню тваринної душі (нефеш габагамит).

ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג Berachot 34b:22-23

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, והדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לה: מאי "לרחוק" — שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and what ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

64

בחילא יתיר

Баалей тшува (ti, хто повернулися до Б-га) наближаються з більшою силою, ніж праведники; тут ідеться про силу «усією своєю міццю».

זח"א קכט, ב Zohar I, 129b

פרימיתка КЕНОТ

זח"א קכט, ב. ראה לעיל

אבזאצ 21

65

ולתוספות ביאור בענין הלבושים

Інший, докладніший запис цього уривка, надрукований за рукописом рукою Цемаха Цедека.

פרימיתка КЕНОТ

הנחה אחרת באריכות במאמרי אדה"צ תקע"א ע' לג (נדפס מגוכתי"ק הצ"צ).

אבזאצ 22

66

המגביהי כו' המשפילי

Псалмоспівець прославляє Ім'я Б-га (Гавая): «Хто подібний до Гаваї, нашого Б-га, Який сидить на висоті й дивиться згори вниз на небо та землю?» З Його висоти і небо, і земля однаково низькі; отже, Б-жественність так само піднесена над духовним, як і над фізичним, і душі також потрібен одяг. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

תהילים קי"ג:ה' Psalms 113:5

מי כהי אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קיג, ה. ו.

67

פ"י נהנין מזיו . . הזיו ממש

У рукописі тут написано: «Шехіна, яка є розкриттям справжньої Б-жественності, вищої за духовне так само, як і за фізичне, сама сутність саява».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 1223 נמצא במקום ת"י אלו "השכינה שהוא גילוי אלקות ממש שלמעלה מרוחנית כמו שהוא למעלה מגשמית מהות הזיו ממש".

68

ועמ"ש לקמן בפסוק צאינה וראינה

Там слова «Вийдіть і погляньте» тлумачаться як вихід душ зі свого кореня в Ган Едені, щоб зодягнутися в цей фізичний світ, адже лише «сьогодні, щоб виконувати їх», завдяки Торі в цьому світі, згори притягується нове світло, що перебуває понад ланцюгом послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут); а слова «цар Шломо» означають мир, який це світло встановлює між протилежностями.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל ה, ב.

69

צאינה וראינה וגו' בעטרה

Дочок Сіону закликають вийти й подивитися на царя Шломо «з вінцем, яким його увінчала його мати в день його весілля». Альтер Ребе тлумачить «вінець» як охоплювальне світло, що перебуває вище за саяво й видиме лише крізь дзеркало, яке не світить. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 3:11א"י: שיר השירים ג'

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמַלְכָּה שְׁלֵמָה בְּעֶטְרָה שֶׁעֲטָרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתָהּ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70

צדיקים יושבים

У Майбутньому світі немає ні їжі, ні питва; праведники сидять із вінцями на головах і насолоджуються саявом Б-жественної присутності (Шехіні). Альтер Ребе розрізняє саяво і вінець.

Berakhot 17a:12א"י: ברכות י"ז

מְרֻגְלָא בְּפֻמִּיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָהָא הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׂתִיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנְאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֲטָרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְיִים מִזִּי הַשְּׂכִינָה, שְׁנֵאֲמַר: "וַיַּחְזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit

enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות יז, א. ראה מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע מיום ז' שבט תש"ו, נדפס באג"ק ח"ב ע' צב.

71

(ועמ"ש לקמן ע"פ . . בכל מאדך כנ"ל

У рукописі весь цей текст у дужках відсутній; схоже, його додав Цемах Цедек.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 127 אין כל הקטע, כנראה שזהו הוספת הצ"צ.

אבזאצ 23

72

נר מצוה

«Бо міцва (заповідь) — це світильник»: міцва як один світильник.

משלי ו': כ"ג Proverbs 6:23

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדָרָךְ חַיִּים תּוֹכַחֲת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73

נר . . נשמת אדם

«Світильник Імені Б-га (Гавая) — душа людини» (у цьому маамарі написано «Елокім»): душа як інший світильник.

משלי כ': כ"ז Proverbs 20:27

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל-חַדְרֵי-בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסחים ז' ב: כ"ח Pesachim 7b:18

וכי תימא: האי "בעת ההיא" — קולא הוא דקאמר רחמנא: לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה — דנפיש נהורא טובא, אלא בנהורא דשרגא — דוטר נהורא טפי, דעון רבה משתכח ועון זוטר לא משתכח, תא שמע: "נר ה' נשמת אדם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי כ, כז. וראה פסחים ז, ב.

אבזאצ 25

74

בעוזה — בזהר בינוקא דבלק

Танія докладно пояснює цей Зогар: світло Шехіні подібне до полум'я світильника, яке тримається на гноті лише завдяки олії; тіло людини — це гніт, а олія — добрі вчинки, бо міцвот є самою волею Б-га й цілковито з Ним єдині, тоді як навіть душа цадика залишається окремою істотою. Тут Альтер Ребе називає гнотом Б-жественну душу, коли вона вдягнена в тіло.

ПРИМІТКА КЕНОТ

קפו, א. וראה תניא פרק לה. נג.

תהלים עח, ה.

75

אשר יעשה אתם האדם

Б-г промовляє до Ізраїлю через Моше: «Дотримуйтеся Моїх установ і Моїх законів, які людина має виконувати й жити ними». Очевидно, «виконувати» означає чинити; однак маамар прочитує це як «які людина має створити»: людина перетворює вчинок на міцву (заповідь). (контекст: Танах Стейнзальца)

ויקרא י"ח:ה'Leviticus 18:5

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאִדָּם וְחִי בְּהֶם אָנִי
Havayah

Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Ezekiel 20:11א"כ יחזקאל כי

וְאֶתֶן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי הַזֵּה אֲנִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם
הָאִדָּם וְחִי בְּהֶם:

And I gave them My statutes, and taught them Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא יח, ה. יחזקאל כ, יא.

76

חסד לאומים

Шломо: «Праведність звеличує народ, а милість народів — гріх». Талмуд (Bava Basra 10b) тлумачить другу половину як милість, виявлену задля власної слави. Тут протиставляються вчинок, здійснений як заповідь Б-га, до якого притягується Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), і добрий вчинок, здійснений з іншого мотиву.

משלי י"ד:ל"דProverbs 14:34

צדקה תרומם־גוי וחסד לאמים חטאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 26

77

ותורה שם בישראל

Асаф оповідає, що Б-г «поставив свідчення в Якові й установив Тору в Ізраїлі», наказавши батькам навчати своїх дітей. Маамар тлумачить це як утвердження Тори в Ізраїлі завдяки самоусуненню (бітулю) душі, подібно до того, як полум'я тримається за ґніт. (контекст: Танах Стейнзальца)

תהילים ע"ח:ה'Psalms 78:5

וַיָּקֶם עֲדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעָם לְבָנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

АВЗАЦ 29

78

ואהבת

«I любитимеш Ім'я Б-га (Гавая), Б-га твого... усією своєю міццю». Слово «веагавта» (ואהבת, 414) дорівнює подвоєному числовому значенню слова «ор» (אור, «світло», 207).

דברים ו':ה'Deuteronomy 6:5

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79

ואהבת בגימט' ב"פ אור

У примітках Kehot зазначено, що джерело цієї гематрії наведено на сторінці 32c, у попередньому маамарі цієї парші.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לעיל לב, ג.

80

רוח אייתי רוח ואמשיך רוח

У наступному маамарі, «Бо в Тебе джерело життя», міцвот — це 248 «членів Царя», цілковито єдиних з Ор Ейн Соф; коли людина виконує міцвот Б-га, її пробудження знизу викликає пробудження згори: «дух породжує дух і притягує вниз дух».

ПРИМІТКА КЕНОТ

להלן לד, ד. ושי"נ.

81

רוח אייתי רוח ואמשיך רוח

«Дух породжує дух і притягує донизу дух»: пробудження знизу (ітарута делетата) притягує донизу пробудження згори (ітарута делейла). Тут описано, як любов без міри притягує донизу розкриття Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) через міцвот.

ספר זוהר, תרומה ס"ד:תר"ס-ס"ז:ס"טZohar, Terumah 64:660-66:669

Hence, "Thou shalt love" is the first outstretching of the right hand to love the Holy One, blessed be He, with that close attachment which the right hand symbolizes. If a man loves G-d, then G-d stretches out His right hand to him to receive and welcome him with love. Everything in the world depends on the will; spirit rouses spirit, and the spirit in man turned yearningly in love to Him brings down the Divine Spirit. When a man's love to the Holy One is roused, the "right hand" ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

АВЗАЦ 30

82

העלאת הנרות שהיו במקדש ז' נרות

Пояснення Цемаха Цедека щодо заповіді ханукального світильника, де розглядається його зіставлення із ci-

| мома світильниками Святилища.
ПРИМІТКА КЕНОТ

דרך מצותיך מצות נ"ח עד, א ואילך. ד"ה נר חנוכה תשמ"ו.

83 שו"ה שבעה — יש שעבודתו כו

| Текстова примітка Ребе до цих слів.
ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל בהערות ותיקונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע.

84 שמונה נסיכי אדם

| Розгорнутий розгляд восьми князів людських.
ПРИМІТКА КЕНОТ

בארוכה בענין זה ראה באוה"ת נ"ך מיכה ע' תעו ואילך.

85 У Талмуді названо сімох пастирів: Давид посередині, Адам, Шет і Метушелах праворуч від нього, а Авраам, Яаков і Моше — ліворуч; і вісьмох князів: Ішай, Шауль, Шмуель, Амос, Цефанья, Цидкियाгу, Машиах та Еліягу.

Sukkah 52b:13ג"כ: סוכה נ"ב

”וְהָיָה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּר כִּי יָבֹא בְּאַרְצָנוּ וְכִי יֵדְרוּ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמִינוּ עָלָיו שְׂבָעָה רוּעִים וְשִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם. מֵאֵן נִיגְהוּ ”שְׂבָעָה רוּעִים”? דָּוִד בְּאַמְצַע, אָדָם שֶׁתּוֹשֵׁלַח מִימֵינוּ, אַבְרָהָם יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה בְּשִׂמְלֹו. וּמֵאֵן נִיגְהוּ ”שִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם”? יִשַׁי, וְשָׁאוּל, וְשִׁמְשׁוֹן, עָמוֹס, וְצִפְנִיָּה, צִדְקִיָּה, וּמֹשֶׁה, וְאַלְיָהוּ.

And this shall be peace: when the Assyrian shall come into our land, and when he shall tread in our palaces, then shall we raise up against him seven shepherds and eight princes among men” (Micah 5:4). Who are the “seven shepherds”? — David in the middle, Adam, Seth and Methuselah on his right, and Abraham, Jacob and Moses on his left. And who are the “eight princes among men”? — Yishai, Shaul, Shmuel, Amos, Zephaniah, Zedekiah, the Messiah, and Elijah.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

86 אשור כי יבא בארצנו וכו' והקמונו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם

Міхей пророкує, що коли Ассирія вторгнеться до Юдеї, «ми поставимо проти нього сімох пастирів і вісьмох князів людських»: очевидно, йдеться про численних провідників і военачальників, які проженуть ассирійців. Альтер Ребе пов'язує вісьмох князів із вісьмома свічками Хануки. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Micah 5:4:ד"ה: מיכה

וְהָיָה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּר כִּי יָבֹא בְּאַרְצָנוּ וְכִי יֵדְרוּ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמִינוּ עָלָיו שְׂבָעָה רוּעִים וְשִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם:

And this shall be peace: When the Assyrian shall come into our land, And when he shall tread in our palaces, Then shall we raise against him seven shepherds, And eight princes among men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 וישמונה נסיכי . . ומשיח

| Обговорюється, чому Машиах не зарахований до пастирів.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בלקו"ש ח"ה ע' 209 בשולי העמוד בענין מה שמשיח לא נמנה בין הרועים ע"ש. וראה לקמן לד ריש ע"ב שבמשיח יש ב' הבחי'.

אבזאצ 31

88 והאתונות רועות על ידיהן

Вісник повідомляє Йову, що на них напали грабіжники, коли «воли орали, а ослиці паслися поруч із ними». Тут «ro'e» означає пастися, жититися.

Job 1:14ד"ה: איוב א'

וּמִלֶּאךָ בָּא אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמֶר הִבָּקֵר הָיוּ חֲרָשׁוֹת וְהָאֲתֹנוֹת רֹעוֹת עַל־יְדֵיהֶם:

that there came a messenger unto Job, and said: 'The oxen were plowing, and the asses feeding beside them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב א, יד.

89 אברהם אוהבי

Б-г утішає Ізраїль: «Ти, Ізраїлю, слуго Мій, Яакове, якого Я обрав, нащадку Авраама, який любив Мене (охаві)». Якість Авраама — любов, укорінена в милості (Хесед).

Isaiah 41:8ח"ח:א' שעייהו

וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי:

But thou, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, The seed of Abraham My friend;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

”שע"י מא, ח.

אבזאצ 33

90 כמים הפנים

Шломо: «Як вода [відображає] обличчя в обличчя, так і серце людини — людині». Тут: як людина любить Б-га, так і любов Б-га відповідає їй.

Proverbs 27:19ט"ז: משלי כ"ז

כַּמִּים הַפָּנִים לְפָנִים כֹּן לִבִּי־הָאָדָם לְאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 אהבתי אתכם

Б-г говорить Ізраїлю через Малахі: «Я полюбив вас, — каже Ім'я Б-га (Гавая)». Тут йдеться про любов, що розкривається згори у відповідь на любов знизу.

Malachi 1:2ב'י: מלאכי א'

אֶהֱבֵתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאִמְרַתְּם בְּמֶה אֶהֱבֵתְנוּ הָלוֹא־אֵחָ עָשׂוּ לְיַעֲקֹב נְאֻם־ה' וְאֶהֱבֵתִי־יַעֲקֹב:

I have loved you, saith the L-RD. Yet ye say: 'Wherein hast Thou loved us?' Was not Esau Jacob's brother? Saith the L-RD; Yet I loved Jacob;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92

אכלו רעים

Коханий, прийшовши до свого саду, кличе: «Їжте, друзі (reim), пийте». Маамар тлумачить «reim» як «roim» — пастирів, які є друзями Б-га й самі, своєю чергою, отримують живлення. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 5:1 א"ה: שיר השירים

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם-בשמי אכלתי יערי עם-דבשי
שתיתי ייני עם-חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 34

93

ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים

Як зазначено в примітці Kehot: Ізраїль дає поживу своєму Отцеві на Небесах. Альтер Ребе пояснює це як притягнення Нескінченного світла (Or Ein Sof) до атрибутів.

Zohar III, 7b ז"ה, ב

ПРИМІТКА КЕНОТ

שהש"ר אי ע"פ לסוסתי. ז"ה, ב. וראה ילקוט שמעוני פקודי רמו תיח.

94

כמראה אדם

У видінні Єхезкеля про Колісницю над небозводом є трон, а на ньому — «подоба, схожа на вигляд людини». У Кабалі це означає сфери духовного прояву (сфiрот) в образі людини.

Ezekiel 1:26 א"ה: יחזקאל

וממעל לרקיע אשר על-ראשם כמראה אבן-ספיר דמות כסא ועל דמות
הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95

לכו לחמו בלחמי

Уособлена Мудрість запрошує простих: «Прийдіть, їжте мій хліб і пийте вино, яке я змішала». У маамарі «мій хліб» тлумачиться як Тора — хліб Б-га, так би мовити. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 9:5 ה"ה: משלי

לכו לחמו בלחמי ושתו ייני מוסכתי:

'Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have mingled.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי ט, ה.

96

ותורתך בתוך מעי

«Твоя Тора — у моїх нутрощах»: Тора як внутрішня по-

жива для душі.

Psalms 40:9 ט"ז: תהילים

לעשות-רצונה אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי:

I delight to do Thy will, O my G-d; yea, Thy law is in my inmost parts.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 35

97

ותורתך בתוך מעי

Тора як їжа, що входить усередину; внутрішнє передавання пастирями.

Psalms 40:9 ט"ז: תהילים

לעשות-רצונה אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי:

I delight to do Thy will, O my G-d; yea, Thy law is in my inmost parts.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תניא, חלק ראשון: ליקוטי אמרים ה"א: Tanya, Likkutei Amarim 5:11
וזוהו שכתוב: "ותורתך בתוך מעי", וכמו שכתוב ב"עץ חיים" שער מ"ד פרק ג', שכתוב: הנשמות בגן עדן הן המצות, והתורה היא המזון לנשמות שעסקו בעולם הזה בתורה לשמה, וכמו שכתוב בזהר ויקהל דף ר"י.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים מ, ט. ראה תניא פ"ה (ט, ב ואילך). לקו"ת ראה לג, ב. דרך מצותיך קלג, ד. ובהמשך מים רבים — תרל"ז פרק קכח.

98

יידעת היום

Моше каже Ізраїлю: «Знай сьогодні й поклади до серця свого, що Ім'я Б-га (Гавая) — це Б-г на небесах угорі й на землі внизу; немає нічого іншого». Споглядання величі Б-га.

Deuteronomy 4:39 ט"ט: דברים

יידעת היום והשבת אל-לכך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת אין עוד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים ד, לט.

99

דע את אלקי אביך

Давид наказує Шломо: «Пізнай Б-га батька твого й служи Йому цілим серцем». Пізнання веде до служіння та любові.

I Chronicles 28:9 ט"ח: דברי הימים א

ואתה שלמה-בני דע את-אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל-לכות דורש ה' וכל-יצר מחשבות מבין אם-תדרשנו ימצא לה ואם-תעזבנו יזניחך לעד:

And thou, Solomon my son, know thou the G-d of thy father, and serve Him with a whole heart and with a willing mind; for the L-RD searcheth all hearts, and understandeth all the

imaginations of the thoughts; if thou seek Him, He will be found of thee; but if thou forsake Him, He will cast thee off for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

דה"א כח, ט.

АБЗАЦ 36

100

משה שפיר קאמרט

Рав Сафра, заперечуючи Раві, звертається до нього: «Моше, чи добре ти сказав?» Альтер Ребе пояснює, що це звання того, хто навчає Тори.

Shabbat 101b:3 שבת ק"א ב:ג

אמר לקה רב ספרא: משה, שפיר קאמרט! "מטלטלין מזו לזו" תנו! אלא אמר רב ספרא: לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו, וכדתנא: ספינות קשורות זו בזו — מערבין ומטלטלין מזו לזו. נפקו — נאסרו. קורו ונקשרו, בין שוגגין ובין מזידין בין אנוסין בין מוטעין — קורו להיתרן הראשון.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת קא, ב וש"נ.

101

ומתלמידי יותר מכולם

Раві Ханіна: «Багато чого я навчився від своїх учителів, ще більше — від товаришів, ніж від учителів, а від учнів — більше, ніж від усіх». Навчання саме по собі є джерелом розуміння для вчителя.

Taanit 7a:12-13 תענית ז' א:י"ב-י"ג

אמר רב נחמן בר יצחק: למה נמשלו דברי תורה כעץ, שנאמר: "עץ חיים היא למחזיקים בה", לומר לה: מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים קטנים מחזיקים את הגדולים. והיינו דאמר רבי חנינא: הרבה למדתי מרבתי, ומחבירי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן. רבי חנינא בר פפא רמי: קתיב "לקראת צמא התיו מים", וקתיב: "הוי כל צמא לכו למים". אם תלמיד הגון הוא — "לקראת צמא התיו מים", ואי לא — "הוי כל צמא לכו למים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
ПРИМІТКА КЕНОТ

תענית ז, א.

АБЗАЦ 37

102

ישי שמת רק בעטיו של נחש

Четверо померли лише через пораду змія, серед них — Ішай, батько Давида. Тут він є взірцем цілковито праведних князів.

Bava Batra 17a:6 בבא בתרא י"ז א:6

תנו רבנן: ארבעה מתו בעטיו של נחש. ואלו הן: בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד. וכולהו גמרא, לבר מישי אבי דוד דמפרש בקה [קרא], דכתיב: "ואת צמשא שם אבשלם תחת יואב על הצבא, ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי, אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב" — וכי בת נחש היא? והלא

בת ישי היא, דכתיב: "ואחיהם צרויה ואביגיל!" אלא בת מי שמת בעטיו של נחש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
ПРИМІТКА КЕНОТ

ב"ב יז, א.

АБЗАЦ 38

103

זכרו תורת משה

Останнє напучення пророка перед відходом: «Пам'ятайте Тору Моше, Мого слуги, яку Я заповів йому на Хореві для всього Ізраїлю». Моше як учитель Тори. (контекст: Tanakh Стейнзальца)

Malachi 3:22 מלאכי ג:כ"ב

זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב על-כלי ישראל חקים ומשפטים:

Remember ye the law of Moses My servant, which I commanded unto him in Horeb for all Israel, even statutes and ordinances.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

מלאכי ג, כב.

104

גדולה שמושה יותר מלימודה

Служити мудрецю Тори важливіше, ніж вивчати Тору від нього. Тут показано, що всеохопний вплив перевершує внутрішнє навчання.

Berakhot 7b:26 ברכות ז' ב:כ"ו

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה, שנאמר: "פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו". "למד" לא נאמר, אלא "יצק" — מלמד שגדולה שמושה יותר מלימודה.

R. Johanan also said in the name of R. Simeon b. Johai : Greater is the service of Torah than its study : as it is said, "Elisha the son of Shaphat is here, who poured water on the hands of Elijah" (II Kings iii. 11). It is not mentioned that he studied [with Elijah] but that he poured water. That teaches that its service is greater than its study.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Zohar I, 98b זח"א צח, 98b

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות ז, ב. זח"א צח, ב.

105 גדולה שמושה יותר מלימודה

Це наведено у примітці Kehot поряд із Талмудом як свідчення величчї служіння мудрецам.

ספר הזהר, וירא ג':ל"ג-ל"ז Zohar, Vayera 3:33-37

106 לא קאים אינש אדעתא דרבי

Людина осягає розум свого вчителя лише через сорок років. Через навчання учень отримує тільки відблиск.

עבודה זרה ה' ב:ב"ב Avodah Zarah 5b:2

אף משה רבינו לא רמזה להן לישאל אלא לאחר ארבעים שנה, שנאמר: "ואולף אתכם במדבר ארבעים שנה", וכתוב: "ולא נתן ה' לכם לב וגו'". אמר רבה: שמע מינה לא קאי אינש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"ז ה', ב. וראה בד"ה והחרים תשי"ג, שעד הזמן ההוא הוא קאים רק על החיצוניות בלבד.

АВЗАЦ 39

107 למשמאילים בה

Рава: для тих, хто йде праворуч у Тори, вона — зілля життя; для тих, хто йде ліворуч, — зілля смерті. Внутрішнє світло Тори потребує захисту.

שבת פ"ח בב Shabbat 88b

108 וכל האומר אין לי אלא תורה

Раббі Йосі: той, хто каже, що має лише Тору, не має навіть Тори, адже сказано: «вивчати їх і виконувати їх» — лише той, хто також виконує, має й навчання. Тут Тору слід поєднувати з учинками доброти.

יבמות ק"ט ב:ד'-ה' Yevamot 109b:4-5

ערבי שלציון — דעבדי שלוף דוץ. תוקע עצמו לדבר הלכה — דתנא, רבי יוסי אומר: כל האומר אין לו תורה — אין לו תורה. פשיטא! אלא: כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא! אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא: "ולמדתם ועשיתם" — כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה, כל שאינו בעשיה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יבמות קט, ב.

АВЗАЦ 40

109 ההפרש בין הרועים לנסיא

Зазначає, що семеро пастирів походять із рівня внутрішнього світла, а вісім князів людських — із рівня охоплюючого світла.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ד"ה למען דעת תרס"ט ע' לט ד' רועים היו מבחי' אור פנימי וח' נסיא היינו שהן מבחי' האו"מ.

110 ברי יוחנן בן זכאי . . אמר לרי חנינא בן דוסא

Коли син рабі Йоханана бен Заккай захворів, він попросив свого учня, рабі Ханіну бен Досу, помолитися, і хлопчик залишився живим. «Якби бен Заккай увесь день притискав голову між колінами, його прохання не було б почуте», — сказав він; рабі Ханіна подібний до слуги перед Царем, а він — до сановника.

ברכות ל"ד ב:כ"ח Berakhot 34b:28

ישוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי. אמר לו: חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה. הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים, ויחיה. אמר רבי יוחנן בן זכאי: אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו — לא היו משגיחים עליו. אמרה לו אשתו: וכי חנינא גדול ממך? אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך.

It also happened with R. Hannina b. Dosa that he went to Torah with Rabban Johanan b. Zakkai. The son of Rabban Johanan b. Zakkai fell ill, and he said to him, "Hannina, my son ! Pray on his behalf that he may live" R. Hannina laid his head between his knees, and prayed on his behalf, and he recovered. Rabban Johanan b. Zakkai said, "Were Ben Zakkai to press his head between his knees all the day long, no notice would be taken of him." His wife said to ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות לד, ב.

АВЗАЦ 41

111 שלא נברא העוה"ב אלא בשבילו

Рав: світ був створений лише для Ахава бен Омрі та рабі Ханіни бен Доси: цей світ — для Ахава, а Майбутній світ — для рабі Ханіни.

ברכות ס"א בב Berakhot 61b

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות סא, ב.

112 והקימונו עליו שבעה רועים ושמונה נסיא

Cim pastiriv i visim knyaziv, postavlених проти Assiriim.

מִיכָה ה':ד' Micah 5:4

והיה זה שלום אשור כייבוא בארצנו וכי ידרך בארמנותינו ונקמנו עליו שבעה רעים ושמונה נסיאי אדם:

And this shall be peace: When the Assyrian shall come into our land, And when he shall tread in our palaces, Then shall we raise against him seven shepherds, And eight princes among men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 42

113 וע"כ הוצרך להמשיך מבחי' שלמעלה מהחכמה

Три маамари Ребе, у яких пояснюється, чому допомога

проти греків мала прийти з рівня, вищого за мудрість.
ПРИМІТКА КЕНОТ
 ראה ד"ה ת"ר מצות נר חנוכה תשל"ה ס"ב [סה"מ מלוקט ח"ב ע' יח]. ד"ה ואתה ברחמיך תשמי"ח ס"ד [סה"מ מלוקט ח"ד ע' קא]. ד"ה ביום השמיני תשמי"ו ס"ו [סה"מ מלוקט ח"ד ע' קיב].

114

פך של שמן

Коли Хасмонеї здобули перемогу, вони розшукали й знайшли лише один глечик олії, запечатаний печаткою первосвященника; олії в ньому вистачало на один день, а диво дало їй горіти вісім днів.

Shabbat 21b:10 שבת כ"א ב:י

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. ששנשננסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שפיהיכל. וכשנבנה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פה אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשו אדם ימים טובים בהלל והודאה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

115

ורב חסד

Серед Тринадцяти атрибутів милосердя, проголошених Моше: «Im'я Б-га (Гавая), Гавая, Б-г, милосердний і милостивий, довготерпеливий, багатий на милість та істину». Печатка первосвященника пов'язана зі словами «багатий на милість». (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Exodus 34:6:ר שמות ל"ד

ויעבר ה' על-פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורחימסד ואמת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116

עדות היא לבאי עולם

Західна лампа Менори була свідченням для всього світу, що Б-жественна присутність (Шехіна) перебуває в Ізраїлі.

Shabbat 22b:2 שבת כ"ב ב:ב

מתיב רב ששת: "מחוץ לפרוכת העדות יצורה", וכי לאורה הוא צריה? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאור! אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה ב'שאל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. והא הכא כיון דקביעי גרות, לא סגי דלא משקל ואדלקי. קשיא בין למאן דאמר משום בואי מצוה, ובין למאן דאמר משום אכחוש מצוה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת כב, ב.

117

ועמי"ש לקמן ע"פ כי אתה נרי הוי"ה

У цьому маамарі Альтер Ребе тлумачить слова «Ти — мій світильник, Гавая» як Гавая у світильнику з олією та гнотом; два його світла натякаються літерами Іме-

ні. А слова «і Гавая (з додатковою літерою «вав») освітлює мою темряву» він відносить до ще вищого рівня Гавая, а тоді застосовує це до ханукального дива, яке сталося всупереч «мудрості оболонки (кліпи)» греків.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקמן מא, א.

118

גייה חשכי

Пісня Давида після його визволення: «Бо Ти — мій світильник, Гавая, і Гавая осяє мою темряву». Маамар розглядає два Імені як два рівні: перше — в межах ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) (світильники Храму), друге — над ним (ханукальні світильники). (контекст: Steinsaltz Tanakh)

II Samuel 22:29ט שמואל ב כ"ב:ט

כ"י אתה נירי ה' וה' יגיה חשכי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119

ההפרש בין בחי שבעה רועים לבחי שמונה נס"א

Цей уривок цитовано там.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע' תעט.

120

המצות הן נקי מצות המלך

У поясненні слів «Vayedaber Moshe ... Anochi», розділ 2, міцвот названо «наказами Царя» — охоплювальним рівнем, адже цар незрівнянно вищий за своїх слуг. У Ваєтханан («Lemaan Tira») Альтер Ребе запитує, як міцвот, що походять від Малхут як «накази Царя», можуть бути водночас одягом та охоплювальними світлами.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת פי במדבר ביאור לד"ה וידבר משה גוי אנכי ס"ב. ופי ואתחנן ד"ה למען תירא. וראה לקמן לה, ב.

121

בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית

У маамарі пояснюються три рівні — пожива, одяг і дім: пожива стає з людиною одним цілим, одяг охоплює її, а дім охоплює ще більше. І все ж пожива найдешевша, а дім найдорожчий. Так і Тора є поживою душі, а міцвот — її одягом: у своєму низхідному розгортанні вони нижчі, але у своєму корені — вищі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת ס"פ ברכה.

122

מזמור שיר חנוכת הבית

«Псалом, пісня на освячення Дому, Давидова». Заголовок псалма, на якому побудований цитований маамар у Лікутей Тора. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 30:1א תהילים ל:א

מזמור שיר-חנוכת הבית לדוד:

A Psalm; a Song at the Dedication of the House; of David.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 47

131

מעלין בקודש

Пояснення Бейт Гілелей: у питаннях святості підносяться, а не опускаються.

Shabbat 21b:6-7 ז"ל ב:י"א שבת

... חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין. וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זמנים היו בצידן. אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל. זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

132

ואורייתא מח"ע נפקת

Тора виходить із Вищої мудрості (Хохма). Свято Тори — це одкровення, що сходить згори.

Зohar, Yitro 21:378-22:389 כ"ב:שפ"ח-כ"א:שפ"ח יתרו הוה, יתרו כ"א:שפ"ח-כ"ב:שפ"ח According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

АБЗАЦ 48

133

כי מי מעכב ומי מונע

Паралельне вживання вислову «хто може стримати» щодо одкровення згори.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה דרך מצותיך לד, ב. מובא בלקו"ש כ"א ע' 194.

134

שו"ה בתחלה כו

Текст цього рукопису доходить до цього місця.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"כ נמצא בכרך 1223.

135

מטעם הנ"ל בפרי החג

Наведені тут слова цитують Shabbat 21b:6-7; уривок подано нижче.

Shabbat 21b:6-7 ז"ל ב:י"א שבת

... חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין. וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זמנים היו בצידן. אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל. זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

”דבאור מצ"ע גם לב"ש צ"ל מוסיף והולך, אלא שנרות חנוכה הם כנגד פרי החג (שהם כנגד או"ה) שבהם צ"ל פוחת והולך ראה שבת כא, ב. . ועפ"י תורץ הא דודאי גם ב"ש ס"ל דמעלין בקודש". לקו"ש ח"ה ע' 446.

136

עול מצות

Рабі Єрошья бен Корха: Шма передує словам «І станеться, якщо ви слухатимете», щоб спершу прийняти ярмо Царства Небесного, а потім — ярмо міцвос.

משנה ברכות ב:ב' Mishnah Berakhot 2:2

אלו הן בין הפרקים, בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, ובין שמע ליהיה אם שמע, בין והיה אם שמע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויציב. רבי יהודה אומר, בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה, למה קדמה שמע ליהיה אם שמע, אלא כדי שימקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות. והיה אם שמע לויאמר, שיהיה אם שמע נוהג ביום ובלילה, ויאמר אינו נוהג אלא ביום:

These are the breaks between the sections: between the first blessing and the second, between the second and "Shema," between "Shema" and "And it shall come to pass if you listen" between "And it shall come to pass if you listen" and "And the L-rd said" and between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" (true and firm). Rabbi Judah says: between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" one should not interrupt. Rabbi Joshua ben Korhah said: Why was the section of "Shema" placed before that of "And it ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

137

נר ה' נשמת אדם

«Світильник Гаваї — душа людини»: душа — це ġnit, на якому займається полум'я.

Proverbs 20:27 כ"ז:יז משלי

נר ה' נשמת אדם כפש כל-חדרי-בטן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138

ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב

У тому маамарі сім світильників менори Захарії — це душі семи пастирів, через яких отримує весь Ізраїль; душі є посудиною світильника, міцвот — його оливою та ġнотом («міцва — світильник»), а Тора — світлом, яке в них утримується.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת פ' בהעלותך.

139

ראיתי והנה מנורת זהב

Ангел запитує Захарію, що той бачить, і він відповідає: «Я побачив, і ось — менора вся із золота, з чашею на її верхівці та сімома лампадами на ній». Це тема маамару в Лікутей Тора. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

זכריה ד:ב' Zechariah 4:2

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלָה וגלָה על-אשָה ושִׁבְעָה נִרְתִּיהָ עֲלֶיהָ שִׁבְעָה ושִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לִנְרוֹת אֲשֶׁר עַל-

ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 וספרתם לכם ממחרת השבת

«Від дня, наступного за суботою... відлічіть собі сім повних тижнів». Мудреці тлумачать «суботу» як перший день Песаха; маамар розуміє «день, наступний за суботою» як рівень, вищий за Шабат: «Моя святість вища за вашу святість».

Leviticus 23:15 ט"ו:כ"ג ויקרא

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימת תקינה:

And ye shall count unto you from the morrow after the day of rest, from the day that ye brought the sheaf of the waving; seven weeks shall there be complete;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא כג, טו.

141 אנכי

Перше висловлювання на Синаї: «Я — Гавая, твій Б-г», а за ним — «Нехай не буде в тебе інших богів»: прийняття влади Б-га перед іншими заповідями.

Exodus 20:2 כ"ב:ש' שמות

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 בש"א יום ראשון מדליק שמונה

Наведені тут слова цитують Shabbat 21b:5; уривок подано нижче.

Shabbat 21b:5 ה"ב:כ"א שבת

תנו רבנן: מצות חנוכה, נר איש וביתו. והמהדרין, נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת כא, ב.

143 הללו... כי גבר עלינו חסדו

Мареј мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קיז.

144 סבוני כו'

У примітці Kehot Psalms 118:11 вказано як джерело цих

слів.

Psalms 118:11 י"א:ל"ח תהילים

סבוני גם-סבוני בשם ה' כי אמילם:

They compass me about, yea, they compass me about; Verily, in the name of the L-RD I will cut them off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קיח, יא.

145 טוב לחסות

Наведені тут слова цитують Psalms 118:9; уривок подано нижче.

Psalms 118:9 ט"ט:ל"ח תהילים

טוב לַחֲסוֹת בַּה' מִבְּטַח בְּנָדִיכִים:

It is better to take refuge in the L-RD Than to trust in princes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קיח, ט.

146 דלא דמי ללמוד זה מפרי החג

Примітка Kehot вказує, де це докладніше пояснюється: Or HaTorah.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת כרך א ע' רנט.

147 ואורייתא מח"ע נפקת

У примітці Kehot Zohar II, 85a вказано як джерело цих слів.

Zohar II, 85a זח"ב פה, א

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ב פה, א. וראה שם קכא, א.

148 והיד ה' תקצר

Коли Моше сумнівається, що м'яса вистачить для всього народу, Б-г відповідає йому: «Невже рука Імені Б-га (Гавая) закоротка? Тепер побачиш, чи справдиться Мое слово». Ніщо не обмежує розкриття, що походить згори. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

Numbers 11:23 ג"כ:א' במדבר

ויאמר ה' אל-משה ה'יד ה' תקצר עתה תראה ה'קרה דברי אם-לא:

And the L-RD said unto Moses: 'Is the L-RD'S hand waxed short? now shalt thou see whether My word shall come to pass unto thee or not.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 49

149 מבחי פנימית של התחתון

Паралельне обговорення пастирів як внутрішнього виміру нижчого та князів як зовнішнього виміру вищого.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בדרך מצותיך מצות נר חנוכה פ"ג. ד"ה למען דעת תרס"ט.

АВЗАЦ 52

150

כי תקון לאלפים הוא בחי או"פ

Вказує на цей уривок і пояснює, що притягнення світла вниз у Хохму відбувається як «навчання», яке здійснюється через скорочення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בד"ה למען ידעו תרס"ט ע"י מה מציין לכאן: "והיינו שהמשכה בחכמה הוא בבחי"י אולפנא ולימוד שזהו ע"י צמצום".

151

כי לאלפים היינו אאלפך חכמה אאלפך בינה

Припускає, що «ла-алафим» тут має два значення — рівень Хохми й Біни та спосіб притягнення світла вниз через скорочення, — і що вони пов'язані, оскільки скорочення потрібне лише для світла, яке притягується всередину.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בארוכה בספר הערכים-חב"ד מערכת אות אלף במילואים טור תרנה להערה 125 שלכאורה הכוונה שבאלפים — שני פירושים א) שקאי על בחינת חו"ב שנק' בשם "אלפים" ב) שקאי על סדר ואופן דהמשכה (ע"י צמצום וכו'). והקשר דשני הפירושים הוא: אופן זה דהמשכה (ע"י צמצום וכו') המרומז בתמונת אל"ף — הוא דוקא כשהמשכה היא לבחי"י פנימי (משא"כ לבחי"י מקיף), ומכיון שתיקון "לאלפים" (חו"ב) הוא התחלת בחי"י פנימי (כמ"ש כאן בתו"א שהמזלות שקודם "לאלפים" הם בחי"י מקיפים) — לכן, בכדי שיומשך לבחינה זו (פירוש הא"י "אלפים"), צ"ל אופן דהמשכה ע"י צמצום וכו' (פירוש הב"י "אלפים") ע"ש בארוכה.

152

אאלפך חכמה אאלפך בינה

Елігу до Йіова: «Якщо ні, послухай мене; мовчи, і я навчу тебе (аалефха) мудрості». Це слово пов'язує навчання з літерою алеф і з лаалафим (для тисяч). (контекст: Steinsaltz Tanakh)

איוב ל"ג:ל"ג Job 33:33

אם-אין אתה שמע-לי ה'רש ואאלפך חכמה:

If not, hearken thou unto me; Hold thy peace, and I will teach thee wisdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שבת ק"ד Shabbat 104a

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב לג, לג. שבת קד, א.

153

נוצר חסד לאלפים

«Він зберігає милість для тисяч» — один із Тринадцяти атрибутів. Тікун лаалафим (виправлення для тисяч) — це внутрішнє світло мудрості (Хохми) й розуміння (Біни).

שמות ל"ד:7 Exodus 34:7

נִצֹּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֶזְו וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְמָה לֹא יִנָּקֶה פֶּקֶד עֶזְו אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-בְּנֵי בָנִים עַל-שְׁלֹשִׁים וְעַל-רַבָּעִים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto the third and unto the fourth generation.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות לד, ג.

АВЗАЦ 53

154

האל"ף תמונתו יו"ד למעלה ויו"ד למטה וי"ו באמצע

Там сказано, що Алеф складається з Юд угорі, Юд унизу та Вав між ними: це показує, що кожне низведення (Вав) відбувається завдяки скороченню (верхній Юд), спускаючись рівень за рівнем, аж доки не стане насолодою створених істот у Вищому Ган Едені.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מבואר גם לקמן סט, ג ובד"ה כל המאריך באחד תרע"ה ע"י שפז ואילך.

155

ההמשכה בפנימית צ"ל ע"י צמצום

Пояснює, що низведення світла всередину потребує скорочення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ד"ה למען דעת תרס"ט ע"י מה.

АВЗАЦ 55

156

יין המשומר

«Вино, збережене у своїх гронах від шести днів Творіння», — нагорода Майбутнього світу. Тут це розуміння (Біна), якої не торкнулося розбиття.

ברכות ל"ד Berakhot 34b

157

ע"פ למנצח על השמינית

У цьому маамарі про обрізання на восьмий день Алтер Ребе говорить, що розбиття відбулося лише в семи атрибутах, які очищуються пробудженням низу, а відповідь на нього приходить у Шабат, сьомий день; восьмий, «Гадар, восьмий цар», вищий за це очищення і приходить як дар згори. Там він посилається на сімох пастирів і вісьмох князів із цього маамара, а також на восьмиструнну арфу часів Машіаха.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת תזריע כב, א. ובלקו"ש ח"כ ע' 346 הערה 186 הקישור בין ח' נרות דחנוכה עם כנור של ח' גימין.

158

למנצח על השמינית

Заголовок псалма Давида: «Керівникові, з музичним супроводом, на шемініт» — на восьмиструнному інструменті. Талмуд (Arachin 13b) каже, що арфа за часів Машіаха матиме вісім струн; тут ідеться про восьмий рівень, вищий за сім. (контекст: Steinsaltz Tanakh)

תהילים ו:1 Psalms 6:1

לְמַנְצֵחַ בְּגִיטוֹת עַל-הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד:

For the Leader; with string-music; on the Sheminith. A Psalm of David.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library. © likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/mikeitz/4/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок